

Urząd Marszałkowski
Województwa Lubelskiego
w Lublinie

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD “Krasnystaw PLUS”

Krasnystaw, czerwiec 2023r.

Spis treści

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO.....	3
ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR.....	6
ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	8
ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR.....	14
ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	36
ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI	42
ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	47
ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA.....	51
ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY LSR.....	51
ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA.....	51
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	57
ZAŁĄCZNIKI DO LSR	58

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa Lokalnego

1.1 Nazwa i forma prawna LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krasnystaw PLUS”, z siedzibą w Krasnymstawie, zostało utworzone 25 marca 2008 r. i w dniu 27 października 2008 r. wpisane do rejestru stowarzyszeń prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Lublinie, Krajowy Rejestr Sądowy pod nr 0000316189. Stowarzyszenie używa nazwy skróconej Stowarzyszenie LGD „Krasnystaw PLUS”.

1.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader.

Z inicjatywą utworzenia Lokalnej Grupy Działania wyszli przedstawiciele Agencji Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. O/Krasnystaw oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Celem powstania LGD było stworzenie silnej platformy społecznej na rzecz wzmocnienia tożsamości regionalnej, a poprzez wiedzę i edukację wsparcie dla korzyści płynących z wartości przyrodniczo-kulturowych obszaru i dążenie do poprawy jakości życia. Zebranie założycielskie odbyło się 25 marca 2008 r. i wzięło w nim udział 36 osób. Na zebraniu podjęto uchwałę o założeniu Stowarzyszenia, przyjęto Statut, wybrano Komitet Założycielski, powołano Zarząd, Radę i Komisję Rewizyjną. Dnia 27 października 2008 r. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krasnystaw PLUS” zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. W latach 2009-2015 LGD liczba członków Stowarzyszenia wzrosła do 118. W 2015 r. LGD „Krasnystaw PLUS” poszerzyło skład swoich członków o gminę miejską Krasnystaw, dzięki czemu LGD objęło swoim zasięgiem wszystkie gminy powiatu krasnostawskiego. Z kolei w latach 2015-2023 liczba członków wzrosła do 135, a będąca członkiem Gmina Izbica w 2022 r. uzyskuje lokację miejską. Skład partnerstwa na lata 2023-2027 w odniesieniu do obszaru terytorialnego pozostał utrzymany w niezminionej formie.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krasnystaw PLUS”, wdrażając Lokalną Strategię Rozwoju w okresie programowym 2007-2013 oraz 2014-2020, dała się poznać jako ważny podmiot działający na rzecz zrównoważonego rozwoju powiatu krasnostawskiego. Rozwój ten rozpatrywać należy w aspekcie społecznym, gospodarczym, kulturalnym i przyrodniczym. Stowarzyszenie posiada duże doświadczenie w inicjowaniu działań ukierunkowanych na rozwój lokalny i widzi sens oraz potrzebę funkcjonowania także w kolejnym okresie programowym 2023-2027. W nowej perspektywie PS WPR na lata 2023-2027 LGD „Krasnystaw PLUS” będzie kontynuować politykę prowadzoną w ramach osi Leader, ukierunkowując się na promowanie aktywności mieszkańców w kształtowaniu rozwoju obszaru objętego LSR z wykorzystaniem jego zasobów (m.in. bogatego materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, tradycji, a także bazy i oferty czasu wolnego). LGD wykorzysta specyficzne cechy obszaru, związane z bliskością miast Lublin, Zamość, Chełm oraz możliwością rozwoju związaną z lokalizacją powiatu w obrębie Roztocza, dla tworzenia nowych miejsc pracy. Środki finansowe wydatkowane za pośrednictwem LGD „Krasnystaw PLUS” na realizację operacji na obszarze objętym LSR, na trwałe wpłynęły na poprawę życia społeczności lokalnej.

LGD tworzy zrównoważony rozwój, co oznacza zarówno finansowanie lokalnej przedsiębiorczości, jak i warsztatów, szkoleń, spotkań integracyjnych i publikacji warunkujących oddziaływanie w dłuższym okresie czasu. Z możliwości dofinansowania przedsięwzięć korzystają instytucje, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne. Wszystko to wpływa na uzyskanie wysokiego stopnia efektywności działalności LGD „Krasnystaw PLUS”. Stowarzyszenie działa wielokierunkowo i angażuje się we współpracę z wieloma instytucjami, co świadczy o świadomości konieczności budowania spójności społecznej i gospodarczej powiatu w oparciu o aktywizację wielu podmiotów. Do mocnych stron funkcjonowania Stowarzyszenia zaliczyć należy skuteczność procesu informowania mieszkańców i beneficjentów o obszarze LSR, o naborach wniosków i możliwości dofinansowania operacji oraz aktualnym stanie wdrażania LSR. W tym celu Zarząd powołał biuro LGD i zatrudnił pracowników. Beneficjenci cenią sobie możliwość uzyskania w biurze LGD „Krasnystaw PLUS” potrzebnych informacji dotyczących obowiązujących procedur, naborów, wskazówek dotyczących pisania wniosków w sposób rzetelny i fachowy. Niewątpliwie mocną stroną działalności Stowarzyszenia jest kreowanie pozytywnego wizerunku powiatu jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i krajoznawczo. LGD „Krasnystaw PLUS” nieustannie podejmuje starania w kierunku zwiększenia swojej skuteczności. Przejawiają się one nie tylko w coraz większym zainteresowaniu naborami wniosków prowadzonymi w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju, ale także w postrzeganiu LGD jako atrakcyjnego partnera w organizowaniu różnych wydarzeń. Stowarzyszenie dało się poznać wielu lokalnym podmiotom publicznym i innym organizacjom pozarządowym w kontekście koordynatora, współorganizatora ciekawych imprez kulturalnych i promocyjnych. Gotowość pracowników biura do podejmowania współpracy na rzecz aktywizacji lokalnej społeczności służącej promowaniu

aktywnego wyczynku, przedsiębiorczości czy ekologii skutkuje zgłaszaniem się do biura wielu organizacji zainteresowanych kwestią partnerstwa.

Lokalna Grupa Działania "Krasnystaw PLUS" posiadając doświadczenie w zakresie kreowania rozwoju lokalnego jest świadoma znaczenia kontynuowania tego procesu w przyszłości. Rozwój ten wymaga nie tylko dalszego kierunkowania, ale także dążenia do zwiększenia jego skali, co pozwoli na osiągnięcie trwałego wieloletniego efektu. Stowarzyszenie posiada zatem kluczowe cechy do realizacji LSR w kolejnym okresie programowym. Na spotkaniach konsultacyjnych, które odbywały się we wrześniu i październiku 2022 roku zgłaszane były dalsze problemy, z jakimi borykają się poszczególne grupy społeczne oraz wynikające z nich potrzeby. Spotkania te potwierdziły, że LGD "Krasnystaw PLUS" dalej powinno funkcjonować, ponieważ potrzeby na obszarach wiejskich są wciąż bardzo duże. W latach 2014 – 2020 zrealizowano szereg operacji, które podsumowuje poniższa tabela.

TABELA 1 AKTYWNOŚĆ LGD W REALIZACJI LSR 2014 – 2020.

Wskaźniki produktu	Ilość sztuk
Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8
Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	19
Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	0
Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	26
Liczba szkoleń	4
Liczba wizyt studyjnych	1
Liczba przygotowanych projektów współpracy	2
Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1
Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	7
Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	0
Liczba certyfikatów przyznanych produktom i usługom lokalnym	8
Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	0
Liczba nowych lub przebudowanych (zmodernizowanych) obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej	25
Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym współpracy międzynarodowej	0
Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	7
Liczba publikacji z obszaru historii, kultury i turystyki	8
Liczba wydarzeń/imprez	20
Liczba przedsięwzięć promujących lokalne produkty lub dziedzictwo kulturowe obszaru	11
Liczba nowo utworzonych produktów turystycznych	1
Liczba szkoleń (liczba operacji w zakresie szkoleń i integracji grup defaworyzowanych)	0
Liczba wspartych Organizacji Pozarządowych	16
Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	9
Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej dot. włączenia społecznego	1
Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	0,733
Liczba utworzonych centrów edukacji	1
Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	26
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	341
Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	179

Źródło: Na podstawie raportu ewaluacyjnego „Ewaluacja zewnętrzna realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2023 Lokalnej Grupy Działania Krasnystaw PLUS

1.3 **Ogólny opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców.**

W skład Lokalnej Grupy Działania „Krasnystaw PLUS” wchodzi 135 członków reprezentujących 3 sektory: publiczny (21 członków), społeczny (92 członków, w tym 58 mieszkańców) i gospodarczy (22 członków). **Skład grupy jest różnorodny i reprezentatywny dla lokalnej społeczności i odzwierciedla inkluzywny charakter LGD.** Podmioty wchodzące w skład sektora publicznego to 11 jednostek samorządu terytorialnego, instytucje kultury, biblioteki, muzeum oraz szkoła publiczna działające na terenie powiatu. Partnerstwo grupuje najaktywniejsze podmioty szczególnie z sektora społecznego, w tym: stowarzyszenia, fundacje, towarzystwa, kluby sportowe, KGW, OSP, lokalna organizacja turystyczna oraz osoby fizyczne. Członkostwo wszystkich gmin powiatu w Stowarzyszeniu zapewnia spójny i kompleksowy model rozwoju obszarów wiejskich powiatu krasnostawskiego – dobrą promocję, aktywizację i wsparcie podmiotów, działających na obszarze LSR, a doświadczenia z dziedziny przedsiębiorczości i działalności społecznej – efektywne wykorzystanie możliwości, jakie niesie za sobą Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. **Obszary działalności członków LGD odzwierciedlają charakter i ukierunkowanie strategii. W ramach poszczególnych sektorów nie istnieją żadne dominujące grupy interesu.** Zakłada się możliwość rozszerzenia składu LGD poprzez przyjęcie nowych członków, chętnych do włączenia się w realizację Lokalnej Strategii Rozwoju.

1.4 **Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego wskazująca, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.**

Rada jest organem decyzyjnym, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji do dofinansowania, zgodnych z Lokalną Strategią Rozwoju oraz ustalanie kwoty wsparcia. Rada składa się z osób zamieszkałych lub posiadających siedzibę na terenie gmin tworzących obszar LGD Krasnystaw „PLUS” będących członkami LGD. W skład Rady wchodzi nie więcej niż 15 osób, w tym Przewodniczący, dwóch Wiceprzewodniczących i Sekretarz, wybierani i odwoływani przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Funkcje członków organu decyzyjnego pełnione są osobiście (w przypadku osób fizycznych przez te osoby, w przypadku osób prawnych, przez osoby uprawnione). W składzie organu decyzyjnego znajdują się przedstawiciele sektora gospodarczego 5 osób, publicznego 3 osoby i społecznego 7 osób. W składzie Rady ani władza publiczna ani żadna inna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Członek Rady nie może także brać udziału w pracach i głosowaniach dotyczących złożonego przez niego projektu. Gwarantem ograniczenia dominacji jakiegokolwiek grupy interesu w organie decyzyjnym są odpowiednie przepisy Regulaminu Rady. Prowadzony jest także Rejestr Interesów Członków Rady w celu bieżącej weryfikacji grup interesu, powiązań między członkami Rady i wnioskodawcami. Przyjęte rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym gwarantują: wybór operacji w sposób przejrzysty i bezstronny, jawność procesu wyboru, uwzględnienie sytuacji szczególnych oraz sposobów ich rozwiązania (np. równa ilość punktów, rozbieżność w ocenie), możliwość odwołania wnioskodawców od decyzji Rady oraz wybór operacji najbardziej istotnych z punktu realizacji celu LSR i grup w niekorzystnej sytuacji poprzez zastosowanie kryteriów pracujących.

1.5 **Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych oraz mechanizmy w zakresie zarządzania pokazujące zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii.**

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Jest to organ nadrzędny nad wszelkimi działaniami LGD. Podejmuje uchwały w najistotniejszych sprawach dotyczących Stowarzyszenia. Posiada również prawo m.in. do powoływania i odwoływania wszystkich organów w przypadku, gdy zaistnieją uzasadnione powody.

Zarząd stowarzyszenia jest wieloosobowy. Zarząd działa w imieniu Stowarzyszenia, realizując cele statutowe, kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia (na podstawie uchwał WZC), a także reprezentuje Stowarzyszenie i kieruje jego bieżącą działalnością w okresie między Walnymi Zebraniem.

Rada Lokalnej Grupy Działania to organ decyzyjny Stowarzyszenia, do którego kompetencji należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR. (Szczegółowy opis Rady znajduje się w kolejnym punkcie rozdziału.)

Komisja Rewizyjna: wybierana jest przez Walne Zebranie Członków na 4-letni okres kadencji i składa się z 3 do 5 członków, którzy wybierają ze swego grona przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz sekretarza. Do jej podstawowych

kompetencji należy kontrolowanie działalności Stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej (w tym występowanie do Zarządu z wnioskami pokontrolnymi oraz żądanie wyjaśnień), a także dokonywanie oceny pracy Zarządu.

Biuro Stowarzyszenia: jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która kieruje pracami organizacyjnymi i przygotowawczymi. Prowadzi sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych.

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia LGD „Krasnystaw PLUS” jest 15 osobowa Rada powołana zgodnie z § 19 Statutu Stowarzyszenia LGD „Krasnystaw PLUS”. Rada jest partnerstwem trójsektorowym, skupiającym przedstawicieli jednostek samorządów (20%), lokalnych przedsiębiorców (33%) oraz sektora społecznego (47%). **Na poziomie podejmowania decyzji ani władza publiczna ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. Skład organu decyzyjnego jest adekwatny do stwierdzonych grup interesariuszy LSR. W składzie Rady znajdują się przedstawiciele zdiagnozowanych na obszarze objętym LSR grup interesów, tj. kobieta oraz reprezentant osób niepełnosprawnych, przedstawiciel ludzi młodych do 25 r.ż., przedstawiciel KGW oraz sołtys.**

Zgodnie z procedurami oceny wniosków LGD prowadzi Rejestr interesów Członków Rady LGD, który pozwala na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami i projektami.

1.6 Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które są w nich zawarte

Dokumenty regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia LGD „Krasnystaw PLUS”: to Statut, Regulamin Zarządu, Regulamin pracy Rady, Regulamin Komisji Rewizyjnej oraz Regulamin Biura. Zmiany w poszczególnych dokumentach i ich aktualizacje są wprowadzane poprzez uchwały podejmowane odpowiednio przez Walne Zebranie Członków lub Zarząd Stowarzyszenia.

Statut LGD precyzuje minimalny zakres uregulowań zgodnie z ustawą prawo o stowarzyszeniach oraz ustawą o rozwoju lokalnym, jest dokumentem nadrzędnym, regulującym funkcjonowanie LGD.

~~Walne Zebranie Członków (WZC) Zarząd Stowarzyszenia LGD~~ zmienia i zatwierdza **Regulamin Zarządu** - określa zadania, organizację pracy Zarządu, zasady prowadzenia dokumentacji itp. **Regulamin Rady** - reguluje pracę organu decyzyjnego oraz zawiera podstawowe mechanizmy wyboru operacji do dofinansowania. **Regulamin Komisji Rewizyjnej** - reguluje zasady zwoływania posiedzeń Komisji, zadania Komisji oraz sposób prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości. **Regulamin Biura LGD** - reguluje pracę biura LGD, określa opisy podział zadań pracowników biura, wymagania adekwatne do przewidzianych obowiązków,

zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody ich pomiaru, a także zadania związane z udzielaniem doradztwa i sposobu pomiaru jakości jego udzielania. Określono plan szkoleń dla członków organu decyzyjnego i pracowników biura. Aktualizacja dokumentów w zakresie zmiany LSR i kryteriów wyboru jest zgodna odpowiednio z zapisami przyjętymi w procedurze monitoringu i ewaluacji LSR oraz w przyjętych Procedurach oceny wniosków.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1 Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców

W skład Lokalnej Grupy Działania „Krasnystaw PLUS” wchodzi 10 gmin, w tym: 8 gmin wiejskich: Fajslawice, Gorzków, Krasnystaw, Krańciczyn, Łopiennik Górny, Rudnik, Siennica Różana, Żółkiewka, 1 gmina miejsko -wiejska Izbica oraz 1 gmina miejska Krasnystaw. W centralnej części obszaru LGD znajduje się gmina miejska Krasnystaw, która jako jednostka terytorialna o charakterze miejskim jest objęta działaniem typu LEADER. Łączna powierzchnia obszaru LGD to 1032 km² (103 144 ha). Liczba mieszkańców obszaru LGD – 61 228 osób.

Poszczególne gminy różnią się pod względem zajmowanej powierzchni - największą gminą jest gmina Krasnystaw (151 km²), następnie gmina miejsko-wiejska Izbica (138 km²) i Żółkiewka (130 km²). Pięć gmin: Fajslawice, Gorzków, Rudnik, Siennica Różana i gmina miejska Krasnystaw zajmują powierzchnię mniejszą niż 100km².

Tabela 2 Dane identyfikacyjne gmin tworzących Lokalną Grupę Działania Krasnystaw PLUS.

Gmina	Liczba ludności w gminie	Mężczyźni	Kobiety	Powierzchnia	Gęstość zaludnienia os/km ²
				km ²	
Krasnystaw Miasto	17 914	8 546	9 368	42	425
Fajslawice	4 532	2 217	2 315	71	64
Gorzków	3 371	1 558	1 783	97	35
Izbica Miasto i Gmina	7 899	3 981	3 918	138	57

Krasnystaw	8 369	4 114	4 255	151	55
Kraśniczyn	3 590	1 811	1 779	110	33
Łopiennik Górny	3 672	1 781	1 891	106	35
Rudnik	2 839	1 404	1 435	89	32
Siennica Różana	3 933	1 910	2 023	98	40
Żółkiewka	5 190	2 469	2 640	130	39
Obszar LGD	61 228	29 821	31 407	1032	59

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie BDL GUS, 2020 r.

Obszar działania LGD Krasnystaw PLUS jest spójnym pod względem przestrzennym, kulturowym, historycznym, społecznym i gospodarczym, o czym świadczy ścisła i wieloletnia współpraca wszystkich ww. gmin.

2.2 Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazuje spójność przestrzenną obszaru objętego LSR

Mapa nr 1. Obszar LSR

2.3 Wyjaśnienie, dlaczego dany obszar jest odpowiedni dla strategii, np. poprzez zaprezentowanie wyróżniających go cech i czynników, które czynią go społecznie, gospodarczo lub środowiskowo spójnym.

Diagnoza w rozdziale IV opisuje spójność zasobów lokalnych (ludzkich, gospodarczych, infrastruktury), a także wspólnych dla obszaru problemów wynikających ze słabości lokalnych zasobów. Poniżej przedstawiono inne obszary spójności związane ze wspólną tożsamością i tradycjami i historią.

Oprócz uwarunkowań przestrzennych, omawiany teren cechuje wysoki stopień spójności pod względem przyrodniczym, gospodarczym i kulturowym. Wiele wspólnych cech obszaru, zarówno w zakresie posiadanych zasobów, jak i potrzeb, stanowi podstawę do sformułowania jednolitej strategii rozwoju dla wskazanego terenu. Po dokonaniu analizy można wskazać następujące cechy wspólne obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju:

Spójność geograficzna i przyrodnicza – cały obszar przedmiotowych terenów położony jest po obu brzegach środkowego Wieprza na Wyżynie Lubelskiej i charakteryzuje się korzystnym układem osadniczym. Miasto Krasnystaw mieści się w centrum obszaru LSR. Geograficznie tereny te znajdują się w obszarze dwóch mikroregionów geograficznych Wyżyny Lubelskiej z mezoregionami (Działy Grabowieckie i Wyniosłość Giełczewska) oraz Polesia Wołyńskiego z obszarem Pagórów Chełmskich. Teren LGD pod względem geograficznym przedstawia się bardzo malowniczo, z przewagą krajobrazów pagórkowatych. O spójności przyrodniczej decyduje głównie lesistość obszaru 14,32% oraz zawartość kompleksów leśnych 15,27% (źródło: dane własne LGD). Występują te same gatunki zwierząt oraz zbliżone warunki klimatyczne.

Spójność turystyczna – jednolitość walorów turystycznych uwarunkowana zbieżnymi walorami geograficznymi i przyrodniczymi oraz związanymi z dziedzictwem kulturalnym, pozwoliła na stworzenie wspólnej idei utworzenia szlaku Greenways Dziedzictwo Wschodu łączącego największe atrakcje turystyczne każdej z gmin obszaru LSR. **Wspólna tożsamość, tradycja, potrzeby i zasoby lokalne** - wysoka tożsamość obszaru LGD przejawia się między innymi dużą liczbą twórców poetów, śpiewaków, muzyków, aktywnością Kół Gospodyń Wiejskich, orkiestr dętych i zespołów odtwarzających i upowszechniających kulturę i tradycje polskiej wsi, dożynki gminne, parafialne i sołeckie, rozwijanie lokalnego rękodzieła,

kuchnia regionalna oraz rejestrowanie produktów tradycyjnych. Na Ziemi Krasnostawskiej występuje duża ilość obiektów o wartości historycznej i kulturowej.

Od powstania LGD, dzięki jego pośrednictwu udało się zbudować sieć współpracy pomiędzy gminami, zarówno na płaszczyźnie publicznej, jak i społecznej. Mimo dzielących je różnic w sposobie rozwoju, gminy z obszaru LGD łączą wspólne problemy. Społeczność lokalna dziesięciu gmin wchodzących w skład LGD wykazuje podobne cechy demograficzne, takie jak: udział procentowy liczby kobiet i mężczyzn w stosunku do liczby ludności oraz udział populacji w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, gęstość zaludnienia, ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, poziom wykształcenia ludności, potrzeba rozwoju zaplecza i oferty kulturalnej i rekreacyjnej, wspieranie przedsiębiorczości, tworzenie infrastruktury i oferty edukacyjnej. Cały obszar objęty LSR jest terenem typowo rolniczym, który cechuje niski poziom przedsiębiorczości, zbliżony poziom rozwoju infrastruktury. Dominującymi sektorami gospodarki jest rolnictwo i produkcja rolna, drobna przedsiębiorczość oraz niewielka ilość średniej wielkości zakładów pracy. Wypracowane modele dobrej współpracy i wymiany doświadczeń pozwalają na coraz skuteczniejsze rozwiązywanie wszystkich powyższych problemów z korzyścią dla całego obszaru. Niniejsza LSR będzie je wzmacniać i rozwijać.

Spójność problemów społecznych w szczególności dotyczących **seniorów, młodzieży do 25 roku życia oraz grup w niekorzystnej sytuacji. Stan i problemy grup opisano w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału (podsumowanie R.4.3), a wsparcie dla zidentyfikowanych grup opisują rozdziały: V, VI, VII, VIII, IX.**

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

3.1 Dane z konsultacji społecznych, przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR

Sposób zaangażowania zainteresowanych stron w opracowanie strategii oraz zaangażowane podmioty.

Do udziału w przygotowaniu LSR zostali zaproszeni przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD, tj. przedstawiciele gmin, powiatu, członkowie rady gmin, członkowie rady powiatu, sołtysi, samorządowe jednostki organizacyjne gminy i powiatu (reprezentanci sektora publicznego), podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym przedsiębiorstwa społeczne i rolnicy, samorząd gospodarczy, w tym m.in. izby rolnicze, gospodarcze (reprezentanci sektora gospodarczego) przedstawiciele NGO, Kół Gospodyń Wiejskich, mieszkańcy, kościoły i związki wyznaniowe, związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje społeczno-zawodowe rolników oraz inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy społeczne oraz wszyscy inni reprezentanci sektora społecznego i przedstawiciele grup społecznych istotnych z punktu widzenia tworzonej LSR

Koordinacja prac nad przygotowaniem (LSR) spoczywała na pracownikach LGD. Biuro LGD czynne od pn. do pt. w godz. od 8:00 do 16:00 zapewniło obsługę mieszkańców obszaru planowanego do objęcia LSR w zakresie pomocy w rozwoju i identyfikacji potencjalnych projektów, w rozwijaniu własnych pomysłów w projekty kwalifikujące się do wsparcia. Na poszczególnych etapach tworzenia LSR wziął udział ekspert posiadający doświadczenie w zakresie planowania strategicznego na poziomie regionalnym i lokalnym.

Strategia została opracowana zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami lokalnej społeczności oraz w oparciu o przepisy prawa. Harmonogram spotkań w każdej z gmin partnerskich LGD i planowanej do objęcia w ramach LSR, zaplanowano w terminach dogodnych dla lokalnej społeczności i został zamieszczony na stronie internetowej LGD w zakładce LSR 2023-2027. W przeprowadzono również spotkania na platformie multimedialnej.

W biurze LGD został utworzony Punkt Konsultacyjny, otwarty od pon. do pt. w godz. od 9:00 do 15:00 dla osób zainteresowanych rozwojem obszarów wiejskich oraz do którego mieszkańcy mogli zgłaszać swoje pomysły na przedsięwzięcia i operacje planowane do realizacji w ramach LSR. W ramach działalności punktu były prowadzone konsultacje indywidualne.

Na stronie internetowej LGD dostępne były numery telefonów, adresy e-mail umożliwiające zainteresowanym osobom bezpłatne uzyskanie informacji. Każdy mieszkaniec mógł zgłosić własną propozycję do analizy SWOT, a także bezpośrednio w biurze Stowarzyszenia lub poprzez sekretariat gminy w swoim miejscu zamieszkania. Należy ocenić, że uczestnicy i partnerzy działań partycypacyjnych stanowią odpowiednią reprezentację dla obszaru i społeczności wiejskiej. W konsultacjach uczestniczyły osoby w różnym wieku, w tym młodzi i seniorzy.

Metody i narzędzia angażowania zainteresowanych stron oraz dane z konsultacji.

Ewaluacja - O zaangażowaniu interesariuszy można mówić jeszcze przed rozpoczęciem działań partycypacyjnych bezpośrednio związanych z nową LSR. W 2021 roku zakończono badanie ewaluacyjne LSR. Badanie ewaluacji ex-post skupiło się na ujawnianiu wszystkich istotnych efektów wdrażania poprzedniego okresu realizacji LSR. Metodą ilościową zastosowaną w badaniu ewaluacyjnym było badanie ankietowe z wykorzystaniem: ankiety CAWI skierowanej do mieszkańców obszaru LSR oraz ankiety bezpośredniej kierowanej do beneficjentów wsparcia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych obszaru LGD. W ramach prowadzonego badania udało się zgromadzić, 110 szt. ankiet wypełnionych przez mieszkańców gmin należących do obszaru LSR, 20 szt. ankiet wypełnionych przez beneficjentów wsparcia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Badania jakościowe to **Zogniskowany Wywiad Grupowy**, który jest techniką badawczą polegająca na dyskusji grupy respondentów o zbliżonych doświadczeniach, prowadzoną przez moderatora w grupie celowo dobranych osób. W trakcie badania prowadzonego na potrzeby ewaluacji przeprowadzone 2 eksperckie zogniskowane wywiady grupowe, w których dobór uczestników był celowy. Pierwszą grupę stanowili przedstawiciele partnerstwa, tj. pracownicy biura LGD, członkowie Zarządu, członkowie Rady oraz członkowie Partnerstwa. Druga, miała charakter zewnętrzny i jej uczestnikami byli odbiorcy działań prowadzonych przez LGD KP, tj. beneficjenci wsparcia i wnioskodawcy

Partycypacja nowej LSR - W ramach spotkań w gminach zgłaszano potrzeby i pomysły na rozwój, dyskutowano nad kierunkami, w których powinien rozwijać się obszar LSR. Dyskutowano między innymi o takich elementach rozwojowych jak Innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa i wyludnianie), partnerstwo w realizacji LSR. W ramach spotkań, dyskutowano także nad słabymi i mocnymi stronami obszaru LGD. Wypracowane wnioski (przedstawione w pkt. 3.3 strategii) posłużyły do dalszych prac nad LSR. Pytani o potrzeby uczestnicy spotkań oraz mieszkańcy wypełniający ankietę poza spotkaniami wyrazili swoje zdanie w trzech obszarach.

Ankieta dostępna była w Internecie na stronie LGD, na spotkaniach oraz w PK. Liczba ankiet ważnych to 324 sztuki. W ankiecie poproszono uczestników o odpowiedź na te pytania.

Jakie grupy według Państwa powinny być w pierwszej kolejności objęte wsparciem w ramach nowej LSR?

Jakie obszary interwencji powinna obejmować nowa LSR?

Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie.

Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

Poproszeni o odpowiedź ankietowani mieli za zadanie wskazać trzy grupy z podanej listy. Najwięcej wskazań uzyskały grupy takie jak: przedsiębiorcy chcący stworzyć nowe miejsca pracy, osoby zamierzający założyć działalność gospodarczą i agroturystyczną. Po nich kobiety i osoby młode. Koresponduje to z wynikami spotkań w gminach, gdzie wskazano wciąż niewielką ilość dobrze płatnych, rozwojowych miejsc pracy. Analiza statystyczna wskazuje na dużą migrację osób młodych, a dyskusja na spotkaniach także wskazuje na to, że mieszkańcy dostrzegają niekorzystne zmiany demograficzne. Mieszkańcy wskazują na duże możliwości rozwoju działalności gospodarczej w oparciu o walory regionu. Także dotychczasowe doświadczenie LGD wskazuje, że to głównie młodzi ludzie ubiegali się o dofinansowanie działalności gospodarczej.

Najmniej wskazań otrzymały grupy, które do tej pory nie były objęte szczególnym wsparciem przez LGD. Są to osoby ubogie wspierane przez pomoc społeczną, mało zarabiające. Lokalna społeczność dostrzega problemy tych grup. Jednak wsparcie innych ośrodków, szczególnie gminnych ośrodków pomocy społecznej sprawia, iż ograniczone środki na realizację LSR należy według ankietowanych skierować na inne grupy.

Pytani o najbardziej potrzebne obszary interwencji respondenci wskazali po pierwsze na kształtowanie świadomości obywatelskiej szczególnie w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi oraz edukację liderów życia publicznego i społecznego. Dyskusja na spotkaniach wskazała na liczne bariery jakie napotykają lokalni liderzy i społecznicy. Od dostępu do wiedzy po poparcie i zrozumienie ich działań przez lokalną społeczność. Następnie ankietowani wskazali na poszukiwanie sposobów dostarczania usług do lokalnych społeczności. Dyskusja i warsztaty oraz fiszki projektów gromadzone w procesie konsultacji wskazują, że chodzi głównie o usługi związane ze zdrowym spędzaniem wolnego czasu czy wszechstronnego rozwoju i srebrnej gospodarki. Na trzecim miejscu w ankiecie mieszkańcy wskazują rozwój gospodarki. Dane statystyczne oraz spotkania w gminach wskazują na wzrost przedsiębiorczości, rozwój branży OZE oraz malejące (choć wciąż stosunkowo wysokie) bezrobocie. Problemem pozostają niskie płace, warunki pracy i słaba innowacyjność przedsiębiorstw. Rozwiązaniem może być własna działalność gospodarcza lub agroturystyczna.

Poproszeni o odpowiedź na trzecie pytanie respondenci wskazali w pierwszej kolejności na **wsparcie aktywności społecznej mieszkańców**, respondenci zauważają też potrzeby w zakresie infrastruktury społecznej. Kolejne obszary dotyczą promocji obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki. Dyskusja na spotkaniach jasno wskazuje na prężnie działające KGW i OSP oraz inne stowarzyszenia, które są liderami, jeśli chodzi o promowanie i zachowywanie dziedzictwa

kulturowego, promocji obszaru i jego walorów. Aktywne NGO wymagają wsparcia finansowego, organizacyjnego oraz szkoleń i doradztwa. Analiza statystyczna wskazuje na powstawanie nowych organizacji, natomiast widoczny jest efekt obostrzeń pandemicznych, które ograniczyły aktywność NGO.

Wyniki ankiety oraz spotkań w gminach stały się podstawą do dalszych działań partycypacyjnych na każdym etapie tworzenia LSR.

3.2 Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR,

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania "Krasnystaw PLUS" to dokument, który został opracowany metodą partycypacyjną w oparciu o wyniki badań własnych i ewaluacji z włączeniem mieszkańców obszaru do wszystkich etapów prac nad strategią.

Chcąc dowiedzieć się, jak mieszkańcy definiują najpilniejsze potrzeby poszczególnych gmin, jaka jest ich opinia o aktualnych problemach i trudnościach, jakich efektów spodziewają się po wdrożeniu Lokalnej Strategii Rozwoju zostały przeprowadzone konsultacje społeczne. Konsultacje społeczne skierowane były do szerokiego grona zainteresowanych, wszystkie zgłaszane opinie były rozpatrywane na równych zasadach, działania podejmowane w ramach konsultacji miały charakter jawny. Informowanie o konsultacjach (zapraszanie do udziału) odbywało się z odpowiednim wyprzedzeniem. Opracowanie LSR podzielono na 6 etapów, w każdym z nich uwzględnione zostały środki komunikacji elektronicznej. Podjęte działania dostarczyły informacji niezbędnych do przygotowania LSR.

Etap pierwszy-Analiza potrzeb i potencjału

1. Ankieta - skierowana do mieszkańców obszaru LGD - dostępna na stronie internetowej LGD oraz w punkcie konsultacyjnym LGD - pozwoliła poznać społeczne problemy, potrzeby i potencjał obszaru LGD;

2. Spotkania konsultacyjne - spotkanie odbyło się w każdej gminie (minimum jedno na gminę) i obejmowało analizę problemów społeczności lokalnej, określenie grup zagrożonych wykluczeniem i w niekorzystnej sytuacji, określenie kierunków realizacji LSR, dyskusję nad potrzebami i potencjałami obszaru, wypełnienie przez mieszkańców „Ankiety diagnozującej problemy w środowisku lokalnym”. Spotkania konsultacyjne były otwarte, skierowane do szerokiego grona odbiorców, wśród których znaleźli się przedstawiciele różnych sektorów: mieszkańcy, twórcy ludowi, rolnicy, sołtysi, przedsiębiorcy, przedstawiciele KGW, OSP oraz stowarzyszeń, lokalni liderzy, wójtowie, pracownicy gmin oraz przedsiębiorcy. Zawiadomienia do udziału w spotkaniach były zamieszczone na stronie internetowej i mediach społecznościowych LGD (facebook), stronach internetowych gmin, wysyłane drogą e-mailową lub telefonicznie. Łącznie w 10 spotkaniach w gminach uczestniczyło 150 osób. Informacja o ogólnodostępnych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych była upowszechniana na tablicach ogłoszeń urzędów gmin oraz słupach ogłoszeniowych. Plakaty informacyjne zawierały podstawowe informacje o spotkaniach tj. termin, miejsce oraz program.

W ramach spotkań konsultacyjnych odbyły się 2 spotkania on-line na platformie ClickMeeting. Spotkania w tej formie przewidziane były dla osób, które nie mogły uczestniczyć w spotkaniach stacjonarnych i w dogodnych dla nich godzinach popołudniowych. Łączna liczba uczestników to 13 osób.

3. Spotkania indywidualne w ramach punktu konsultacyjnego - Podczas spotkań zbierano informacje o planowanych operacjach, zebrano fiszki projektowe lub informacje o planowanych operacjach.

4. Zogniskowany wywiad grupowy – przeprowadzony z lokalnymi liderami dotyczył problemów z jakimi borykają się osoby zaangażowane społecznie.

Etap drugi-Analiza SWOT

1. Spotkania indywidualne w ramach punktu konsultacyjnego.

2. Grupa robocza.

3. Badanie ankietowe

Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT) została wykonana drogą partycypacyjną, z udziałem eksperta. Zgromadzone wcześniej surowe dane zostały wartościowane przez eksperta na podstawie badania ankietowego oraz spostrzeżeń osób odwiedzających PK. Podczas pierwszego etapu konsultacji na spotkaniach ogłaszano możliwość uczestnictwa w pracach Grupy Roboczej. Do udziału w zespole zgłosiło się 16 osób. W prace zespołu zaangażowali się mieszkańcy terenu LGD z różnych sektorów głównie społecznicy w tym ludzie młodzi oraz seniorzy. Podczas posiedzeń GR pod kierownictwem eksperta wypracowano ostateczny kształt analizy, tak aby mogła posłużyć w wyznaczeniu celów LSR.

Etap trzeci-Cele, planowane rezultaty, przedsięwzięcia, wskaźniki oraz plan działania.

1. Punkt Konsultacyjny (PK) – w tym przyjmowanie e-maili i obsługa messenger,
2. Grupa Robocza,
3. Warsztaty przyszłościowe.

W Internecie została opublikowana fiszka pomysłu na działania lokalne. Osoby odwiedzające PK mogły składać fiszki z proponowanymi przez siebie pomysłami na lokalne zmiany. Dzięki temu pozyskano materiał do dalszych prac w ramach Zespołu Roboczego, który na podstawie zgromadzonych wcześniej danych oraz analizy fiszek mógł zaproponować wstępną wersję celów i przedsięwzięć oraz określić adekwatne wskaźniki. Fiszki, jak i inne propozycje, można było wysłać do PK za pomocą maila lub Messengera lub przynieść bezpośrednio do biura LGD albo do sekretariatu gminy w swoim miejscu zamieszkania. Jako zwieńczenie tego etapu prac zorganizowane zostały warsztaty przyszłościowe z udziałem mieszkańców (w tym w szczególności lokalnych liderów, osób zaangażowanych w realizację dotychczasowej LSR, przedsiębiorców) oraz członków Zespołu Roboczego. Podczas warsztatów ostatecznie ustalone zostały cele, przedsięwzięcia i wskaźniki. W planie działania zaplanowano racjonalny harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR

Etap czwarty-budżet

1. Punkt Konsultacyjny (PK) – w tym przyjmowanie e-maili i obsługa Messenger,
2. Grupa Robocza,
3. Budżet partycypacyjny konsultowany na spotkaniu zorganizowanym dla przedstawicieli sektora społecznego, publicznego i gospodarczego w tym udostępniony do konsultacji na stronie www.

Na tym etapie rolą Punktu Konsultacyjnego było pozyskiwanie opinii na temat wybranych celów i przedsięwzięć w kierunku przyporządkowania im odpowiednich kwot w budżecie. Zespół Roboczy przygotował wstępną wersję budżetu, a ostateczne ustalenie jego kształtu odbyło się podczas warsztatów budżetu partycypacyjnego, na który zaproszeni zostali mieszkańcy, lokalni liderzy oraz osoby i podmioty dotychczas zaangażowane w proces konsultacji.

Etap piąty-proces oceny i wyboru operacji w tym kryteria wyboru.

1. Punkt Konsultacyjny (PK) – w tym przyjmowanie e-maili i obsługa komunikatora internetowego
2. Grupa Robocza,
3. Forum dyskusyjne on-line

Grupa robocza, przygotowała propozycje kryteriów uwzględniając potrzeby grup wskazanych w procesie partycypacji jako zagrożone wykluczeniem lub w niekorzystnej sytuacji. Wypracowane przez GR kryteria wyboru operacji uwzględniające innowacyjność i inkluzywność, a także sposób ustanawiania zmiany kryteriów, ustalenia wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR poddane były dyskusji on-line. Do tej metody partycypacyjnej została utworzona grupa na Facebook'u pod nazwą "Forum Dyskusyjne Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD "Krasnystaw PLUS". Do udziału w forum zaproszone zostały osoby najaktywniej zaangażowane w pracę nad strategią – przy zachowaniu otwartej formuły forum – każdy zainteresowany udziałem w dyskusji mieszkańców miał możliwość dołączenia do forum.

Etap szósty - proces oceny i wyboru operacji w tym kryteria wyboru.

1. Punkt Konsultacyjny (PK) – w tym przyjmowanie e-maili i obsługa komunikatora internetowego
2. Grupa Robocza,
3. Forum dyskusyjne on-line

W Punkcie Konsultacyjnym został przedłożony do publicznej wiadomości zarys procedury monitoringu i ewaluacji LSR. Osoby zainteresowane mogły zgłaszać swoje uwagi oraz propozycje zapisów. Przeprowadzone konsultacje społeczne, w których uczestnicy mogli zgłaszać swoje uwagi, pozwoliły wypracować GR wraz z ekspertem zasady monitoringu i ewaluacji.

3.3 Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

Konsultacje pozwoliły na określenie najważniejszych problemów obszaru są to:

- starzejące się społeczeństwo,
- migracja w tym młodych osób,
- postępujące wykluczenie komunikacyjne i cyfrowe w szczególności w miejscowościach peryferyjnych,
- niewystarczająca oferta turystyki i rekreacji (spędzania czasu korzystnego dla wszechstronnego rozwoju),
- braki w infrastrukturze społecznej i rekreacji.
- zanikające więzi i zanik tradycji działania wspólnie w partnerstwach,
- brak innowacyjnych rozwiązań na wielu polach.

Zaproponowano grupy docelowe które powinno objąć wsparcie LSR:

- seniorzy,
- młodzież i dzieci,
- bezrobotni i poszukujący pracy,
- rolnicy,
- kobiety wiejskie,
- osoby niepełnosprawne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorców oraz osoby przedsiębiorcze,
- samorządy w zakresie budowy infrastruktury,

Dokonano analizy przyjęcia lub odrzucenia wniosków z konsultacji. Każdy etap konsultacji zawierał element podsumowania i oceny wniosków powstałych lub przyjętych w czasie jego realizacji. Zależnie od specyfiki stosowanej techniki analiza przyjęcia lub odrzucenia wniosków odbywała się w czasie jej trwania np. warsztaty przyszłościowe lub budżet partycypacyjny. W innych przypadkach np. nabór fiszek pomysłów czy pomysły składane za pośrednictwem PK, Grupa Robocza z udziałem pracowników i prezesa LGD opracowywała przyjęte wnioski i uwagi, a następnie dokonywała przyjęcia lub odrzucenia wniosków. Odrzucano pomysły nierealistyczne lub spełniające partykularne interesy.

Na podstawie przyjętych wniosków i uwag uznano, za konieczne do wsparcia takie obszary jak:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu z mocnym sektorem pozarządowym skierowanym na włączenie osób w niekorzystnej sytuacji,
- szeroko pojęta aktywność społeczna, w tym rekreacja budowanie oferty czasu wolnego, promocja zdrowego i przyjaznego dla środowiska trybu życia,
- wsparcie turystyki w tym w oparciu o szlaki turystyczne i lokalne atrakcje turystyczne,
- wsparcie przedsiębiorczości w obszarach zbieżnych z wymienionymi wyżej dziedzinami,
- rozwój małych gospodarstw w obszarach gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych,

3.4 Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną tj. daty spotkań, ilość uczestników.

W pierwszym etapie tworzenia nowej strategii, w drugiej połowie 2022 roku na terenie każdej z gmin planowanej do objęcia LSR, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami, mające na celu analizę potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz wskazanie istotnych problemów i zagrożeń.

Otwarte spotkania konsultacyjne odbyły się we wszystkich gminach obszaru LSR tj: Gmina: Fajstławice, 06.09.2022 r., Liczba uczestników: 22; Gmina: Gorzków, 08.09.2022 r., Liczba uczestników: 12; Gmina: Izbica, 12.09.2022 r., Liczba uczestników: 17; Gmina: Kraśniczyn, 14.09.2022 r., Liczba uczestników: 17; Gmina: Miasto Krasnystaw, 16.09.2022 r., Liczba uczestników: 7; Gmina: Krasnystaw, 19.09.2022 r., Liczba uczestników: 13; Gmina: Łopiennik Górny, 20.09.2022 r., Liczba uczestników: 18; Gmina: Rudnik, 23.09.2023 r., Liczba uczestników: 14; Gmina: Siennica Różana, 28.09.2023 r., Liczba uczestników: 8; Gmina: Żółkiewka, 30.09.2023 r. Liczba uczestników: 18 oraz on - line 29.09.2022 r. (7 osób) i 10.10.2022 r. (6 osób).

Spotkania grupy roboczej odbywały się kolejno na każdym etapie budowy LSR: 10.02.2023 r. (16 osób), 09.03.2023 r. (9 osób), 12.04.2023 r. (11 osób), 26.04.2023 r. (11 osób) i 18.05.2023 r. (11 osób). Wzięli w nim udział przedstawiciele 3 sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego oraz osoby aktywnie zaangażowane w przygotowanie LSR. w tym młodzież. Punkt konsultacyjny działał od września 2022.

Kroki planowane, aby podtrzymać zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

LGD będzie kontynuować działania polegające na włączeniu i animacji do realizacji strategii. Ważnym partnerem w procesie partycypacji byli lokalni społecznicy w tym zaangażowani w działania grupy roboczej. Dlatego oprócz innych wymienionych poniżej działań animujących członkowie grupy roboczej będą zachęceni do uczestnictwa w zespołach tematycznych i innych ciałach doradczych tak aby cały czas mogli konsultować działania LGD i jej partnerów. Działania animujące będą skierowane na integrację środowisk wokół realizacji celów LSR, promocję oferty LSR oraz kojarzenie partnerstw.

Planowane działania animacyjne

Działania animacyjne prowadzone przez LGD będą polegały na aktywizacji i integracji różnych środowisk z terenu LSR. Przewidziane jest organizowanie działań wynikających z dotychczasowych doświadczeń LGD i zgodnie z przekonaniem uczestników, że bezpośrednie spotkanie buduje najsilniejsze i najtrwalsze relacje, tj. Festiwal Jesieni, Forum Gospodarcze i Akademia Młodzieży.

Poza wypracowanymi już działaniami, LGD będzie animować głównie ludzi młodych oraz seniorów. Działania przewidziane w tym zakresie będą polegały na organizowaniu konferencji, festiwali, wizyt studyjnych, szkolenia dla KGW, doradztwo, czy spotkań inspirująco-motywuujących do podejmowania działań lokalnych przez różne grupy wiekowe.

Kolejną metodą integrowania mieszkańców, będą spotkania mające na celu integrację międzypokoleniową - warsztaty kulinarne, warsztaty plastyki obrzędowej, różnego typu kursy, konkursy, turnieje międzygminne, spotkania.

Działania w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR

Członkowie mają prawo składać Zarządowi Stowarzyszenia, za pomocą dowolnego kanału komunikacji, wnioski i postulaty dotyczące działalności Stowarzyszenia, w tym wdrażania LSR. Pogłębianie partnerstwa nastąpi dzięki możliwości uczestnictwa wraz z innymi członkami LGD w panelach dyskusyjnych oraz forach internetowych dotyczących funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR, członkowie mogą uczestniczyć w tematycznych zespołach doradczych powołanych w miarę potrzeb przez Zarząd. Nadzwyczajne Walne Zebranie jest zwoływane na pisemny wniosek co najmniej 20% ogólnej liczby członków zwyczajnych stowarzyszenia. Ponadto członkowie stowarzyszenia angażują się w wydarzenia realizowane bądź koordynowane przez LGD co prowadzi do integracji wśród członków. Większość tych działań wymaga partnerskiej współpracy.

Inicjatywy w celu zwiększenia zainteresowania projektami partnerskimi i w partnerstwie

LGD będzie animatorem propagowania partnerstw na terenie realizacji LSR. W ramach działań animacyjnych organizowane będą spotkania/ szkolenia/ wizyty studyjne, które dadzą możliwość nawiązania nowych kontaktów. LGD będzie prowadzić rejestr kontaktów na terenie obszaru, a przed każdym nowym naborem szkolenia obejmą prezentację potencjalnych partnerów i instrukcję, jak korzystać z bazy partnerów. Jeśli jakieś podmioty będą zainteresowane współpracą, LGD może pośredniczyć w kontaktach. W mediach społecznościowych założona będzie grupa do wymiany informacji i kojarzenia partnerów. Na spotkaniach z potencjalnymi wnioskodawcami prezentowane będą możliwości ogólnodostępnych wyszukiwarek partnerów spoza LGD, jak np. KSOW. Ponadto LGD „Krasnystaw PLUS” jest członkiem Porozumienia na rzecz rozwoju i współpracy LGD Województwa Lubelskiego. W imieniu Porozumienia zrealizuje operację dofinansowaną z KSOW, której jednym z zadań jest organizacja szkolenia z zakresu Projektów i operacji partnerskich (umowa w realizacji). Jednym z elementów szkolenia jest stworzenie bazy partnerów, którzy wyrażają zainteresowanie realizacją operacji w partnerstwie i projektów partnerskich. Każda LGD na swoim terenie będzie koordynowała promocję możliwości zgłoszenia się do bazy i będzie udostępniała na swojej stronie aktualną bazę. Baza będzie podzielona tematycznie zgodnie z zakresem działalności organizacji, które będą się do niej zgłaszały. Stworzenie bazy będzie pomocne w wyszukiwaniu partnerów gotowych do realizacji operacji i projektów partnerskich. Organizacja, która będzie się rejestrowała w bazie będzie mogła zgłosić pomysły na realizację projektów partnerskich. LGD będzie weryfikowała zgłoszone pomysły pod kątem zgodności ze Strategią, która będzie mogła być zmieniona podczas konsultacji społecznych. Ponadto LGD będzie premiowała w kryteriach figurowanie organizacji w bazie i posiadanie partnera wyszukanego poprzez bazę. Stworzenie i funkcjonowanie Bazy Partnerów LGD pomoże w kojarzeniu partnerów i ułatwi realizację operacji i projektów w partnerstwie.

Równość szans

Funkcjonowanie LGD będzie obejmowało działanie na rzecz zachowania dziedzictwa historycznego i kulturowego oraz rozwoju lokalnej tożsamości i tradycji z zachowaniem tolerancji dla różnic kulturowych, obyczajowych i religijnych. Równy dostęp do działań podejmowanych w ramach LSR dla obcokrajowców, których legalny pobyt na obszarze LGD wynika z przepisów prawa. Celem zasady równości szans kobiet i mężczyzn nie jest oddziaływanie na różnice wynikające z biologii, ale takie zapewnianie dostępu do zasobów, działań i możliwości, aby każda osoba miała równy dostęp i równe szanse do realizacji swoich aspiracji i dążeń w życiu zawodowym i społecznym. Ogólną zasadą realizowaną przez LGD jest dbanie o to, aby wszyscy interesariusze LSR mieli równy dostęp do zasobów rozumianych jako praca, nauka, polityka, kultura czy inne usługi publiczne. Jednym z przejawów realizacji tej polityki będzie wsparcie grup zagrożonych wykluczeniem, czy w niekorzystnej sytuacji.

Animowanie do wdrożenia innowacji

W LSR uwzględniono adekwatne do lokalnych potrzeb różnorodne aktywizujące społeczność lokalną metody realizacji operacji w ramach LSR, tj. projekty grantowe, operacje realizowane przez podmioty z obszaru objętego LSR oraz przygotowanie koncepcji Inteligentnych wsi (Smart Villages).

Rolę animatora innowacji przyjmie Lokalna Grupa Działania. W LSR zawarto definicję innowacji, projekty obejmujące rozwiązania innowacyjne zgodne z definicją będą premiowane przez odpowiednie kryterium na ocenie operacji w LSR. W planie działania zawarto wskaźniki związane z innowacyjnością, projektom zawierającym innowacje przyporządkowane środki z budżetu. Przedsięwzięcie w jakim oczekiwane będzie stosowanie innowacyjnych rozwiązań to Przedsięwzięcie 1.1, 2.1 związane z rozwojem przedsiębiorczości i rozszerzenia funkcji gospodarstw rolnych oraz Przedsięwzięcia 1.2 obejmującego wdrożenie innowacyjnych rozwiązań cyfrowych.

LSR przewiduje działania animujące do wdrożenia innowacji. Lokalna grupa działania jako animator innowacji, przed każdym konkursem będzie robić szkolenia dla potencjalnych beneficjentów związane z prezentowaniem definicji innowacji, pokazywaniem dobrych praktyk związanych z innowacją w sektorze, którego dotyczą wymienione wyżej przedsięwzięcia. Na stronie internetowej LGD powstanie zakładka z opisem projektów zawierających rozwiązania innowacyjne LGD wspierające innowacyjność poprzez organizowanie wyjazdów studyjnych do miejsc, które stanowią będą przykładem dobrych praktyk oraz inspirację do realizacji projektów o charakterze innowacyjnym. LGD planuje upowszechniać rozwiązania innowacyjne stosowane w operacjach beneficjentów przy pomocy swoich social mediów i strony WWW. Przewiduje się konkursy i inne działania upowszechniające osiągnięcia w zakresie innowacji.

Dzięki wsparciu pomysłów spełniających definicję innowacyjności w sektorze wypoczynku, rekreacji i turystyki zostanie osiągnięty **wpływ** w postaci uzyskania przewagi konkurencyjnej dla sektora wypoczynku i rekreacji, powstaną nowe narzędzia wspierające ofertę turystyki. Efektem będzie wzrost ilości turystów i wykorzystania miejscowych atrakcji oraz infrastruktury. Wsparcie innowacyjnych rozwiązań w obszarze srebrnej gospodarki przyniesie poprawę życia seniorów i osób niepełnosprawnych na terenie LGD. Wdrożenie innowacyjnych rozwiązań z zakresu komunikacji i informowania podniesie jakość życia mieszkańców. Wspieranie innowacyjności przyczyni się do powstania i realizacji koncepcji Smart Village.

Animowanie i informowanie o działaniach na rzecz grup w niekorzystnej sytuacji.

W LSR przewidziano wsparcie dla kobiet, osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów oraz osób poszukujących pracy, w tym z obszarów po PGR oprócz tego rolników z małych gospodarstw. Także w tym obszarze LGD będzie animatorem działań i koordynatorem informowania. Do obydwu grup zastosowane będą nieco inne kanały informowania tak, aby przekaz i sposób dotarcia z informacją był adekwatny do danej grupy. Nierówności dotyczą kobiet na rynku pracy, dlatego jednym z kanałów komunikacji będzie współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy tak, aby informacja o ofercie dla kobiet trafiała bezpośrednio do tych w niekorzystnej sytuacji. Ponadto używane będą kanały informacji, takie jak do pozostałych grup. Do seniorów informacja dotrze bezpośrednio za pośrednictwem klubów czy domów pobytu seniorów. Do współpracy i informowania zaproszone będą Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, które mają kontakt z osobami, które otrzymują wsparcie ze względu na niepełnosprawność. LGD współpracuje z organizacjami zrzeszającymi osoby niepełnosprawne, będą one również objęte stałym informowaniem. W kontaktach z tą grupą LGD stawia na bezpośredni kontakt, czy to przedstawiciele biura, czy to współpracowników z GOPS, czy lokalnych liderów zaangażowanych we współpracę z NGO.

Komunikacja z rolnikami będzie się odbywać za pośrednictwem urzędów gmin, a informacja w postaci plakatów będzie na terenie UG, banków spółdzielczych, szkół, oddziałów terenowych ARIMR oraz KRUS. Czyli wszędzie tam, gdzie rolnicy często bywają ze względu na swoje sprawy życiowe. Przekaz bezpośredni będzie się odbywał przez pośrednictwo współpracujących z LGD liderów społeczników czy sołtysów, najczęściej znają oni ludzi, którzy mogą się zainteresować wsparciem i mogą bezpośrednio do nich dotrzeć.

Do wszystkich grup kierowana będzie informacja i zaproszenie za pomocą stoisk i obecności LGD oraz partnerów podczas świąt i wydarzeń, takich jak dożynki powiatowe, itp. Pomoże to na osiągnięcie osób wykluczonych cyfrowo. Poza tym zawsze na stronie internetowej LGD i w social mediach, urzędów gmin i współpracujących partnerów przekazywana będzie informacja o możliwym zaangażowaniu w działania, czy skorzystaniu ze wsparcia.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem – obszar społeczeństwo.

4.1.1 Demografia

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. liczba mieszkańców terenu LGD wynosiła 61 228 ludności, co stanowi 3,08% ludności województwa lubelskiego. W porównaniu liczba ludności w powiecie krasnostawskim na dzień 31 grudnia 2013 r. wynosiła 66 559 osób, a zatem liczba ludności spadła o 4 970 osób. Szczegółowe dane dotyczące struktury ludności przedstawiono w tabeli nr 1 rozdział I. Na spadek liczby ludności wpływ ma ujemny przyrost naturalny.

Tabela 3 Ruch naturalny na obszarze LGD „Krasnystaw PLUS”, lata 2016-2020

Rok	Liczba urodzeń żywych	Liczba zgonów
2016	467	803
2017	559	891
2018	510	852
2019	456	895

2020	431	978
------	-----	-----

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL z GUS

Dodatkowym czynnikiem mającym niekorzystny wpływ na liczbę ludności jest saldo migracji. Zjawisko migracji ludności określane jest jako wędrówka ludności mająca na celu zmianę miejsca pobytu. Przemieszczanie się ludności jest całkowicie naturalnym zjawiskiem i występowało we wszystkich czasach. W analizowanym okresie (2016-2020) saldo migracji, czyli różnica osób, które osiadają na terenie LGD i z niego wyjeżdżają jest ciągle ujemne.

Tabela 4 Saldo migracji na obszarze LGD.

Jednostka terytorialna	Saldo migracji						
	Ogółem						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA	-15 750	0	1 505	1 436	3 612	6 183	4 483
LUBELSKIE	-5 7601	0	-4 067	-4 731	-5 359	-6 031	-4 338
Krasnystaw	-11	0	-21	-1	-20	-26	-36
Krasnystaw Miasto	-111	0	-105	-68	-100	-107	-97
Fajslawice	-5	0	-3	-4	-1	-6	3
Gorzków	0	0	-16	-20	-9	-10	-15
Izbica Miasto i Gmina	-14	0	2	-21	8	-52	-28
Kraśniczyn	-8	0	-4	-8	-21	-7	-13
Łopiennik Górny	15	0	-21	10	-35	-21	-15
Rudnik	-11	0	4	-16	-14	-14	-4
Siennica Różana	-12	0	-7	-4	-29	10	18
Żółkiewka	2	0	-2	-28	-36	-52	-38
Ogółem LGD	-155	0	-163	-160	-257	-285	-225

Dane wg BDL GUS na dzień 31.12.2020 r.

Na ogólną liczbę ludności na terenie Lokalnej Grupy Działania „Krasnystaw PLUS” w 2020 r. 61 228 osób liczba osób będących w wieku **przedprodukcyjnym** wyniosła 8 048 (co stanowi 13,14% całego obszaru omawianego LGD, przy czym w województwie lubelskim wartość ta wynosi 15,22%). W strukturze wiekowej obszaru LGD przeważa ludność w wieku **produkcyjnym** i wynosi 36 815 (co stanowi 61,69% całego obszaru omawianego LGD, natomiast w województwie lubelskim wartość ta wynosi 66,14%). Ostatnią grupą są mieszkańcy w wieku **poprodukcyjnym**. Ich liczba wynosi 16 365 i stanowi 26,73% obszaru LGD, w województwie lubelskim jest to 23,09%.

Tabela 5 Struktura ludności obszaru LSR w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Gmina	Osoby w wieku przedprodukcyjnym 14 lat i mniej		Osoby w wieku produkcyjnym 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni		Osoby w wieku poprodukcyjnym	
		%		%		%
	Obszar LGD	8 048	13,14	36 815	60,13	16 365
Województwo lubelskie	313 016	15,22	1 268 886	61,69	475 006	23,09

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych stan na 31.12.2020 r.

Wszystkie gminy omawianego obszaru wykazują mały odsetek ludzi w wieku przedprodukcyjnym i jednocześnie wysoki odsetek ludzi w wieku produkcyjnym. Jest to zjawisko charakterystyczne nie tylko dla opisywanego obszaru, ale także dla województwa lubelskiego. Wysoka liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, wynika ze zmniejszającej się liczby urodzeń oraz nasilonej migracji stałej. Oznacza to, iż obszar LGD staje się obszarem starzenia się ludności.

4.1.2 działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego;

Na obszarze LGD w roku 2021 zarejestrowanych w systemie REGON było łącznie 18 fundacji i 224 stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Najwięcej formalnie działających organizacji funkcjonowało w roku 2021 w gminach: Krasnystaw miasto i gmina Krasnystaw. Średnia liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 100 tys. mieszkańców obszaru LGD wynosi 3,63 organizacje. Wzrasta liczba organizacji, spada tempo rejestrowania nowych.

Tabela 6 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Nazwa	nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców						fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LUBELSKIE	0,17	0,16	0,14	0,16	0,13	0,11	3,69	3,84	3,68	3,81	3,98	4,09
Krasnystaw	0,16	0,21	0,11	0,11	0,28	0,17	4,06	4,23	4,15	4,29	4,52	4,69
Fajslawice	0,22	0,22	0,44	0,00	0,00	0,00	3,67	3,92	4,15	4,16	4,19	4,21
Gorzków	0,28	0,00	0,57	0,29	0,88	0,00	3,07	2,83	3,14	3,79	4,45	4,56
Izbica	0,24	0,12	0,00	0,00	0,38	0,13	2,52	2,66	2,55	2,58	2,91	3,07
Krasnystaw	0,00	0,00	0,23	0,12	0,00	0,00	2,98	3,00	3,25	3,40	3,47	3,40
Kraśniczyn	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,28	3,98	4,01	3,26	3,30	3,34	3,75
Łopiennik Górny	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,27	4,48	4,50	4,56	4,62	4,90	4,98
Rudnik	0,64	0,32	0,33	0,67	0,00	0,00	2,57	2,97	3,29	3,99	4,23	4,33
Siennica Różana	0,00	0,00	0,00	0,24	0,25	0,00	3,57	3,59	2,66	2,92	3,31	3,34
Żółkiewka	0,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	3,59	3,64	3,69	3,76	3,91	4,23
obszar LGD średnia	0,15	0,09	0,19	0,14	0,18	0,09	3,09	3,17	3,10	3,31	3,53	3,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Miejscem kultywowania polskiej tradycji, pielęgnowania sztuki ludowej i jednocześnie doskonalenia umiejętności gospodarowania są koła gospodyń wiejskich. Na obszarze LSR koła gospodyń wiejskich prowadziły działalność w¹:

Tabela 7 Liczba KGW.

Liczba zarejestrowanych w ARIMR KGW										
Gmina	Fajslawice	Gorzów	Izbica	Krasnystaw	Kraśniczyn	Łopiennik Górny	Rudnik	Siennica Różana	Żółkiewka	LGD razem
Obecnie	1	3	2	8	5	8	5	2	4	38

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Rejestru Gospodyń Wiejskich

Inne aktywne stowarzyszenia działające na terenie LGD, z którymi Stowarzyszenie współpracuje to:

Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Woli Żulińskiej, Fundacja Sanctus Nemus, Stowarzyszenie Twórców Kultury „Paleta, Stowarzyszenie Kupców i Przedsiębiorców Krasnostawskich, Stowarzyszenie Integracyjne „Magnum Bonum”, Gminne Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet w Fajslawicach, Regionalne Towarzystwo Przyjaciół Żółkiewki, Stowarzyszenie „Wspólnie dla Gminy Krasnystaw”, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Gorzkowskiej, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Fajslawice, Stowarzyszenie Gloria-Vitae, Krasnostawskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Mieszkańców Małochwieja Małego „Rodzinne Gniazdo”, Lokalna Organizacja Turystyczna „Krasnystaw-Wrota Roztocza”, Stowarzyszenie „Wspólny Krasnystaw”, Towarzystwo Przyjaciół Fajslawic, Stowarzyszenie „Gospodynie na Straży” w Płonce, Stowarzyszenie „Sami Swoi”, Stowarzyszenie KRASKA, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Siennickiej, Stowarzyszenie Przyjaciół Krasnostawskiej Jedyńki.

Organizacje pozarządowe są podstawą budowy społeczeństwa obywatelskiego, świadomego swych praw i obowiązków. Dzięki nim rozwija się inicjatywa lokalna. Społeczności lokalne czują się gospodarzami na swoim terenie, dbają o niego i inwestują w jego rozwój. Obecnie na terenie LGD organizacje pozarządowe mają wzrastający potencjał. Mimo wzrostu aktywności, lokalne NGO wciąż zmagają się ze skutkami obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa w całej Polsce. Obostrzenia wpłynęły demobilizująco na chęć zaangażowania lokalnej społeczności i przerwała liczne projekty oraz aktywności lokalnych NGO, które są odbudowywane. Na terenie LGD działa kilkadziesiąt świetlic wiejskich lub budynków pełniących ich funkcje.

¹ Źródło: <https://krkgw.arimr.gov.pl>

W okresie realizacji LSR, za pomocą różnych środków, w tym z LGD zmodernizowano wiele z nich. Podczas dyskusji prowadzonych na spotkaniach w każdej gminie oceniano, że potencjał świetlic został bardzo wzmocniony..

4.1.3 problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk.

Infrastruktura społeczna i dostęp do Kultury

Obszar LGD charakteryzuje się dobrą dostępnością do infrastruktury społecznej. Na terenie powiatu działalność prowadzą placówki oświatowe zapewniające edukację na wszystkich poziomach kształcenia: przedszkola, punkty przedszkolne, szkoły podstawowe oraz szkoły ponadpodstawowe. Można odnotować znaczący wzrost liczby uczniów szkół podstawowych – w 2019 r. liczba uczniów była o 28,1% większa w stosunku do roku 2016. Odwrotny trend obserwowano natomiast w odniesieniu do szkół ponadpodstawowych – w latach 2010-2018 zarówno liczba szkół ponadpodstawowych (zlikwidowano 9 szkół), jak i uczęszczających do nich uczniów znacznie się zmniejszyła (o 43,7% w stosunku do roku 2010). Dopiero w 2019 r. nastąpił dość znaczący wzrost uczniów – w odniesieniu do roku 2018 liczba uczniów szkół ponadpodstawowych zwiększyła się o blisko 20%. Wyniki zdawalności egzaminów maturalnych w technikach w powiecie krasnostawskim układały się w ostatniej dekadzie poniżej średniej wojewódzkiej. Z kolei zdawalność matur w liceach ogólnokształcących w latach 2009-2019 była zazwyczaj wyższa lub bardzo zbliżona do średniej wojewódzkiej, natomiast w 2020 r. średnia zdawalność matur w powiecie wyniosła jedynie 80% wobec 86% w województwie (16. miejsce).

W powiecie krasnostawskim na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadało średnio 1 291 osób, co plasuje powiat na 4. miejscu w województwie. Wysoka lokata powiatu świadczy o relatywnie dobrej dostępności mieszkańców do usług opieki zdrowotnej. Ponadto na terenie powiatu działalność prowadzi Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Krasnymstawie. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost liczby zachorowań na choroby przewlekłe prognozują wzrost popytu na świadczenia zdrowotne, a tym samym zwiększenie zapotrzebowania na personel medyczny. W powiecie krasnostawskim liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności w 2019 r. wyniosła 18,7 i uplasowała powiat na 1. miejscu w województwie (wśród powiatów ziemskich). Istotnym problemem zarówno w Polsce, jak i w województwie lubelskim jest rosnąca liczba lekarzy znajdujących się w wieku emerytalnym – w 2019 r. 24,5% lekarzy w Polsce i 22,4% lekarzy w województwie lubelskim przekroczyło 65. rok życia.

Powiatową jednostką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krasnymstawie. Liczba osób w regionie korzystających z pomocy społecznej stale się zmniejsza. Na terenie powiatu krasnostawskiego działają 4 domy pomocy społecznej, które dysponowały łącznie 535 miejscami. W domach przebywało 536 pensjonariuszy. Należy jednak zauważyć że z uwagi na obserwowane niekorzystne trendy demograficzne, popyt na usługi opiekuńcze ulegnie zwiększeniu. Ponadto na terenie LGD funkcjonują 2 warsztaty terapii zajęciowej oraz 10 placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Dostęp do usług publicznych związanych z kulturą zapewniają: Krasnostawski Dom Kultury w Krasnymstawie, Samorządowy Ośrodek Kultury i Sportu w Izbicy, Gminny Ośrodek Kultury w Fajstławicach, Centrum Społeczno - Kulturalne w Gorzkowie, Gminny Ośrodek Kultury w Łopienniku Górnym, Ośrodek Kultury Samorządowej w Żółkiewce, Gminne Centrum Kultury w Krasnymstawie z siedzibą w Siennicy Nadolnej i Centrum Kultury w Siennicy Różanej. Jednostkami realizującymi zadania z zakresu kultury są również biblioteki publiczne i ich filie, których na terenie powiatu funkcjonuje 20. Ponadto na terenie powiatu działalność prowadzi Muzeum Regionalne w Krasnymstawie.

Na terenie LGD odbywa się cyklicznie około 67 wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych o charakterze lokalnym, wojewódzkim i ogólnopolskim rocznie (źródło: dane własne z Urzędów Gmin). Są to inicjatywy poszczególnych gmin, wydarzenia środowiskowe lub przeglądy tematyczne. Organizowane **imprezy mają charakter cykliczny, dzięki czemu są czynnikiem, który jednoczy region, są również miejscem spotkań i wymiany doświadczeń mieszkańców.** Do najważniejszych należą: „Krasnostawskie Chmielaki”- Ogólnopolskie Święto Chmielarzy i Piwowarów, które odbywają się od 1971 r., (m. Krasnostaw);, Przegląd Twórczości Ludowej, m. Krasnostaw; Koncert „Gloria Vitae”, m. Krasnostaw; Forum Gospodarcze, m. Krasnostaw; Regionalna Konferencja Kobiet, gm. Krasnostaw; Powiatowy Festiwal Piosenki i Tańca, gm. Żółkiewka; Wiosenny Młodzieżowy Pokaz Koni Czystej Krwi Arabskiej, gm. Krasnostaw; Dzień Konia Zimnokrwistego Aukcja ogierów starszych, gm. Krasnostaw; Narodowy Młodzieżowy Czempionat Koni Rasy Małopolskiej, gm. Krasnostaw ; Biesiada Izbicka nad Wieprzem, gm. Izbica; Piknik Wawrzyńca, gm. Żółkiewka; Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego RYTM, gm. Siennica Różana; Międzynarodowy Festiwal „Łączy Nas Kultura”, gm. Łopiennik Górny. Działania własne LGD, przy współpracy partnerów, to imprezy: Festiwal Smaki Jesieni organizowany w Poperczynie oraz Festiwal Pączka i Faworka w Siennicy Nadolnej. **Szansą dla rozwoju**

turystyki może stać się organizacja imprez przyciągających ludzi z całej Polski. Jedną z nich są niewątpliwie „Chmielaki Krasnostawskie”, uznane już za atrakcję turystyczną niezwykle charakterystyczną dla regionu.

Wysoka tożsamość obszaru LGD przejawia się między innymi dużą liczbą twórców poetów, śpiewaków, muzyków, wokalistów, działaczy i animatorów kultury ludowej, którzy reprezentują wszystkie gminy obszaru LGD oraz różnorodne kierunki w sztuce, takie jak: haft, koronkarstwo, malarstwo na szkle, malarstwo na płótnie, rzeźba, wyroby ze słomy. Sztukę ludową upowszechniają także rzeźbiarze. Wykonane przez nich przedmioty prezentowane są na licznych wystawach i kiermaszach. Zespoły ludowe posiadają bogate tradycje, prezentują pieśni ludowe przekazywane od kilku pokoleń przez najstarszych mieszkańców. Do najbardziej znanych i posiadających wieloletnią tradycję należą: Kapela Ludowa Cukrownicy z Siennicy Nadolnej, Kapela Ludowa z Małochwieja Małego, Kapela Ludowa Łopieńczacy, Kabaret Czarny Salceson, Teatr Pokoleń z Siennicy Różanej oraz licznie występujące na terenie Koła Gospodyń Wiejskich. Ponadto na obszarze funkcjonują: prywatna Galeria „Pod fraszliwym Aniołem”, zajmująca się działalnością artystyczną i edukacyjną oraz Galeria Produktu Lokalnego i Regionalnego przy Restauracji Lokalnej „Krasna Chata” w miejscowości Wał, Artystyczna Stanica Rowerowa w Wierzbicy, Wioska Teatralna w Małochwieju Małym, Stajnia Adrenalina - Zagroda Edukacyjna w Siennicy Nadolnej, Zagroda „Ekoprzewodnik” w Izbicy.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Pomoc społeczna przyjmuje formę pieniężną i niepieniężną. Środowiskowa pomoc społeczna to świadczenia realizowane przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy. Korzystanie z pomocy społecznej w skali danej społeczności obrazuje poziom zaradności i samodzielności społecznej, co ma przełożenie na postawę przedsiębiorczą i aktywność na rynku pracy.

Analizując liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności na obszarze LSR na koniec roku 2021 zaobserwować można, iż średnia wskaźnika wynosi 591 i jest wyższa od średniej obliczonej dla województwa lubelskiego.

Tabela 8 Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2016-2020

Nazwa	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LUBELSKIE	776	658	592	536	474	414
Krasnystaw	783	683	641	583	551	457
Fajslawice	1 010	1 144	1 075	944	728	750
Gorzków	405	356	417	300	290	338
Izbica	1 079	1 071	1 094	1 015	969	876
Krasnystaw	607	583	521	438	364	315
Kraśniczyn	1 073	1 063	951	819	810	665
Łopiennik Górny	1 140	1 016	978	963	921	818
Rudnik	1 255	1 322	1 070	1 342	995	1 033
Siennica Różana	550	456	435	397	433	278
Żółkiewka	688	574	514	386	348	377
obszar LGD średnia	859	827	770	719	641	591

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Poziom dochodów mieszkańców obrazuje również kondycja budżetu lokalnego samorządu. Wskaźnik dochodów podatkowych gmin (współczynnik G) faktycznie pokazuje stan zamożności mieszkańców obszaru LGD, obrazuje dochody podatkowe w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Najwyższą wartość wskaźnika na obszarze LGD w roku 2020 miało miasto Krasnystaw (1 579,52). Wysoka wartość wskaźnika (powyżej 1 000 zł) występowała również w gminach Krasnystaw, Kraśniczyn, Łopiennik Górny, Żółkiewka. Najniższą wartość odnotowano w gminie Rudnik. Żadna z gmin nie osiągnęła wskaźnika dla kraju (1 956,15).

Tabela 9 Wskaźnik dochodów podatkowych gmin (współczynnik G)

Nazwa Gminy	2020
Krasnystaw	1 579,52
Fajslawice	943,20
Gorzków	944,13
Izbica	817,94
Krasnystaw	1 511,11

Kraśniczyn	1 066,39
Łopiennik Górny	1 036,83
Rudnik	798,67
Siennica Różana	968,62
Żółkiewka	1 071,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

4.1.4 podejścia LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, a także sposobu, w jaki zagadnienie to zostanie w praktyce uwzględnione;

Lokalna Grupa Działania “Krasnystaw PLUS” wspiera aktywizację i włączenie różnych grup mieszkańców obszaru LSR. Na terenie ośmiu gmin LGD mamy różne podmioty podejmują wysiłki na rzecz zwiększenia równości szans. Problem dotyka kilku obszarów diagnozowanych w niniejszej strategii. Pierwszym jest rynek pracy szczegółowo opisany w rozdziale 4.2.3. Dane wskazują, że problem bezrobocia dotyka w większym stopniu kobiety niż mężczyzn, stanowią one również mniejszość wśród zatrudnionych w rolnictwie. Poniżej przedstawiono sytuację innych diagnozowanych w LSR grup pod kątem przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji.

Wsparcie dla młodzieży realizowane jest głównie w szkołach, poprzez zajęcia dodatkowe oraz kluby sportowe. Na terenie LGD istnieje obecnie kilkanaście klubów sportowych. W każdej gminie działa przynajmniej jeden klub. Na terenie LGD oprócz klubów sportowych istnieje niewielka oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży. Poniżej infrastruktura sportu i rekreacji.

Tabela 10 Obiekty sportowo - rekreacyjne na obszarze LGD

Nazwa gminy	Liczba obiektów sportowo – rekreacyjnych	Rodzaje obiektów udostępnianych mieszkańcom	Główne potrzeby rozwojowe
Fajslawice	7	Boiska do piłki nożnej, boiska wielofunkcyjne, 2 siłownie zewnętrzne	Brak hali sportowej, Poprawa stanu niektórych istniejących obiektów, Budowa nowych obiektów
Gorzków	4	Boisko piłkarskie 1 szt., boisko wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni 1 szt., place zabaw – 2 szt.	Place zabaw, siłownie napowietrzne
Izbica	11	Boiska piłkarskie, boisko do siatkówki plażowej, boiska do koszykówki, boisko do tenisa ziemnego, boisko do siatkówki, skate park, siłownie zewnętrzne	Powstanie obiektu sportowego pełnowymiarowego do uprawiania wyczynowego sportu
Krasnystaw	12	Boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne	Przystosowanie zbiornika wodnego w Tuligłowach do celów rekreacyjnych
Kraśniczyn	3	Orlik, stadion, siłownia zewnętrzna	brak
Łopiennik Górny	2	1 kompleks boisk „ORLIK”	sportowo rekreacyjne
Rudnik	5	Hala sportowa, siłownia na powietrzu i miejsce rekreacji w Rudniku. Sale gimnastyczne w SP Rudnik i SP Płonka	Zwiększenie liczby miejsc rekreacji.
Siennica Różana	2	Stadion gminny, orlik	Skatepark, tor motocrossowy, strzelnica
Żółkiewka	8	Boiska do piłki nożnej, kort tenisowy, boisko do kosza i piłki siatkowej, siłownie na świeżym powietrzu, hala sportowa	Boisko treningowe ze sztuczną nawierzchnią i oświetleniem („Orlik”)
Gmina miejska Krasnystaw	4	MOSiR: 1. Centrum Sportowo – Rekreacyjne (stadion	1.Rozbudowa hali sztuk walki. 2.Modernizacja basenu.

		miejski) – stadion lekkoatletyczny, boisko piłkarskie, hala sportowa, siłownia wewnątrz oraz siłownia zewnętrzna 2. kryta pływalnia – obecnie nieczynna ze względu na generalny remont 3. boiska sportowe przy ul. Sikorskiego 4. korty tenisowe	
--	--	---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Gmin partnerskich

Oferta aktywności dla seniorów obejmuje funkcjonujący w Krasnymstawie Dzienny Dom Pomocy Społecznej oraz Ośrodek wsparcia dziennego dla seniorów Klub Senior+ i Klub Aktywnego Seniora świadczące różnorodne usługi wsparcia dziennego dla Seniorów. W Krasnymstawie i Siennicy Różanej działa Uniwersytet III wieku. W Łopienniku Górnym Klub Seniora.

Osoby z niepełnosprawnościami

W 2021 roku według GUS 526 rodzin z terenu LGD objęto pomocą społeczną ze względu na niepełnosprawność. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Dla Powiatu Krasnostawskiego Na Lata 2021 – 2025 informuje, że w roku średnio wydaje się około 1 000 nowych orzeczeń o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności.

Tabela 11 Liczba osób niepełnosprawnych na terenie LGD.

Nazwa	osoby niepełnosprawne razem	osoby niepełnosprawne - mężczyźni	osoby niepełnosprawne - kobiety
	[tys. osób]	[tys. osób]	[tys. osób]
Obszar LGD	10,9	4,9	6,0

Do instytucji realizujących określone zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie krasnostawskim należą:

1. Dom Pomocy Społecznej w Bończy,
2. Dom Pomocy Społecznej w Krasnymstawie,
3. Dom Pomocy Społecznej w Surhowie,
4. Towarzystwo Opieki Nad Ociemniałymi Stowarzyszenie Dom Pomocy Społecznej w Żułowie prowadzony przez Towarzystwo Opieki Nad Ociemniałymi w Laskach,

Głównym celem działań jest poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych z terenu LGD poprzez ich aktywizację życiową, a tym samym zapobieganie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji. Zadania w tym zakresie w powiecie krasnostawskim realizują warsztaty terapii zajęciowej:

1. Warsztat Terapii Zajęciowej w Krasnymstawie prowadzony przez Krasnostawskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.
2. Warsztat Terapii Zajęciowej w Żułowie prowadzony przez Towarzystwo Opieki Nad Ociemniałymi w Laskach.

Oprócz wymienionych wyżej problemów z występują bariery architektoniczne oraz związane z dostępem do informacji oraz dostępności cyfrowej

Tabela 12 Analiza warunków dostępności na obszarze LGD

Nazwa JST	Dostępność architektoniczna		Dostępność cyfrowa	Dostępność informacyjno – komunikacyjna
	Ilość obiektów użyteczności publicznej, które nie spełniają wymagań / ilość budynków użyteczności publicznej ogółem	Główne diagnozowane problemy	Główne diagnozowane problemy	Główne diagnozowane problemy
Fajslawice,	2/12	Brak środków na realizację usprawnień, brak możliwości spełnienia niektórych wymogów z uwagi na wielkość	–	–

		pomieszczeń		
Gorzków,	6	Brak	-	-
Izbica,	2	Brak pochylni dla osób poruszających się na wózkach	-	-
Krasnystaw	28/32	Brak środków na dostosowanie budynków dla osób niepełnosprawnych	Nie dotyczy	Brak
Kraśniczyn,	32 (wszystkie remizy OSP, budynki wybudowane w czasach gdy nie było obowiązku przystosowywania ich do potrzeb osób niepełnosprawnych)	Stare budownictwo, brak środków na przystosowanie architektoniczne budynków użyteczności publicznej	Brak środków	Winda dla niepełnosprawnych, schodolaz
Łopiennik Górny,	3	-	-	-
Rudnik,	5/12	Ograniczenie przestrzeni na zewnątrz i wewnątrz obiektów.	W mało używanych obiektach nieopłacalna i mało celowa jest instalacja w nich szerokopasmowego internetu. Na terenie gminy usługi internetowe świadczą różni operatorzy mieszkańcy we własnym zakresie korzystają z w/w usług.	Brak tłumaczenia migowego informacji; Brak pętli indukcyjnych
Siennica Różana,	1	Brak jest obiektów które spełniają wymogi uniwersalnego projektowania ze względu na wiek ich budowy	W trakcie realizacji jest projekt dostępności cyfrowej dla mieszkańców do usług Urzędu Gminy – np. indywidualne konta, na których będą procedowane sprawy wnioskodawcy i będzie mógł on sprawdzić w każdej chwili na jakim etapie jest interesująca go sprawa	Realizowana usługa dla osób z niepełnosprawnościami door-to-door
Żółkiewka	8/21	Starsze budynki z piętrem nie posiadają wind	-	-
gmina miejska	10/16	-w większości jednostek brak wind	w większości jednostek strony	-brak tłumacza PJM - w większości

Krasnystaw		- brak wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynku - brak środków finansowych	internetowe są częściowo zgodne ze standardem WCAG2.1 -brak odpowiednio wykwalifikowanych administratorów stron w jednostce	jednostek brak pętli indukcyjnych -brak tablic tyflograficznych - brak informacji na temat rozkładu pomieszczeń w sposób głosowy
------------	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z JST

Według danych z gmin w większości JST występują obiekty nie zapewniają odpowiedniego poziomu dostępności. Największym wyzwaniem jest brak wind i podjazdów w budynkach piętrowych, zmiana jest niezwykle kosztowna ze względu na to, że w większości budynki zostały zaprojektowane dawno temu. Możliwy jest dostęp alternatywny obejmuje przede wszystkim zapewnienie wsparcia innej osoby (np. kontakt telefoniczny, zorganizowanie spotkania w innym dostępnym miejscu, pomoc innej osoby, np. pracownika gminy, GOK czy innej instytucji).

Problemy z dostępnością cyfrową i informacyjno - komunikacyjną dotyka głównie osób niedowidzących i niesłyszących. Sygnalizowany jest brak pętli indukcyjnych w budynkach, brak elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania. Brak wdrożenia usługi tłumacza Polskiego Języka Migowego.

Nie każda gmina zapewnia strony internetowe dostosowane do osób słabo widzących i głuchych poprzez możliwość powiększenia czcionki.

W większości budynków starano się wykonać najważniejsze prace związane z dostępnością; tym niemniej wiele budynków nie jest całkowicie dostosowana. Najczęściej dostosowano wejścia dla niepełnosprawnych poprzez dobudowanie pochylni i podjazdów, dostosowano toalety dla osób niepełnosprawnych, pojawiają się schodolazy.

Dostępność do e - usług na poziomie gminy często ogranicza się do możliwości oglądania sesji rady gminy online. Większość spraw wymaga osobistego stawienia się w urzędzie.

Wsparcie

Obecnie diagnoza jak też proces partycypacji wskazuje na młodzież oraz seniorów oraz grupy w trudnej sytuacji takie jak kobiety, rolników z małych gospodarstw, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów i osoby poszukujące pracy)

W obecnej LSR zaplanowano wsparcie komplementarne do istniejącego:

- kierunkowanie operacji na oddziaływanie na grupy w trudnej sytuacji oraz seniorów i młodzież – znaczna większość działań jest ukierunkowana na realizację operacji, w których grupą docelową będą osoby należące do wymienionych wyżej grup;
 - projekty własne LGD związane z poprawa dostępności i ograniczeniem wykluczenia (cyfrowego, społecznego)
 - projekty grantowe o podobnym profilu wspierające w szczególności seniorów i młodzież jak również grupy w niekorzystnej sytuacji,
 - Projekty związane z małą infrastruktura publiczną rekreacji z zapewniona dostępnością,
- dotacje na pozarolnicza działalność gospodarczą dla rolników z małych gospodarstw oraz osób poszukujących pracy, kobiet, młodych osób,
- tworzenie preferencji w warunkach wsparcia dla wnioskodawców pochodzących z określonej grupy docelowej (seniorzy, młodzież do 25 roku życia, oraz grupy w niekorzystnej sytuacji),
- pośrednie wsparcie poprzez premiowanie innych wnioskodawców, którzy kierują wsparcie do grup (np. angażują do realizacji projektu, tworzą miejsca pracy dla członków grupy itp.).
- utrzymanie ponadto kompleksowe podejście w zakresie doradztwa, szkoleń, animacji i wsparcia finansowego, które będzie realizowane we współpracy z lokalnymi partnerami i powinno przynieść korzystne efekty ograniczające różne aspekty wykluczenia społecznego.

4.2 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem-obszar gospodarka.

4.2.1 zagospodarowanie przestrzenne/układ osadniczy z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszaru LSR wyróżnia się:

- elementy i strefy wzmocnienia i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych:
 - Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) obejmujący miasto Krasnystaw – oraz gminy wiejskie: Krasnystaw, Siennica Różana, Łopiennik Górny i Izbica – jako strefa zewnętrzna MOF;
 - miejscowości gminne – lokalne ośrodki obsługi wskazane do koncentracji urbanizacji (w tym
- rozwoju gospodarczego) w zorganizowanych układach przestrzennych;
 - jednostki osiedleńcze wspomagające ośrodki gminne w zakresie obsługi ludności, na terenach których zlokalizowane zostały usługi poziomu podstawowego i częściowo ponadpodstawowego;
 - pozostałe miejscowości – sołectwa jako elementarne ośrodki obsługi;
 - tereny zwartej zabudowy mieszkaniowej – obszary kontynuacji i uzupełniania zabudowy;
 - strefy gospodarcze;
- elementy i strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej, w obszarze których obowiązuje podporządkowanie wszelkiej działalności utrzymaniu wartości przyrodniczych obszaru oraz ciągłości powiązań ekologicznych, w tym:
 - korytarze ekologiczne: Korytarz Południowo-Centralny, który łączy Roztocze z Lasami Janowskimi, Puszcza Sandomierską i Świętokrzyską, Przedborskim Parkiem Krajobrazowym, Załęczańskim Parkiem Krajobrazowym oraz Korytarz Wschodni, łączący lasy wzdłuż wschodniej granicy kraju;
 - węzły ekologiczne stanowiące obszary węzłowe regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej – parki krajobrazowe wraz z otulinami (Skierbieszowski Park Krajobrazowy, Krzczonowski Park Krajobrazowy), obszary chronionego krajobrazu (Grabowiecko – Strzelecki i Pawłowski), rezerваты przyrody, specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000);
 - ekosystemy leśne cechujące się dużym stopniem naturalności;
 - rzeki i zbiorniki wodne stanowiące uzupełnienie sieci korytarzy ekologicznych;
- elementy infrastruktury kształtujące sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, w odniesieniu do których zakłada się ich rozwój, przede wszystkim infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych.
- strefę rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- Struktura administracyjna powiatu obejmuje ośrodek powiatowy Miasto Krasnystaw, gminę miejsko-wiejską Izbica i 8 gmin wiejskich: Fajslawice, Gorzków, Krasnystaw, Kraśniczyn, Łopiennik Górny, Rudnik, Siennica Różana i Żółkiewka. Sieć ośrodków osadniczych obejmuje 193 jednostki, w tym 1 miasto i 192 miejscowości wiejskie.
- Miasto Krasnystaw – stolica powiatu krasnostawskiego - to ośrodek wielofunkcyjny pełniący ważną rolę w zakresie funkcji publicznych, gospodarczych i usługowych.

Usługi publiczne i administracyjne skoncentrowane są głównie w 8 miejscowościach będących siedzibami urzędów gmin: Fajslawice, Gorzków-Osada, Izbica, Kraśniczyn, Łopiennik Nadrzeczny, Rudnik, Siennica Różana oraz Żółkiewka-Osada.

Obszar LSR jest korzystnie zlokalizowany pod względem komunikacyjnym. Przez jego teren przebiega droga krajowa nr 17, która jest częścią międzynarodowej drogi E372 oraz sześć dróg wojewódzkich (nr 812, nr 837, nr 838, nr 842, nr 843 i nr 846). Analiza dostępności transportowej omawianego regionu wykazuje jednak, że na terenie powiatu krasnostawskiego występują liczne obszary o utrudnionej dostępności funkcji lokalnych i ponadlokalnych. Poza zasięgiem izochrony 30 min. dojazdu do miasta znajdują się gminy Żółkiewka i Rudnik, a także fragmenty gminy Kraśniczyn. Są to obszary powiatu charakteryzujące się rzadką siecią miejscowości i niską gęstością zaludnienia, która nie przekracza 45 osób/km². Najlepszą dostępnością komunikacyjną odznaczają się natomiast gminy Fajslawice, Łopiennik Górny, Krasnystaw i gmina miejsko-wiejska Izbica.

Półowa gmin LGD posiada 100% pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, pozostałe wykorzystują w procesie urbanistycznym także decyzje o warunkach zabudowy. Na terenie LGD dominują tereny wykorzystywane rolniczo i zabudowa zagrodowa. Ze względu na wysokie klasy gleb istnieją trudności z wyznaczaniem terenów z funkcją mieszkaniową i usługowo-przemysłową, procedura wymaga zgody ministra na zmianę przeznaczenia gruntów, a ta jest wydawana niechętnie. Zabudowa mieszkaniowa koncentruje się wzdłuż istniejącej sieci dróg.

Według danych z gmin w Plany Odnowy Miejscowości nie były aktualizowane i obecnie gminy nie posiadają aktualnych POM. W poprzednich latach POM uchwalano najczęściej w 2-6 sołectwach na gminę. Wyjątkiem jest gmina Fajslawice gdzie powstało 13 POM. Większość kluczowych inwestycji zawartych w planach dotyczyło modernizacji świetlic, odnowy lub zagospodarowania centrum miejscowości lub terenów do rekreacji. Z informacji płynących z urzędów gmin wynika, że wciąż wiele kluczowych inwestycji nie została wykonana.

Sieć infrastruktury drogowej jest rozbudowana, a jej stan jest dobry i stale się poprawia. Problemy z dostępnością wynikają głównie z problemów z komunikacją publiczną. Obecnie większość gospodarstw domowych posiada własne środki transportu, mieszkańcy najczęściej poruszają się własnymi samochodami. Prowadzi to do zmniejszenia opłacalności transportu publicznego. Grupy, które tracą na tym zjawisku to osoby starsze (seniorzy) oraz młodzież, która nie ma jeszcze możliwości używania samochodu. Konsultacje społeczne wykazały, że jednym z ważnych ograniczeń dla młodych osób jest brak możliwości przemieszczania się ze swojej miejscowości po południu lub w weekendy. Przez to utrudniony jest dostęp do Gminnych Ośrodków Kultury, oferty rekreacji czy dodatkowej edukacji poza swoim miejscem zamieszkania. Dane z gmin wskazują, że ponad **30 miejscowości** na terenie LSR nie ma dostępu do żadnej komunikacji publicznej. Podobnie seniorzy, którzy ze względów zdrowotnych lub finansowych nie mają dostępu do własnych środków komunikacji mają utrudniony dostęp do służby zdrowia, oferty kulturalnej czy spędzania czasu wolnego poza swoją miejscowością.

Rozbudowuje się sieć światłowodowego Internetu obecnie z informacji płynących z gmin do większości miejscowości dociągnięto sieć światłowodową.

Na terenie LGD istnieją dobre warunki do rozwoju odnawialnych źródeł energii ze słońca i wiatru, niewielka lesistość pozwala na większą swobodę instalowania farm fotowoltaicznych. Dobre nasłonecznienie obszaru.

4.2.2 charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru);

W roku 2021 średnia liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem zarejestrowana na obszarze LGD wynosiła 415. Największa liczba podmiotów zarejestrowana była na terenie gmin: Krasnystaw m., Krasnystaw i Izbica. Szczegółowy rozkład danych w latach 2016-2021 prezentuje Tabela 13.

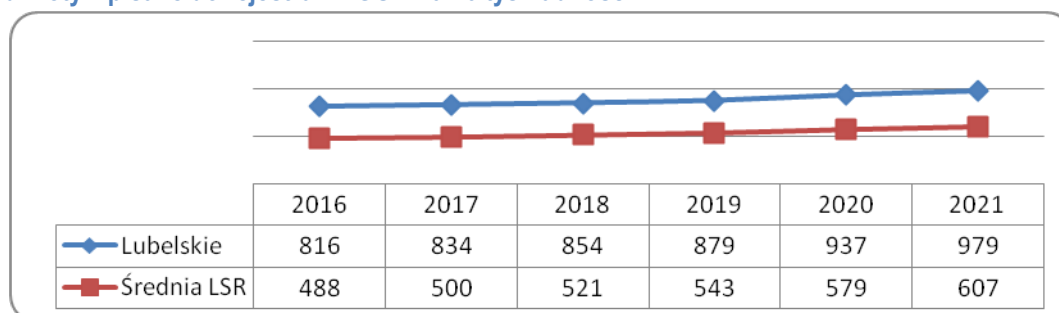
Tabela 13 Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa Gminy	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Krasnystaw	1 624	1 659	1 636	1 638	1 654	1 687
Fajslawice	239	242	242	261	273	292
Gorzków	157	154	173	173	185	188
Izbica	369	379	409	423	437	448
Krasnystaw	404	416	427	454	473	482
Kraśniczyn	143	146	145	153	153	160
Łopiennik Górny	185	197	205	207	219	233
Rudnik	94	90	100	109	109	108
Siennica Różana	225	226	233	230	236	245
Żółkiewka	270	275	278	293	300	305
Średnia dla gmin LGD	371	378	385	394	404	415

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Bazując na danych BDL GUS w latach 2016-2021 na obszarze LGD rozwijała się przedsiębiorczość, Wskaźnik - liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON na 10 tys. ludności miał w analizowanym okresie tendencję wzrostową. W roku 2016 średnio dla obszaru wynosił 488 podmiotów / 10 tys. ludności natomiast w 2021 roku już 607 podmiotów / 10 tys. ludności. Tendencja zachodząca na obszarze LGD jest zbieżna z sytuacją województwa lubelskiego. Jednak tylko miasto Krasnystaw osiąga zbliżony wskaźnik. Najwyższą wartość omawiany wskaźnik osiąga na terenie gmin: Miasto Krasnystaw (wartość 953 w 2021 r.), Fajslawice (647 w 2021 r.), Łopiennik Górny (644 w 2021 r.).

Wykres 1 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

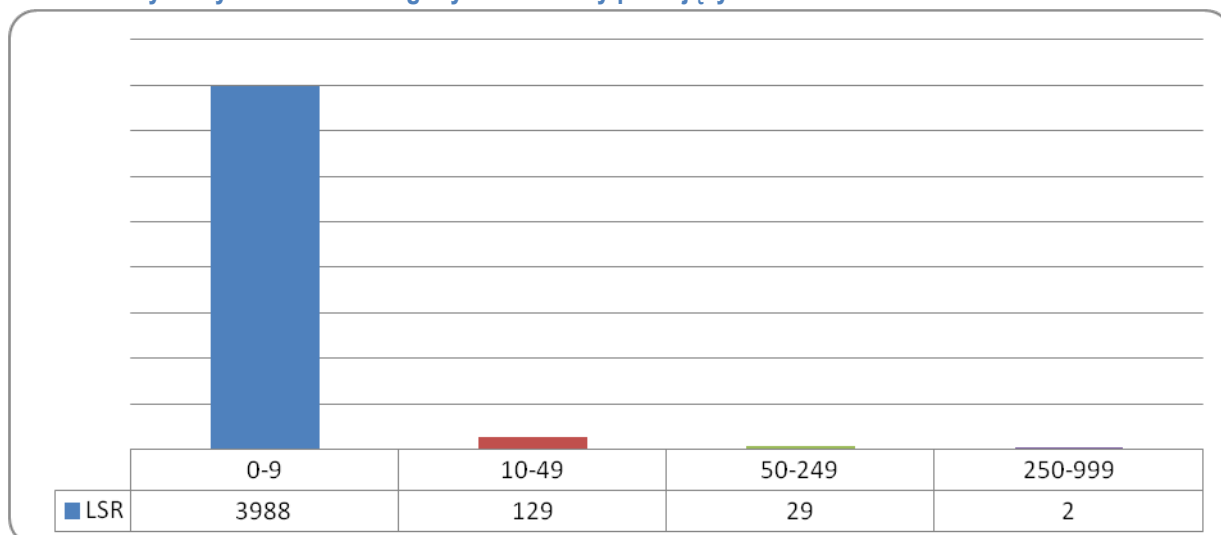

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Przedsiębiorczość na obszarze LGD stanowią przede wszystkim mikroprzedsiębiorstwa, podmioty zatrudniające do 9 pracowników. Łącznie w roku 2021 w systemie REGON na obszarze LGD zarejestrowanych było 3 988 przedsiębiorstw tej wielkości. Kolejną grupą są firmy zatrudniające od 10 do 49 pracowników (126 firm), tzw. mali przedsiębiorcy. Średnich przedsiębiorców powyżej 50 zatrudnionych jest na obszarze LSR 29. Na obszarze LGD w roku 2021 funkcjonowało dwóch dużych przedsiębiorców.

Struktura wielkości przedsiębiorstw obszaru LGD odpowiada strukturze podmiotów województwa lubelskiego.

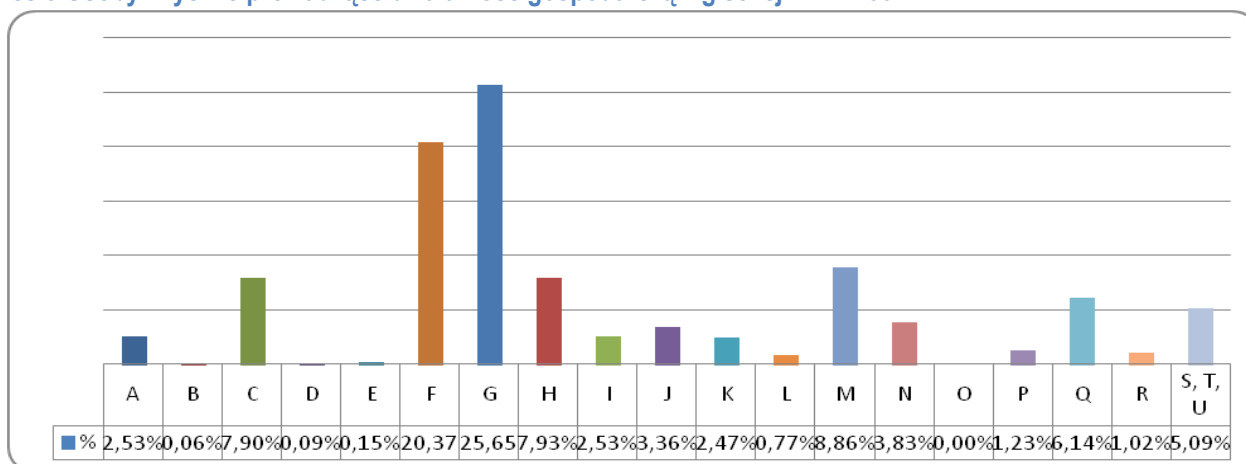
Wykres 2 Podmioty klasyfikowane według kryterium liczby pracujących

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Mając na względzie fakt, iż motorem przedsiębiorczości lokalnej są mikroprzedsiębiorcy warto podkreślić, iż w dominującej większości działają oni jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W roku 2021 na obszarze LGD w systemie REGON zarejestrowanych było 3 240 firm prowadzących działalność gospodarczą z wykorzystaniem tej formy prawnej.

Wykres 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007

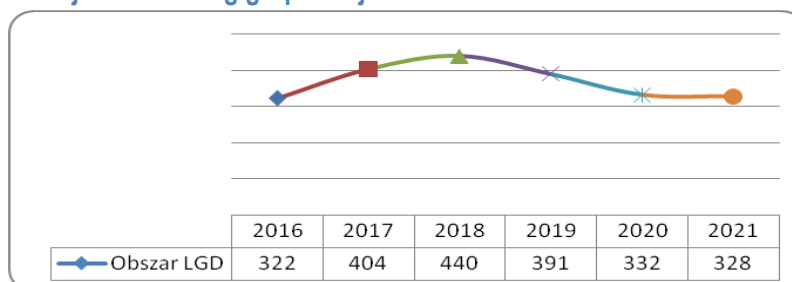

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Obszar LSR charakteryzuje się dominacją sektorów tradycyjnych gospodarki: Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów (25,6%) , Sekcja F – Budownictwo (20,3%). Niewielki udział w lokalnej gospodarce ma Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna i Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (1,02%)

Analiza dynamiki rozwoju gospodarczego obszaru LSR obrazuje także liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON. Analiza danych statystycznych wskazuje na wahania w zakresie nowych rejestracji działalności gospodarczych. Najwyższy przyrost nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON odnotowano w 2017 i 2018 roku. W całym analizowanym okresie nastąpił minimalny wzrost nowo rejestrowanych rocznie podmiotów gospodarczych.

Wykres 4 Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

4.2.3 rynek pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy);

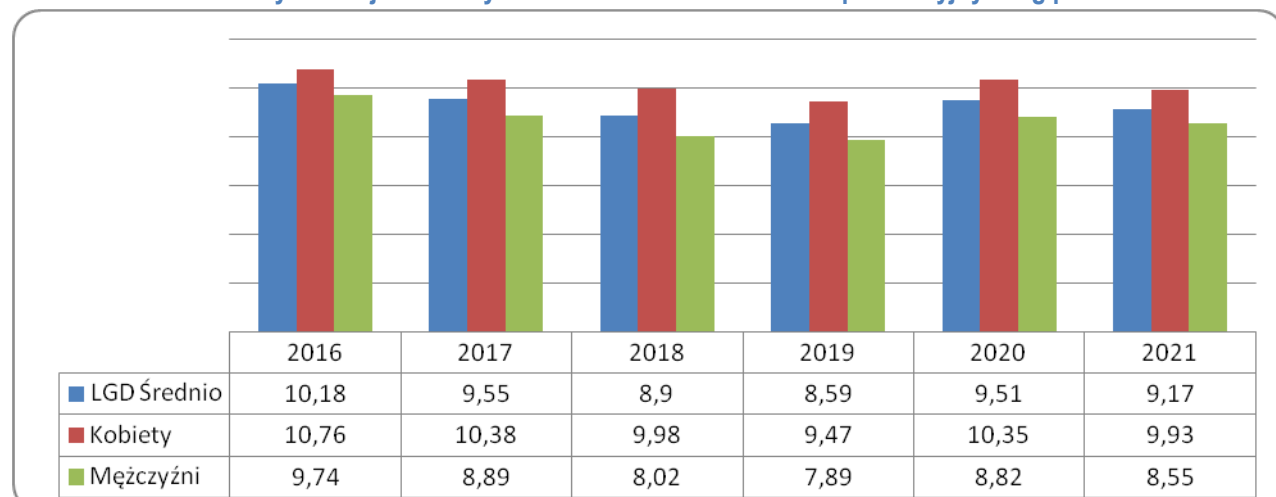
W roku 2021 udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD (średnia) wyniósł 9,2 os., jednocześnie wartość tego wskaźnika dla województwa lubelskiego wyniosła 5,6. W odniesieniu do gmin obszaru LSR najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w następujących samorządach: Gmina Izbica - 12,7 osób, Gmina Rudnik – 11 osób, Gmina Siennica Różana – 10,7. Analiza wskaźnika w podziale na płeć wskazuje, iż udział bezrobotnych kobiet w grupie osób produkcyjnych jest wyższy niż mężczyzn (wynosi 9,93 w roku 2021). Oznacza to, iż wśród osób w wieku produkcyjnym problem bezrobocia dotyka w większości kobiet. Warto podkreślić, iż na przestrzeni lat 2016 – 2021 wartość wskaźnika tylko nieznacznie zmalała. Tendencja spadkowa ma miejsce w odniesieniu do obu płci, czyli udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym maleje jednak dynamika spadku jest wyraźnie mniejsze niż w województwie i kraju.

Tabela 14 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LUBELSKIE	7,3	6,3	5,8	5,5	6,3	5,6
Krasnystaw	9,0	8,2	7,4	7,0	8,3	7,3
Fajslawice	7,8	6,5	6,3	6,3	6,5	5,9
Gorzków	8,6	8,3	7,9	7,3	7,8	8,1
Izbica	13,6	12,8	11,3	11,5	12,8	12,7
Krasnystaw	9,4	9,8	9,1	8,3	9,0	8,5
Kraśniczyn	11,0	10,8	10,3	10,3	10,9	10,6
Łopiennik Górny	9,6	9,2	8,7	8,2	8,8	8,0
Rudnik	11,1	10,7	10,8	10,3	11,2	11,0
Siennica Różana	10,8	9,3	8,5	8,6	10,2	10,7
Żółkiewka	10,9	9,9	8,7	8,1	9,6	8,9
obszar LGD średnia	10,2	9,6	8,9	8,6	9,5	9,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LGD w latach 2016-2021 znacznie spadła. W roku 2016 zarejestrowanych było 3 954 osób bezrobotnych, a w roku 2021 już 3 055 osób, oznacza to spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych o -22,74% na przestrzeni ostatnich sześciu lat. Tendencja spadkowa występuje we wszystkich gminach obszaru LGD. Najwyższy spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych odnotowano w gminach: Krasnystaw m., Żółkiewka.

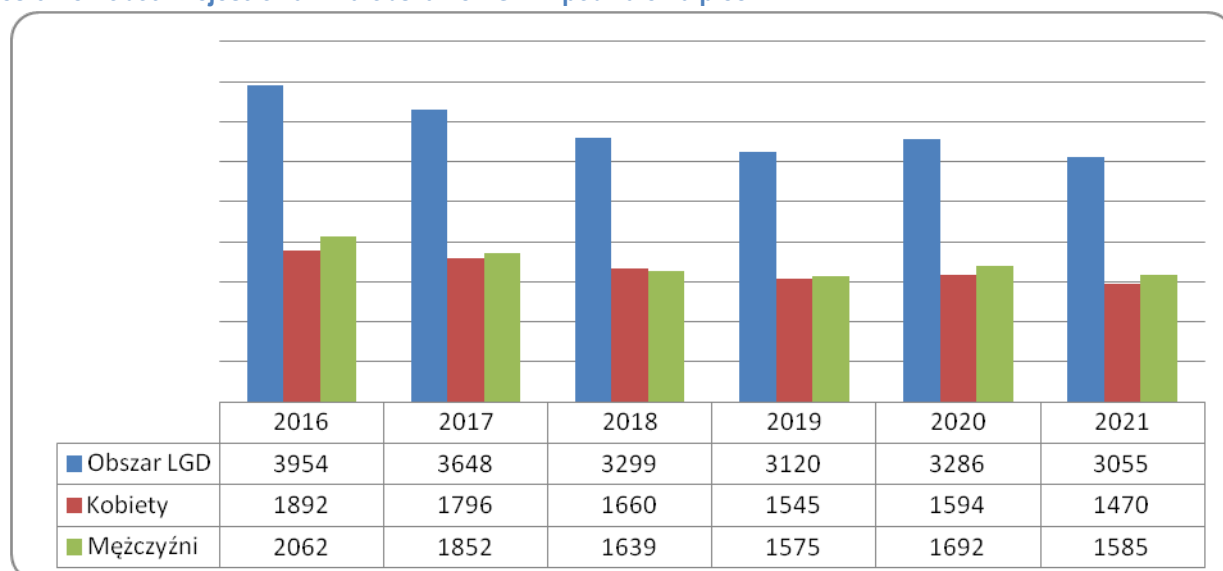
Tabela 15 Bezrobotni zarejestrowani ogółem w gminach obszaru LGD

Nazwa	Ogółem						zmiana %
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Krasnystaw	1 044	927	823	761	836	721	-30,94%
Fajslawice	222	183	175	174	173	158	-28,83%
Gorzków	178	167	155	141	141	142	-20,22%
Izbica	682	637	561	558	587	572	-16,13%
Krasnystaw	516	529	478	430	447	418	-18,99%
Kraśniczyn	250	242	226	222	223	212	-15,20%
Łopiennik Górny	230	220	205	191	186	165	-28,26%
Rudnik	197	185	189	179	182	177	-10,15%
Siennica Różana	284	242	217	218	240	246	-13,38%
Żółkiewka	351	316	270	246	271	244	-30,48%
obszar LGD	3 954	3 648	3 299	3 120	3 286	3 055	-22,74%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analizując osoby bezrobotne zarejestrowane w podziale na płeć zaobserwować można nieznacznie wyższy udział bezrobotnych mężczyzn w grupie bezrobotnych ogółem. W roku 2021 na obszarze LGD zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Krasnymstawie było 1 470 kobiet i 1 585 mężczyzn.

Wykres 6 Bezrobotni rejestrowani na obszarze LGD w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Udział osób młodych do 25 roku życia w ogóle bezrobotnych to 15,22%, udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia w liczbie bezrobotnych ogółem wynosi 21,90%, a osób długotrwale bezrobotnych aż 68% bezrobotnych ogółem. W strukturze osób bezrobotnych zarejestrowanych znaczącą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Największy problem z długotrwałym bezrobociem występuje w Mieście Krasnystaw i Izbicy.

Tabela 16 Bezrobotni zarejestrowani na obszarze LSR na koniec grudnia 2020 roku

Nazwa	do 25 roku życia						powyżej 50 roku życia						długotrwale bezrobotni					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LUBELSKIE	179	134	118	106	130	100	376	298	262	235	268	240	58	48	42	38	43	40
	203	333	577	145	815	597	948	561	704	672	763	814	418	214	962	514	636	887
Krasnystaw	15	11	10	10	11	9 160	22	18	17	16	17	15	695	607	507	467	486	457
	337	874	860	097	280		605	783	108	159	142	398						
Fajstówice	137	108	86	76	83	89	281	258	244	204	231	185	146	119	101	103	125	113
Gorzków	54	43	35	37	34	26	37	31	28	32	36	33	123	107	99	90	92	95
Izbica	38	26	28	26	28	22	20	20	20	18	20	15	493	444	412	390	421	419
Krasnystaw	118	99	70	82	88	78	129	123	113	118	134	125	358	337	324	285	296	281
Kraśniczyn	105	93	79	82	67	56	106	106	98	84	87	84	188	163	165	156	154	145
Łopiennik Górny	53	52	40	36	33	43	56	45	40	43	50	47	165	147	139	122	127	119
Rudnik	50	44	42	35	36	29	43	36	35	40	41	37	148	130	137	116	119	121
Siennica Różana	39	29	38	37	31	37	31	35	34	29	31	35	184	160	137	124	161	170
Żółkiewka	44	40	36	41	50	50	51	47	47	44	47	50	265	219	183	159	174	158
obszar LGD	76	72	70	46	62	35	75	66	58	55	58	58	2 765	2 433	2 204	2 012	2 155	2 078

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W roku 2021 wskaźnik pracujący na 1 000 ludności w wieku produkcyjnym na terenie LGD wyniósł 147,5 i jest niższy od średniej dla województwa lubelskiego, która wynosiła 336,2. Warto podkreślić iż zgodnie z definicją GUS do podstawy wyliczania wskaźnika pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym nie zliczano pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności

Tabela 17 Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LUBELSKIE	291,3	299,4	309,2	317,8	327,5	336,2
Krasnystaw	491,9	506,1	533,9	534,5	534,2	553,4
Fajslawice	83,5	86,6	91,6	86,3	85,5	84,1
Gorzków	54,9	51,1	57,8	55,2	56,4	58,1
Izbica	95,6	101,1	105,7	103,7	107,0	105,0
Krasnystaw	125,9	132,5	139,6	147,9	147,6	144,2
Kraśniczyn	104,8	107,2	112,4	113,6	124,6	127,4
Łopiennik Górny	65,3	65,3	60,5	61,7	80,2	80,2
Rudnik	65,6	56,5	56,5	55,8	49,8	49,2
Siennica Różana	130,6	122,7	132,6	144,0	163,3	161,4
Żółkiewka	101,6	97,6	93,5	80,4	116,7	111,8
obszar LGD średnia	132,0	132,7	138,4	138,3	146,5	147,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Ze względu na typowo rolniczy charakter obszaru LSR warto dane dotyczące liczby pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym uzupełnić o informacje dotyczące liczby osób pracujących w gospodarstwach rolnych. Zgodnie z definicją GUS do wskaźnika zliczano zarówno pracujących w gospodarstwach rolnych członków rodzin jak również stale pracujących najemnych.

Za GUS BDL na terenie województwa lubelskiego łącznie w gospodarstwach rolnych ogółem pracuje 344 941 osób. Na całym obszarze LSR liczba wynosi 14 898 osób. Gminami, w których występuje najwyższa liczba pracujących w rolnictwie to Gmina Krasnystaw i Izbica. Najniższy udział pracujących w gospodarstwach rolnych występuje w Mieście Krasnystaw. Warto podkreślić, iż podobnie jak na poziomie całego województwa lubelskiego, również na obszarze LGD w gospodarstwach rolnych pracują przede wszystkim mężczyźni (8473 mężczyzn, wobec 6425 kobiet).

Tabela 18 Pracujący w gospodarstwach rolnych obszaru LSR w 2020 roku

Nazwa	Ogółem	mężczyźni	Kobiety
LUBELSKIE	344 941	198 862	146 079
Krasnystaw	670	377	293
Fajslawice	1 571	885	686
Gorzków	1 416	791	625
Izbica	2 208	1 268	940
Krasnystaw	2 329	1 299	1 030
Kraśniczyn	1 112	634	478
Łopiennik Górny	1 477	823	654
Rudnik	1 346	792	554
Siennica Różana	974	586	388
Żółkiewka	1 795	1 018	777
obszar LGD	14 898	8 473	6 425

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

4.2.4 dziedzictwo kulturowe/zabytki;

Na zasoby kulturowe i historyczne składają się liczne zabytki o dużej wartości historycznej, miejsca odkrywek archeologicznych, wspólna historia terenu. Ziemia Krasnostawska obfituje w ogromną ilość wartych uwagi obiektów historycznych. Są to zarówno zabytki architektury, sztuki, niezwykle ciekawe budowle sakralne, świeckie. Krasnystaw i jego okolice ze względu na położenie geograficzne i polityczne oraz usytuowanie na przestrzeni ponad sześciuset lat swojego istnienia był wielokrotnie palony i grabiony w czasie wojen i powstań. Powiat krasnostawski (należący w latach 1434 - 1772 do województwa ruskiego), jest terenem pogranicza, położonym na styku różnych kultur. Mimo wojen i ogromnych zniszczeń

zachowały się tu ślady bytności (materialne lub tylko mentalne) Żydów, wyznawców prawosławia, unitów, arian, protestantów, Tatarów i Ormian. W poszczególnych gminach powiatu warto obejrzeć: **Miasto Krasnystaw:** Kościół katolicki, pojezuicki, parafialny p.w. św. Franciszka Ksawerego, Kolegium pojezuickie, zabytkowy, średniowieczny układ urbanistyczny miasta wraz z kamienicami, dawny kościół augustiański wybudowany w XIV wieku, dwór Radomyskich (ul. Sikorskiego 10) drewniany, modrzewiowy, otynkowany, poczta konna (ul. Matysiaka 1), cmentarz żydowski położony przy lesie „Borek”, ratusz miejski wzniesiony w latach 20-tych XX w. **Gmina Krasnystaw:** Stado Ogierów w Białce (kompleks wybudowany z białego kamienia w latach 20-tych XX w.), zespół zamkowy i dwór w Krupem, kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej – dawna cerkiew prawosławna p.w. Najświętszej Marii Panny, Wieża Ariańska w Krynicy, Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Stężycy Nadwieprzańskiej, Wiatrak „Kozłak” w Tuligłowach. Niekwestionowaną atrakcją w miejscowości Krupie jest piękny **zespół zamkowo – parkowy** oraz położone na jego terenie ruiny zamku wybudowanego w XV wieku przez Jerzego Krupskiego. **Gmina Fajslawice:** Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Boniewie, Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Dziecinnie, Zespół dworsko-parkowy w Fajslawicach, Kościół parafialny p.w. św. Jana Nepomucena w Fajslawicach, Obelisk w kształcie kolumny toskańskiej w Fajslawicach, **Gmina Gorzków:** Kościół rzymskokatolicki p.w. św. Stanisława w Gorzkowie, Kościół polskokatolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Gorzkowie, Cmentarz żydowski w miejscowości Góry, **Gmina-Miasto Izbica:** Zespół dworski w Dworzyskach, Cmentarz żydowski w Izbicy, Klinkiernia w Izbicy, Kościół p.w. Kajetana w Orłowie Murowanym, Kościół p.w. św. Zofii w Tarnogórze, Zespół pałacowo-parkowy w Tarnogórze. **Gmina Kraśniczyn:** Cerkiew prawosławna p.w. Opieki Matki Bożej w Bończy, Kościół rzymskokatolicki p.w. św. Stanisława w Bończy – dawny zbór kalwiński, Grodzisko w Bończy, Zespół dworsko-parkowy w Bończy-Kolonii, Cmentarz żydowski w Kraśniczynie, Kapliczka św. Łukasza w Łukaszówce, Kościół p.w. Wniebowzięcia Matki Boskiej w Starej Wsi – dawna cerkiew grekokatolicka, Cmentarz wojenny z lat 1914-1944 w Starej Wsi. **Gmina Łopiennik Górny:** Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Borowicy (zabytek klasy 0), Kościół p.w. św. Bartłomieja w Łopienniku Nadrzecznym, Cmentarz prawosławny w Łopienniku Podleśnym. **Gmina Rudnik:** Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Bzowcu, Zespół dworski w Maszowie Górnym, Zespół dworsko-parkowy w Wierzbicy. **Gmina Siennica Różana:** Cmentarz wojenny w Boruniu, Dawny zajazd w Siennicy Różanej, Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny w Siennicy Różanej, Zbiorowa mogiła pomordowanych mieszkańców w Wierzchowinach, Zespół dworsko-parkowy w Zagrodzie, Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Żdzannem. **Gmina Żółkiewka:** Kościół p.w. św. Mateusza w Chłaniowie, Zespół dworsko-parkowy w Olchowcu, Dwór w Rożkach Kolonii, Zespół dworsko-parkowy w Średniej Wsi, Dworek „Wronówka” w Zaburzu, Cmentarz żydowski w Żółkiewce (źródło: *Strategia Rozwoju Turystyki* opracowana dla obszaru działania Lokalnej Grupy Działania "Krasnystaw Plus", 2012r.)

Warunkiem właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa historyczno - kulturowego jest odpowiednia promocja oraz stworzenie odpowiedniej bazy turystycznej.

4.2.5 obszary atrakcyjne turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki

Obszar LGD dysponuje ogromnymi możliwościami w kierunku rozwoju turystyki ze względu na bardzo korzystne położenie geograficzne, czyste i ciekawe środowisko urozmaicone malowniczymi krajobrazami, dolina rzeki Wieprz, a także gościnność mieszkańców. Ważny jest typowo rolniczy charakter obszaru i brak ciężkiego przemysłu. Lasy z rezerwatami przyrody obfitują w rzadką roślinność, zwierzynę, ptactwo i grzyby. Na terenie gminy Rudnik, Gorzków i Żółkiewka występują liczne wąwozy lessowe, które urozmaicają krajobraz, stąd teren ten nazywany jest „Małymi Bieszczadami” lub nazwą używaną przez lokalnych mieszkańców „**Kraszczadami**”. Jest to obszar obejmujący tereny Wyniosłości Giełczewskiej po Działy Grabowieckie przez Skierbieszowski Park Krajobrazowy. Centrum „Kraszczad” stanowią okolice Bobrowego, Kolonii Bobrowe, Olesina, Wielobyczy, Kolonii Wielobycz i Wielkopola. Jedną z najbardziej malowniczych miejscowości powiatu krasnostawskiego jest **wieś Białka**, w której mieści się ciesząca się dużą popularnością Stadnina koni czystej krwi arabskiej. Organizowane są tu Wiosenne Championaty Koni Czystej Krwi Arabskiej oraz zawody jeździeckie. Atrakcją regionu są również organizowane **spływy kajakowe** zakolami rzeki Wieprz. Dostępnych jest pięć tras spływu o długości od 12-44 km. Wśród atrakcji należy wyróżnić także: loty paralotniami, przejażdżki przy użyciu samochodów terenowych trasami o różnej długości i stopniu trudności oraz przejażdżki konne. **Jazdy konne** mają w swojej ofercie: Stajnia „Adrenalina”, Stajnia „Pasja” i Stajnia „Zażółkiew”. W okresie zimowym można korzystać ze **stoku narciarskiego** w Bobliwie. Jest to drugi najdłuższy stok narciarski na Lubelszczyźnie (dł. 650 m). Wsparciem dla stoku jest obiekt turystyki wiejskiej „Gościniec na Stoku” i „Gościniec na Górcie” wyposażony w miejsca noclegowe, posiadający basen, siłownię zewnętrzną, kort tenisowy i plac zabaw. Na obszarze LSR swoją działalność prowadzą pracownię rękodzieła, obiekty edukacyjne i obiekty atrakcyjne turystycznie. Miejsca te określane są jako Punkty Ekomuzealne, a są nimi: Galeria Pod Frasołliwym Aniołem w Płonce, Gospodynie Na Straży w Płonce, Artystyczna Stanica Rowerowa

w Wierzbicy, Zajazd Gajczyna w Małochwieju Dużym, Wioska Teatralna w Małochwieju Małym, Stajnia Adrenalina - Zagroda Edukacyjna w Siennicy Nadolnej, Gospodarstwo Ekologiczne w Krupem, Kraina Pieców Chlebowych - Dwór w Olchowcu, Gospodarstwo agroturystyczne w Makowiskach, Centrum Edukacji Zielarskiej „Tymiankowy Smak Fajslawic” w Boniewie-Ignasynie, Przystań kajakowa „Kanukam” w Tarczyniechach oraz Zagroda „Ekoprzewodnik” w Izbicy.

Walory środowiskowe

Obszar powiatu krasnostawskiego wyróżnia się niską **lesistością** – lasy zajmują jedynie 15,3% powierzchni powiatu (16. miejsce wśród powiatów ziemskich), a jednocześnie charakteryzuje się relatywnie dobrze rozwiniętą siecią obszarów chronionych – **powierzchnia obszarów prawnie chronionych wynosi 23 442 ha, co stanowi 22,7% jego powierzchni.**

Tabela 19 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych

	Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu	Skierbieszowski Park Krajobrazowy z otuliną	Krzczonowski Park Krajobrazowy	Pawłowski obszar chronionego Krajobrazu
Izbica	0,06	6543	–	–
Rudnik	–	–	–	–
Gorzków	66	–	0,23	–
Krasnystaw	5126	1769	–	75
Siennica Różana	11	551,17	–	–
Łopiennik Górny	0,03	–	–	1020
Krasnystaw miasto	2615	0,57	–	–
Fajslawice	–	–	390	–
Żółkiewka	–	–	10,47	–
Kraśniczyn	972	11008	–	–
Razem	8790,09	19871,74	400,7	1095

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://ongeo.pl/geoportal/gmina-krasniczyn/ochrona-przyrody>

Tabela 20 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych Natura 2000 i rezerwaty przyrody

	SSO	Rezerwat przyrody
Izbica	Izbicki przełom wieprza 1353 Las Orłowski 34,0	–
Rudnik	Dolina Łętowni 333,0	–
Krasnystaw	Izbicki Przełom Wieprza: 219.0 ha Wodny Dół: 188.0 ha	Wodny Dół 186
Siennica Różana	Siennica Różana 32,0	–
Łopiennik Górny	Łopiennik 158,0	–
Krasnystaw miasto	Izbicki Przełom Wieprza: 205.0 ha	–
Żółkiewka	Dolina Łętowni: 309.0 ha	–
Kraśniczyn	Drewniki: 65.0 ha	Głęboka Dolina: 289.0 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://ongeo.pl/geoportal/gmina-krasniczyn/ochrona-przyrody>

Infrastruktura okołoturystyczna

Obszar LSR posiada doskonale warunki do uprawiania **turystyki pieszej i rowerowej**. Na terenie szkółki „Borek” zlokalizowano ścieżkę dydaktyczną Ponadto, przez obszar LGD bieżą szlaki: **Szlak Ariański** – wyznaczony na obszarze Działów Grabowieckich i Pagórów Chełmskich, **Szlak Tadeusza Kościuszki** - Szlak rozpoczyna się przy Kopcu Kościuszki w Uchańce, a kończy bieg w Krasnymstawie (dworzec PKP); **Szlak Nadwieprzański** rozpoczynający się w Krasnymstawie Fabrycznym i biegnie do dworca PKP w Krasnymstawie; **Szlak Mikołaja Reja**, rozpoczyna się w Rejowcu Fabrycznym, a kończy również przy dworcu PKP w Krasnymstawie; **Szlak Rowerowy Green Velo** – jest to najbardziej spektakularny projekt rowerowy, zrealizowany w Polsce, oznakowany szlak rowerowy mierzy blisko 2 000 km, z czego 351 km rozciąga się na Lubelszczyźnie, a 53 km w powiecie krasnostawskim; **Szlak Jana III Sobieskiego** – projekt mający na celu stymulowanie rozwoju regionalnego przez wspieranie w podregionie elementów rozwoju przedsiębiorczości opierającej się o lokalne

potencjały i zasoby. W skład Obszaru Funkcjonalnego Jana III Sobieskiego z obszaru LGD wchodzi Gmina Gorzków. Ważną inicjatywą podjętą na terenie LGD było utworzenie sieci szlaku rowerowego **Greenways „Dziedzictwo Wschodu”**. Jest to rowerowy szlak turystyczny na terenie Lubelszczyzny oznaczony w terenie poprzez umieszczenie 16 tablic z mapami przebiegu szlaku, obejmujący największe atrakcje turystyczne na obszarze LGD. Szlak Greenway tworzy ramy dla realizacji lokalnych inicjatyw społecznych na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu, zachowania dziedzictwa kulturowego, rozwoju turystyki przyjaznej dla środowiska i zrównoważonego transportu.

Tradycje kulinarne jako istotna część tożsamości kulturowej, są pielęgnowane w oparciu o produkty tradycyjne i regionalne postrzegane wśród mieszkańców terenu LGD jako klucz do rozwoju regionu i szansa dla mieszkańców. W ostatnich latach, żywność produkowana zgodnie z recepturami naszych przodków cieszy się dużym zainteresowaniem. Do najważniejszych produktów tradycyjnych zarejestrowanych na liście produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa należą: Golasy Izbickie, Kapusta z grochem i śmietaną z Gorzkowa, Jabłczanka z Fajslawic, Zupa chłopska fajslawicka, Tymianek z Fajslawic, Chmiel krasnostawski oraz Sery z ziołami. W trakcie rejestracji znajdują się: Pierogi z mięsem i bobem z Dobryniowa oraz Bułeczki drożdżowe. Kuchnia lokalna w świadomości mieszkańców może stać się istotnym elementem promocyjnym obszaru LSR. LGD „Krasnystaw PLUS” w ramach współpracy z innymi lubelskimi lokalnymi grupami działania, utworzyła, szlak „Zasmakuj w Tradycji – Lubelski Szlak Kulinarny”. Jego celem jest upowszechnianie turystyki kulinarnej oraz zaangażowanie lokalnych producentów, przetwórców, właścicieli agroturystyk, restauracji i innych obiektów gastronomicznych w promowanie produktów regionalnych i tradycyjnych Lubelszczyzny. Zadaniem projektu jest rozszerzanie na tym terenie nowej formy turystyki – turystyki kulinarnej. Szlak kulinarny pozwala turystom poznać nie tylko zabytki i krajobrazy regionu, ale też odkrywać jego unikatowy smak i zapach.

LGD stawia sobie zadanie jakim jest wsparcie dla działań mających na celu zrównoważony i kompleksowy rozwój turystyki w regionie, istotny nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale traktowany również jako szansa na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. W ramach LSR planowana jest intensyfikacja promocji turystycznej regionu poprzez, wyrażającą się w następujących działaniach. Festiwal „Smaki jesieni” w Poperczynie, jest imprezą promującą potrawy i nalewki z produktów jesieni i kuchnię regionalną powiatu krasnostawskiego. Podczas „Majówki z Karpem”, można skosztować tradycyjnych dań z karpia. Natomiast w Siennicy Nadolnej co roku odbywa się Festiwal Pączka i Faworka, na który przedstawicielki KGW przygotowują pączki, faworki i inne smakołyki. Sery z ziołami wpisane na listę produktów tradycyjnych znajdują się w ofercie jedynej na terenie powiatu gospodarstwa ekologicznego Doroty i Jerzego Moń położonego w miejscowości Krupe. W ofercie znajdują się najwyższej jakości sery podpuszczkowe. Promocja i sprzedaż produktów tradycyjnych i lokalnych ma charakter ponadregionalny. Sprzedaż odbywa się głównie na festynach i dożynkach jak również na lokalnych targowiskach a także na terenie gospodarstw agroturystycznych.

Liczba obiektów noclegowych na obszarze LGD Krasnystaw PLUS nie jest wysoka. Znaczna część gmin obszaru LGD nie dysponuje wystarczającą bazą noclegową. Poniżej hotele i gospodarstwa agroturystyczne na podstawie danych ze starostwa powiatowego stan na 2023.

Hotele:

- Hotel „Rapa” z restauracją, ul. Mostowa 39, Krasnystaw, 30 miejsc,
- Hotel Staromiejski z restauracją, ul. Matysiaka 6, 22-304 Krasnystaw, 30 miejsc,
- Hotel Prooil, Dziecinin, przy stacji paliw, Fajslawice, 20 miejsc,
- Zajazd Barbara, Zakręcie 3a, Krasnystaw, 100 miejsc,
- Noclegi ul. Mostowa 27, Krasnystaw, 65 miejsc,
- Pensjonat „Gościniec na stoku” - Wiesław Paluch, Bobliwo 1, 51 miejsc,
- W okresie wakacyjnym Internat I LO im. Wł. Jagiełły w Krasnymstawie, 120 miejsc,
- W okresie wakacyjnym Internat Specjalnego Ośrodka Szkolno -Wychowawczego w Krasnymstawie ,ul. PCK 2

Gospodarstwa agroturystyczne:

- Zajazd agroturystyczny „Gajczyna”, Małochwiej Duży 3a, 12 miejsc w 3 domkach letniskowych,
- Dom letniskowy „Burdanówka”, Kryniczki 35, 12 miejsc,
- Noclegi „Nad zalewem” Bednarczyk Ewa - Wincentów 6a, Siennica Nadolna ,15 miejsc,
- Agroturystyka, Wincentów 6, Siennica Nadolna, 17 miejsc,
- Agroturystyka Jolanta Ćwirta, Stężycza Łęczyńska 76, 12 miejsc,
- Kwatery prywatne Teresa Hus, Wincentów 94, Siennica Nadolna, 12 miejsc,
- Noclegi Sobczuk Bożena, Wincentów 87, Siennica Nadolna, 10 miejsc,

- Waldemar Bednarczyk Noclegi na Wsi, Siennica Nadolna 78 A, 19 miejsc,
- Agroturystyka „Bałkanówka” Ewa Ziemińska, Kolonia Bończa 58, 12 miejsc,
- Gospodarstwo Agroturystyczne - „U Kruka” - Gabriela Kaszowska, Rożki 55, 9 miejsc,

Razem w dużych obiektach 296 miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych 140 miejsc.

4.2.6 obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów po PGR;

Powiat krasnostawski to obszar typowo rolniczy, o tradycyjnym sposobie prowadzenia gospodarstw rolnych. W strukturze funkcjonalno-przestrzennej powiatu dominują tereny rolnicze wraz ze znacznym udziałem obszarów o podwyższonych walorach przyrodniczych. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem wynosi 80,6% i jest to jedna z najwyższych wartości w województwie (4. miejsce wśród powiatów ziemskich). Na obszarze powiatu dominują małe gospodarstwa rolne o powierzchni do 10 ha. Bazując na danych Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 roku należy stwierdzić, iż 7 020 gospodarstw domowych zlokalizowanych na terenie LGD czerpie dochody z działalności rolniczej. Kolejnym źródłem dochodu gospodarstw rolnych obszaru LGD jest praca najemna (łącznie 3 160, w tym najwięcej w gminie Krasnystaw i Izbica). 1 943 gospodarstw domowych utrzymuje się ze świadczeń (emerytury i renty). Najmniej, 715 gospodarstw czerpie dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Tabela 21 Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów w roku 2020

Nazwa	z dochodem z działalności rolniczej	z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	z dochodem z pracy najemnej	z dochodem z emerytury i renty	z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą
Krasnystaw	373	46	180	137	28
Fajslawice	744	106	342	156	129
Gorzków	619	82	259	198	140
Izbica	986	74	430	270	163
Krasnystaw m.	1 047	107	574	335	235
Kraśniczyn	588	50	260	175	75
Łopiennik Górny	691	84	314	213	139
Rudnik	614	32	241	127	74
Siennica Różana	496	58	221	133	59
Żółkiewka	862	76	339	199	135
obszar LGD	7 020	715	3 160	1 943	1 177

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Na obszarze powiatu występują bardzo korzystne warunki glebowe do produkcji rolnej - gleby powiatu należą do gleb o najwyższej wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W związku z powyższym na obszarze powiatu widoczna jest koncentracja gospodarstw specjalizujących się w uprawie roślin o wysokich wymaganiach glebowych: zbóż, buraków cukrowych, rzepaku oraz roślin przemysłowych. Powiat pełni kluczową rolę w produkcji roślin przemysłowych: tytoniu i chmielu oraz ziół, a także charakteryzuje się jednym z najwyższych w województwie udziałem pszenicy w zasiewach. Na terenie powiatu rozwija się sektor przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym przetwórstwa zbóż, przetwórstwa warzyw i owoców, produkcji mleka, cukru oraz przetwórstwa mięsnego. Na obszarze powiatu krasnostawskiego prowadzą działalność trzy firmy, które zostały zaliczone do grona liderów przemysłu spożywczego województwa lubelskiego – Elewator Zbożowy ELEWARR Sp. z o.o., Oddział Krajowej Spółki Cukrowej S.A. „Cukrownia Krasnystaw” oraz Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Krasnymstawie. Jednak pomimo istniejącej bazy surowcowej oraz stosunkowo dużego udziału przemysłu spożywczego w ogólnej produkcji przemysłowej, sektor przetwórstwa rolno-spożywczego nadal jest niewystarczająco rozwinięty i wymaga działań stymulujących jego rozwój.

Potencjał naturalny powiatu oraz jego rolniczy charakter stwarzają dobre warunki do rozwoju energetyki odnawialnej, produkcji energii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, a także upraw roślin energetycznych. Teren powiatu krasnostawskiego jest jednym z najbardziej nasłonecznionych obszarów w województwie, a ze względu na swoje położenie jest

uprzywilejowanym obszarem do rozwoju energetyki wiatrowej. Ponadto powiat posiada korzystne warunki do uprawy jednorocznych roślin energetycznych o dużych wymaganiach glebowych, jak również jest zaliczany do obszarów o największej koncentracji potencjalnych źródeł biomasy do produkcji biogazu pochodzącej z zakładów przemysłu rolno-spożywczego.

Na terenie LGD działa 5 493 małych gospodarstw według klas wielkości ekonomicznej do 25 tys. euro. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego wyrażona w euro.

Na terenie LGD istniały gospodarstwa PGR: Fajstławice Przedsiębiorstwo Przemysłu Rolnego W Lublinie

Krasnystaw - Białka So S.P, Lublin Phn S.P, Państwowe Gospodarstwo Rolne W Pokrówce, Z-D Pokrówka, Phnir Hruszów

Białka So S.P, Białka Sosp, Państwowe Gospodarstwo Rybackie W Lublinie, Z-D Rejowiec

Kraśniczyn - Państwowe Gospodarstwo Sadownicze w Żułowie

Łopiennik Górny - Białka So S.P, Białka Sosp, Lublin Phn S.P, Państwowe Gospodarstwo Rolne W Pokrówce, Z-D Pokrówka

Siennica Różana - Państwowe Gospodarstwo Rolne W Pokrówce, Z-D Pokrówka

Żółkiewka - Białka So S.P, Białka Sosp, Lublin Phn S.P

Obecnie mieszkańcy miejscowości gdzie prowadzono PGR nie odczuwają większych nierówności na rynku pracy niż inni mieszkańcy wsi. OPS poszczególnych gmin od wielu lat pracują aby skutki upadku PGR nie były odczuwalne społecznie.

4.3 Grupy docelowe

Młodzież do 25 roku życia

Diagnoza - Stosunek osób w wieku przedprodukcyjnym do osób w wieku poprodukcyjnym jest niekorzystny (dużo mniej młodych). Stosunkowo duża liczba osób bezrobotnych w wieku do 25 lat. Ograniczenie dostępu do usług (edukacji pozaszkolnej, rekreacji, rozrywki) ze względu na miejsce zamieszkania na terenach wiejskich z ograniczoną komunikacją zbiorową. Skupienie oferty w Krasnymstawie co utrudnia z korzystania z niej osób z gmin wiejskich. Pozostała oferta lokalna (zajęcia, infrastruktura, możliwości ciekawego spędzania czasu) ograniczona głównie do miejscowości gminnych przy GOK i GBP.

Partycypacja - W ankiecie wsparcie osób do 25 roku życia było najczęściej wskazywana opcja obok kobiet i osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą. Warsztaty na spotkaniach w gminach – wskazywano na brak oferty atrakcyjnego spędzania czasu dla młodzieży, problemy z wyalienowaniem młodych ludzi, zanik umiejętności interpersonalnych w obszarze kontaktu z rówieśnikami.

Seniorzy

Diagnoza - Wysokie wskaźniki starzenia się społeczności, ograniczenie dostępu do usług, nierozwinięta branża srebrnej gospodarki poza opieką szpitalną, brak lokalnej oferty spędzania czasu, zdrowia, rehabilitacji, ograniczone środki NGO na budowanie oferty dla seniorów.

Partycypacja - Na spotkaniach w gminach wskazywano problemy samotności seniorów, niewystarczającej oferty (ograniczona liczba miejsc, działania jednorazowe, krótkotrwałe), problemy związane z brakiem komunikacji publicznej w wielu miejscowościach. Warsztaty przyszłościowe i fiszki projektów wskazały pomysły na granty poprawiające sytuację we wskazanych obszarach.

Grupy w niekorzystnej sytuacji: Kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, rolnicy z małych gospodarstw, osoby poszukujące pracy.

Diagnoza –

- kobiety stanowią większość wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne w grupie osób w wieku produkcyjnym, przeważają wśród osób z niepełnosprawnościami, stanowią mniejszość wśród zatrudnionych w rolnictwie,
- osoby z niepełnosprawnościami borykają się z problemami dostępności podobnie jak seniorzy, wskazywany przez nich problem to brak dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych miejsc pracy, duża liczba niepełnosprawnych w odniesieniu do liczby mieszkańców.
- duża liczba małych gospodarstw, dobre warunki do rozwoju agroturystyki, niewielkie dochody z tradycyjnego rolnictwa,
- osoby poszukujące pracy - stosunkowo duże bezrobocie na terenie LGD wskazuje na potrzebę objęcia wsparciem także tej grupy.

Partycypacja – Uczestnicy partycypacji wskazują na ograniczenia na rynku pracy, dlatego w ankiecie często pojawiają się wskazania na rozwój przedsiębiorczości czy gospodarki tak aby wesprzeć osoby w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy czy w codziennym życiu. Na spotkaniach podnoszono kwestię niskich płac, słabych możliwości rozwoju, według mieszkańców wspieranie powstawania i rozwoju firm na terenie LGD poprawi sytuację wszystkich grup. Ponadto wyniki warsztatów

przyszłościowych wskazują na potrzebę rozwoju sektora turystycznego i srebrnej gospodarki. Wsparcie dla poszczególnych grup zostało opisane w LSR. Rozdział 6.

NGO

Diagnoza – sektor pozarządowy boryka się ze spowolnieniem wywołanym przez ograniczenia pandemii covid, duża aktywność sektora szczególnie w obszarze kultury i tradycji, posiada dostęp do wielu zmodernizowanych świetlic, gdzie istnieją możliwości realizacji projektów.

Partycypacja – Na spotkaniach w gminie sygnalizowano potrzeby związane ze wzmocnieniem potencjału NGO poprzez podniesienia kwalifikacji i umiejętności w wielu obszarach. Warsztaty przyszłościowe pokazały gotowość sektora do realizacji operacji dla podniesienia potencjału osób młodych i seniorów, fiszki projektowe pozwoliły określić jakie potrzeby istnieją w NGO.

Przedsiębiorcy

Diagnoza – większość firm to firmy mikro i małe, dominują tradycyjne nie innowacyjne sektory usług jak budownictwo i handel, na terenie LGD wskazano dobre warunki do rozwoju sektora turystycznego i wzrastające zapotrzebowanie na usługi srebrnej gospodarki, rośnie liczba firm na terenie LGD.

Partycypacja – ankieta wskazuje, że mieszkańcy oczekują wsparcia sektora gospodarki, spotkania w gminach oraz warsztaty określają istniejące firmy jako mające największe szanse na wprowadzenie trwałej zmiany na rynku pracy, wskazywano na sektor turystyczny i srebrnej gospodarki jako najbardziej perspektywiczne.

Samorządy i ich jednostki

Diagnoza – LGD współpracuje z wszystkimi jednostkami samorządu na swoim terenie, gminy sygnalizują potrzeby zarówno z obszaru rozwoju infrastruktury rekreacji i turystyki jak też dostępności.

Partycypacja – Ankieta wskazuje jako największą potrzebę rozwój infrastruktury rekreacji i turystyki, oraz poprawę dostępności. Podczas warsztatu budżetu partycypacyjnego postanowiono przeznaczyć część środków na wsparcie małej ogólnodostępnej infrastruktury rekreacji i turystyki. Dyskutowano o nowych możliwościach jakie daje ustanowienie obszaru Smart Village. Samorządy zadeklarowały gotowość do współpracy przy realizacji koncepcji SV. Oczekuje się także, że realizacja koncepcji przyczyni się do wzmocnienia synergii i rozwoju innowacji.

4.4 Innowacyjne elementy w kontekście lokalnym

Planujemy zastosować wypracowaną podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych naszą definicję innowacyjności w następujących przedsięwzięciach: P.1.1 „Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki.” P.1.2 „Wzmocnienie dostępności informacyjnej” oraz P.2.1 „Wsparcie działalności gospodarczej” (szerzej opisano w rozdziale 6). Ponadto koncepcje Inteligentnych Wiosek będą zawierać innowacyjne rozwiązania i propozycje.

4.5 Współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi:

LGD zaangażuje się w promowanie i animowanie partnerstw przez co wesprze zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy podmiotów z obszaru LSR oraz realizację projektów partnerskich krajowych i międzynarodowych.

W LSR uwzględniono wykorzystanie wsparcia finansowego z programów krajowych i regionalnych, poza RLKS. LGD planuje aplikować o środki z programów UE na zasadach ogólnych, ze źródeł, które opisano szczegółowo w rozdziale 5.

LGD ukierunkowała rozwój obszaru jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego. Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR obejmują przedsiębiorczość, uwzględniając sytuację lokalną m.in. posiadane zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz popyt na usługi określonego rodzaju (gospodarka wolnego czasu, srebrna gospodarka, turystyka, agroturystyka zagrody edukacyjne itp.)

Ważna dla realizacji LSR jest współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi jak gminy, starostwo powiatowe czy ZIT MOF Krasnegostawu. Partnerzy z sektora publicznego otrzymają wsparcie na realizację operacji w zakresie małej infrastruktury. Na etapie konsultacji samorządy zasygnalizowały gotowość do włączenia się w przygotowanie koncepcji Smart Village.

4.6 Kluczowe wskaźniki

Wszystkie gminy wiejskie LSR są zagrożone trwałą marginalizacją według <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego> jedynie Krasnystaw miasto nie jest na liście.

Wskaźnik 5.2 Bezrobotni na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 4,16 – obliczono wg. następującego wzoru $5 \times (1 - 0,015 \times 36815 / 3286)$

Wskaźnik kryterium 5.3. Dochód podatkowy na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 3,49 – obliczono na podstawie następującego wzoru $3750 / 1073,8$

Wskaźnik kryterium 5.4. Środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 4,56 - obliczono na podstawie wzoru $6 \times (1 - 0,015 \times 61228 / 3769)$

Wskaźnik kryterium 5.5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 5,42 – obliczono wg wzoru: $30 \times (1 - 0,35 \times 61228 \text{ os.} / 26154 \text{ os. w wieku nieprodukcyjnym})$.

Wskaźnik kryterium 5.6. Migracje na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 r. wynosi 4,59 - obliczono wg wzoru $4 \times (1 - 40 \times (453 - 678) / 61228)$

Wskaźnik kryterium 5.7. Przedsiębiorczość na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 3,82 – obliczono na podstawie następującego wzoru $(0,25 \times 61228) / 4009$

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

5.1 Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami w szczególności strategiami rozwoju województwa/ województw poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności.

Uwzględniając obszary strategicznej interwencji o znaczeniu krajowym, wskazane w KSRR 2030, większość gmin należących do Stowarzyszenia i współtworzących obszar LSR stanowi obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Ramy i uwarunkowania rozwoju regionu wyznacza strategia wojewódzka. W SRWL 2030, poza odwołaniem do OSI krajowych, wyznaczono ramy regionalnych obszarów strategicznej interwencji adekwatne do diagnozy i specyfiki województwa. Odnosząc się do uwarunkowań regionalnych, obszar LGD Krasnystaw PLUS funkcjonalnie obejmuje teren OSI ŻYWICIELSKI a pięć gmin, tj. Gmina miejska Krasnystaw, gmina miejsko-wiejska Izbica, Krasnystaw, Łopiennik Górny i Siennica Różana dodatkowo współtworzą Miejski Obszar Funkcjonalny Krasnegostawu.

W SRWL 2030 przyjęto priorytet rozwoju dla OSI ŻYWICIELSKI, którym jest „Wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa”.

Kierunki interwencji / tematyczne obszary wsparcia OSI ŻYWICIELSKI, w kontekście realizacji celów SRWL 2030, ważne w kontekście działalności LGD i komplementarności interwencji podejmowanej na obszarze LSR to m.in.:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych

Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

Kreowanie, rozwijanie oferty i infrastruktury ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce

Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe)

Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa)

Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.)

Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych

Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych

4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej

Określone na drodze prac nad LSR w tym partycypacji społeczności lokalnej Cele i przedsięwzięcia LSR są spójne z celami strategii wojewódzkiej. Oprócz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 nowa LSR jest zgodna z Strategią Rozwoju Powiatu Krasnostawskiego na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030. Jest to aktualny dokumenty o charakterze ponad lokalnym z obszaru LGD “Krasnystaw PLUS”. Jest są zgodny z LSR poprzez skierowanie na realizację

podobnych celów. Komplementarność tych dokumentów polega na nieco innym sposobie realizacji celów, wspieraniu różnych podmiotów na drodze realizacji celów, jak również uzupełniających się sposobów działania.

Tabela 22 Spójność LSR z dokumentami strategicznymi dotyczącymi obszaru LSR.

	Cele LSR	Przedsięwzięcia LSR	Dokumenty, dla których określono spójność planowanych do realizacji w LSR przedsięwzięć z celami dokumentów planistycznych
1	LSR		Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.
2	Cel szczegółowy 1 Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich	P. 1.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki. P. 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej P. 1.3 Inteligentna wieś P. 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji.	Cel strategiczny 4 SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych: 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego 4.3. Włączenie i integracja społeczna Cel strategiczny 3 GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu 3.3. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej
3	Cel szczegółowy 2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu	P. 2.1 Wsparcie działalności gospodarczej P. 2.2 Infrastruktura wzmacniająca ofertę spędzania czasu wolnego oraz poprawiająca dostępność architektoniczną P. 2.3 Rozwój współpracy poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami a kraju i zagranicy. P. 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów	Cel strategiczny 3 GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów operacyjnych: 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu
1	LSR		Strategia Rozwoju Powiatu Krasnostawskiego na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030
2	Cel szczegółowy 1 Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich	P. 1.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki. P. 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej P. 1.3 Inteligentna wieś P. 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji.	Cel strategiczny 1: Wzrost jakości życia i spójności społecznej Działanie 1.4 Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami Działanie 1.5 Wyrównywanie szans edukacyjnych, aktywizacja dzieci i młodzieży Działanie 1.8 Poprawa jakości i dostępności przestrzeni publicznych Działanie 1.10 Rozwój kompetencji społecznych i wspieranie postaw obywatelskich
3	Cel szczegółowy 2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu	P. 2.1 Wsparcie działalności gospodarczej P. 2.2 Infrastruktura wzmacniająca ofertę spędzania czasu wolnego oraz poprawiająca dostępność architektoniczną P. 2.3 Rozwój współpracy poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami z kraju i zagranicy. P. 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów	Cel strategiczny 2: Adaptacja do zmian klimatu i zrównoważona przestrzeń Działanie 2.4 Edukacja i promocja postaw ekologicznych Cel strategiczny 3: Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw i atrakcyjności inwestycyjnej powiatu Działanie 3.3 Rozwój sieciowych produktów turystycznych

Źródło: opracowanie własne LGD

Ponadto Cele LGD są zgodne z celami lokalnych dokumentów takich jak Strategie Rozwoju Gmin powiatu krasnostawskiego.

Zgodność z celami określonymi w programach, z których finansowana będzie LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna z celem szczegółowym WPR, czyli SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.

CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich – Cel 1 P1.4 i Cel 2 LSR P.2.4 poprzez włączenie grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i młodych.

CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność, poprzez aktywizację młodych ludzi w ramach przedsięwzięcia P.2.4.

CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przedsięwzięcie P.2.2 LSR.

CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów w ramach obu celów działania P.1.1. i P2.1.

CS 8.P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego – poprzez przygotowanie koncepcji Smart Village w P.1.3 LSR.

CS 8.P 6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego Przedsięwzięcie P 1.4. i P.2.4

Komplementarność i synergia pomiędzy celami LSR i pozostałych dokumentów.

Cele i przedsięwzięcia LSR będą finansowane głównie z środków dedykowanych RLKS, czyli z Planu Strategicznego dla WPR 2023-2027. Jak wykazano wyżej cele i przedsięwzięcia LSR są spójne z celami zawartymi w innych dokumentach strategicznych, które wyznaczają ramy realizacji działań dla innych kluczowych podmiotów na obszarze LSR. Są to poszczególne Gminy oraz Starostwo Powiatowe w Krasnymstawie. Komplementarność w tym przypadku będzie dotyczyć różnych operacji, realizowanych przez różne podmioty, ale służące realizacji podobnych celów. Przykłady komplementarności pomiędzy przedsięwzięciami realizowanymi przez różne podmioty widzimy porównując plany gmin czy starostwa w zakresie inwestycji. Samorzady mogą realizować operacje inwestycyjne z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład, np. w zakresie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez inwestycje w przygotowanie terenów inwestycyjnych, natomiast LGD poprzez wsparcie rozpoczynania i rozwoju działalności gospodarczej wspiera lokalne firmy lub osoby, które zamierzają rozpocząć lub rozwijać działalność gospodarczą.

Podobnym przykładem może być wsparcie z Funduszy unijnych Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 gdzie za pośrednictwem szeregu instrumentów finansowych Zarząd Województwa wspiera przedsiębiorców. W ramach Działania FELU.02.06 Inwestycje rozwojowe w MŚP możliwe jest, aby przedsiębiorcy z terenu LGD pozyskiwali fundusze na inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi. Komplementarne do tego działania są przedsięwzięcia 1.1 i 2.1 LSR przewidujące wsparcie osób i firm zamierzających podjąć inwestycje w środki trwałe, ale bez konieczności wykazania, że są bezpośrednio związane z działaniami badawczymi. W obu przypadkach następuje wzrost przedsiębiorczości na terenie LGD.

Przedsięwzięcie 1.4 i 2.4 LSR wspierają działania organizacji pozarządowych w formie grantów najczęściej w oparciu o infrastrukturę wybudowaną lub wyremontowaną przez samorzady ze środków własnych lub Unii Europejskiej czy funduszy krajowych.

Inteligentna wieś (Smart Village) to nowy sposób myślenia o rozwoju obszarów wiejskich, należy się spodziewać, że miejscowości objęte koncepcją SV będą rozwijać się w sposób bardziej planowy, harmonijny i nowoczesny. Dzięki koncepcji, która pomoże wyznaczyć kierunki rozwoju. W przedsięwzięciu 1.3 LSR przewiduje grant na wykonanie koncepcji SV. Komplementarność polega na wykorzystaniu środków z LGD na przygotowanie koncepcji, którą realizować mogą samorzady, rolnicy oraz przedsiębiorcy wraz z ngo za pomocą dowolnych środków własnych i zewnętrznych. LGD dodatkowo wspierać będzie operacje przewidziane do realizacji na obszarze obowiązywania koncepcji SV poprzez premiowanie operacji na ocenie według lokalnych kryteriów wyboru.

Zasadniczo planuje się, aby głównym źródłem finansowania przedsięwzięć realizowanych w ramach SV oprócz środków WPR były środki UE w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego, w szczególności przeznaczone na „wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach wiejskich, cyfryzacji i innowacji”. Poza wskazanym źródłem przewiduje się także możliwość współfinansowania projektów ze źródeł sektorowych (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Fundusz Sprawiedliwości itp.) Taki montaż finansowy

uwzględniający różne metody pozyskiwania środków finansowych i różnych beneficjentów, wskazuje wprost na komplementarność przyjętych rozwiązań

Cele i przedsięwzięcia LSR, na których realizację wnioskodawca zamierza ubiegać się o wsparcie z innych programów /strategii.

W związku z ograniczonymi środkami w ramach RLKS, na obszar tematyczny w ramach Celu 1 Ożywienie Społeczno Gospodarcze na obszarach wiejskich, LGD poszukiwać będzie wsparcia ze środków Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, działanie 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa, typ projektu: 1,3 i 4 oraz projektów dedykowanych kobietom, tj. Działanie 9.4 Zrównoważony rynek pracy Typ 1. Kobiety są zdiagnozowaną w LSR grupą w niekorzystnej sytuacji. Sygnalizowane przez środowisko potrzeby to zwiększenie swoich szans w codziennym życiu, wsparcie psychologiczne i na rynku pracy. Dodatkowe środki zostaną przeznaczone na działania komplementarne do tych z wdrażania LSR. LGD skorzysta z Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich "Nowe FIO na lata 2021-2030" priorytet II Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego. W ramach priorytetu będzie wspierana aktywność społeczna na rzecz dobra wspólnego obywateli.

W ramach celu 2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu LGD zamierza ubiegać się o wsparcie z programu. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, sekretariat regionalny w Lublinie oraz sekretariat krajowy przy Ministerstwie na wsparcie rozwoju produktów lokalnych.

W LSR w wyniku diagnozy oraz partycypacji uznano, że rozwój oferty czasu wolnego w tym poprzez rozwój dostępności produktów lokalnych przyczyni się do zwiększenia poziomu życia mieszkańców i wzmocni atrakcyjność obszaru dla przyjezdnych.

Komplementarność przedsięwzięć i synergia

Wszystkie przedsięwzięcia współdziałają ze sobą w osiągnięciu wyznaczonego celu przyczyniając się do osiągnięcia synergii. Przedsięwzięcia są ze sobą komplementarne i wzajemnie się uzupełniają. Cel pierwszy „Ożywienie Społeczno Gospodarcze na obszarach wiejskich” składa się z 4 komplementarnych przedsięwzięć. Diagnoza wskazuje na problemy demograficzne i konieczność aktywizacji zidentyfikowanych grup w niekorzystnej sytuacji. Główne problemy zidentyfikowane w diagnozie to problemy z dostępnością informacyjną, wykluczeniem cyfrowym, brakiem innowacyjności, czy zdiagnozowane problemy grup docelowych w obszarze rynku pracy. Ograniczenia z jakimi borykają się rolnicy posiadający małe gospodarstwa oraz osoby poszukujące dobrej pracy. W ramach P.1.1 nastąpi wsparcie dla grup zdiagnozowanych jako tych w niekorzystnej sytuacji. Po pierwsze wsparcie na rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych otrzymają rolnicy z małych gospodarstw, a po drugie osoby fizyczne, w tym poszukujące pracy skorzystają z możliwości założenia działalności w obszarze srebrnej gospodarki. W ramach przedsięwzięcia 1.2 zostanie wykonany projekt własny polegający na utworzeniu i wdrożeniu rozwiązań informatycznych wspomagający komunikację i informację na terenie LGD. Wykonany będzie projekt poprawiający dostęp do informacji o różnorodnej ofercie wsparcia na obszarze LSR poprzez aplikację na telefon oraz specjalnie zaprojektowane tablice multimedialne zewnętrzne, gdzie można będzie uzyskać informacje na temat funkcjonowania na terenie LGD, usług, komunikacji, załatwiania spraw, oferty rekreacji i turystyki. Tablice będą przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Przedsięwzięcie 1.3 to koncepcje SV. Realizacja koncepcji przyczyni się do zwiększenia aktywności różnych sektorów. Obszar SV ma szansę stać się miejscem realizacji kluczowych projektów w tym z zakresu małej infrastruktury i poprawy dostępności. Koncepcje wypracowane w ramach grantów pozwolą na zaplanowanie wsparcia dla grup w niekorzystnej sytuacji na poziomie miejscowości.

Przedsięwzięcie 1.4 „Lokalny system aktywnej edukacji” skierowano na włączenie grup w niekorzystnej sytuacji, seniorów i młodzieży. Przewidziano dwa etapy po pierwsze zrealizowany zostanie projekt grantowy skierowany na wzmocnienie potencjału osobowego i rzeczowego NGO. Drugi etap to realizacja grantów skierowanych na wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji zdiagnozowanych w LSR (kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby poszukujące pracy, rolników z małych gospodarstw) oraz młodzieży. Przygotowane merytorycznie i doposażone na pierwszym etapie realizacji przedsięwzięcia NGO będą mogły łatwiej zrealizować granty włączające dla zdiagnozowanych grup. Wszystkie działania przyczynią się do włączenia i aktywizacji grup zdiagnozowanych w LSR tworząc synergię. Zaangażowane będą sektory społeczny i gospodarczy na dalszym etapie w ramach realizacji koncepcji SV także publiczny.

Cel drugi „Wzrost oferty spędzania wolnego czasu” odpowiada na zdiagnozowane problemy, takie jak wyludnianie się obszaru, niewielką ilość dobrze płatnych i perspektywicznych miejsc pracy na terenie LSR. Starzenie się społeczeństwa, niedostateczna infrastruktura turystyki i rekreacji oraz problemy z dostępnością. Cel 2 skierowany jest też na wykorzystanie endogenicznych zasobów terenu LGD. Są to wymienione w diagnozie walory przyrodnicze, naturalne, kultury.

Przedsięwzięcie P.2.1 skierowane jest na rozwój lokalnej gospodarki w sektorze rekreacji, wypoczynku i turystyki. O wsparcie będą mogli ubiegać się mieszkańcy oraz MŚP, mający pomysł na działalność gospodarczą w zakresie usług spędzania wolnego czasu i pokrewnych. W pierwszej kolejności osoby z grup w niekorzystnej sytuacji oraz młodzież do 25 roku życia. W realizację działania 2.2 włączą się samorzady rozbudowując małą infrastrukturę rekreacji i turystyki oraz zwiększą dostępność obiektów. Kryteria oceny LSR będą premiować inwestycje realizowane na obszarze objętym koncepcją SV. W ramach działania 2.3 Projekty partnerskie połączą siły różnych partnerów w tym zagranicznych w celu wymiany informacji i dobrych praktyk w obszarze sektora wolnego czasu, małej infrastruktury działań poprawiających jakość życia w tym wykorzystaniu tradycji wsi. P.2.4 Aktywizacja seniorów i młodzieży w ramach grantów, realizowanych przez NGO. Synergia będzie się tworzyć w obszarze atrakcyjności oferty wolnego czasu i wykorzystania lokalnych zasobów przez trzy różne sektory. Obydwa cele także nawzajem się uzupełniają kierując różnorodne wsparcie dla grup w niekorzystnej sytuacji, wspierając społeczeństwo obywatelskie przez wsparcie organizacji pozarządowych i podnosząc poziom życia na terenie LGD tym samym ograniczając negatywne trendy jak wyludnianie się obszaru. Elementem spajającym będzie też wykonanie koncepcji SV, które obejmą w swoim planowaniu zarówno społeczne jak i infrastrukturalne potrzeby mieszkańców w LSR przewidziane do realizacji w ramach wszystkich celów.

Analiza działań partycypacyjnych zawarta w rozdziale trzecim strategii wskazuje na zbieżność działań przewidzianych w przedsięwzięciach do oczekiwań mieszkańców wyrażonych w procesie konsultacji.

Korzyści z podejścia LEADER

Pierwszą z grup, która zostanie wsparta w sposób możliwy tylko za pośrednictwem LEADER są **rolnicy z małych gospodarstw**. Obecnie poza LGD nie ma możliwości dofinansowania zakładania działalności gospodarczej przez osoby z małych gospodarstw, zakładania gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych. Takie wsparcie zapewnia nowa LSR.

Grupy w niekorzystnej sytuacji oraz młodzież i seniorzy, mimo że mogą liczyć na wsparcie z innych środków, w ramach LSR wspierane będą głównie w ramach projektów, które realizować będą lokalne NGO co sprawi, że będą realizowane blisko adresata (lokalne świetlice i infrastruktura). Ograniczona zostanie konieczność dojazdu, transportu itp.

LSR umożliwi realizację projektów w partnerstwie i partnerskich co wpłynie na możliwość realizacji działań obejmujących kilka gmin, a więc wykraczający poza obszar jednej jst.

Możliwe będzie realizowanie projektów w partnerstwach co będzie prowadzić do uzyskania synergii użytych zasobów.

Poprzez wsparcie sektora społecznego i przedsiębiorczości uzyskany zostanie dalszy wzrost zaangażowania społecznego z ograniczonym wsparciem samorządów i sektora publicznego. Wszystkie wnioski składane do rady LGD oceniane będą przez osoby z lokalnego środowiska znające potrzeby i uwarunkowania.

W LSR wykorzystano podejście LEADER do osiągnięcia celów i realizacji przedsięwzięć, a także wykorzystano metodę realizowania projektów w oparciu o partnerstwo sektora publicznego, społecznego, gospodarczego oraz zastosowano oddolny system podejmowania decyzji.

Uzasadnienie doboru zakresów

Zdecydowano się na wybór poniższych zakresów wsparcia ze względu na wyniki diagnozy, a w jeszcze większym stopniu działań partycypacyjnych. Ograniczona liczba zakresów wynika z ograniczonej puli środków. Przyjęto zasadę, że jeśli na etapie konsultacji społecznych nie znajdują się podmioty mogące być adresatami środków wsparcie nie będzie zaplanowane.

- Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki.

Zakres wybrano ze względu na duże zainteresowanie środkami obecnie oraz w poprzednim okresie realizacji LSR, wyraźne zaakcentowanie w procesie partycypacji wagi rozwoju gospodarczego dla mieszkańców obszaru, rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD.

- Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych – znaleziono potencjalnych adresatów wsparcia zarówno dla gospodarstw agroturystycznych, jak zagród edukacyjnych. Diagnoza wykazała duży potencjał do rozwoju sektora wypoczynku, duże zasoby związane z tradycją i kulturą, w pewnym stopniu rozwiniętą infrastrukturę turystyki. Na obszarze LSR dominują małe gospodarstwa rolne, a ich właściciele i domownicy szukają możliwości rozwoju.

- Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji produkcyjnych – w ramach procesu przygotowania LSR i działań partycypacyjnych zgłoszono potrzeby w zakresie zwiększenia dostępu do usług rekreacji i turystyki, tradycji i kultury.

- Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi

– pomysł spotkał się z zainteresowaniem mieszkańców, ngo i samorządów. Szansa na rozwój współpracy i innowacji dzięki realizacji koncepcji.

- Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej

– działania partycypacyjne w szczególności ankieta oraz spotkania na terenach gmin wykazały, że są jeszcze potrzeby w tym zakresie. Dzięki inwestycjom JST poprawi się ogólnodostępna infrastruktura związana z dostępnością małej infrastruktury rekreacji i turystyki.

- Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, a także wzmocnienie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego

– diagnoza wskazała na duży potencjał NGO jednocześnie w czasie działań partycypacyjnych sygnalizowano potrzeby w zakresie zwiększenia kompetencji działaczy społecznych i lokalnych liderów.

- Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji

– wykazano w diagnozie jak i podczas działań partycypacyjnych, że skierowanie pomocy na osoby w niekorzystnej sytuacji oraz młodzież i seniorów jest potrzebna. Diagnoza wskazuje na szereg barier z którymi borykają się te grupy.

Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania

Głównym źródłem finansowania LSR są środki PS WPR. Dzięki odpowiedniemu wyborowi celów i przedsięwzięć strategii oprócz środków z PS WPR na realizację celów skierowane będą środki własne podmiotów realizujących operacje związane z przedsiębiorczością i rozwojem pozarolniczych funkcji gospodarstw, środki samorządów na wkład własny przy inwestycjach w małą infrastrukturę oraz środki pozyskane przez partnerów. Ważnym czynnikiem będzie finansowanie koncepcji SV, które będzie realizowane przez różne podmioty z różnych środków z poza RLKS. Uwzględniając grupy docelowe LGD dodatkowo poszuka wsparcia w programie Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, Rządowym Programie Fundusz Inicjatyw Obywatelskich "Nowe FIO na lata 2021-2030" oraz Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania LSR

LGD prowadzi działania od 2009 roku, jest rozpoznawalnym najaktywniejszym podmiotem wspierającym lokalny rozwój społeczny i gospodarczy. Podejmowane przez LGD i partnerów działania skutkują poprawą stanu infrastruktury publicznej, świadomości i zaangażowania obywatelskiego, zacieśnianiem więzów społecznych. Jednocześnie LGD stało się ważnym podmiotem wspierającym przedsiębiorczość na terenie LGD. Sposób wdrażania nowej LSR obejmuje dotychczasowe doświadczenia LGD, znajomość lokalnych uwarunkowań, wskazania dokumentów ewaluacyjnych, a z drugiej strony bieżących działań partycypacyjnych i sporządzonej diagnozy. Ze względu na konieczność skupienia środków na najważniejszych celach ustalono, że LGD zaangażuje się w realizację przedsięwzięć w ramach dwóch obszarów tematycznych, jednego związanego z inkluzywnością i aktywizacją drugiego z poprawą oferty zdrowego spędzania wolnego czasu. Wszystkie obszary w dużej mierze są kontynuacją kierunków działań prowadzonych wcześniej, mają jednak nieco inaczej rozłożone akcenty zgodnie z wynikami aktualnej diagnozy, partycypacji oraz ram jakie stawia PS WPR.

Wdrażanie LSR opierać się będzie na ciągłej współpracy z lokalnymi partnerami i animacji lokalnej społeczności. Działania będą podzielone na etapy tak aby w pełni wykorzystywać możliwości zaplanowanych działań. Np. w pierwszej kolejności zostaną wykonane koncepcje SV potem ogłoszone zostaną konkursy na wykonanie małej infrastruktury (premiowane na ocenie w LGD będzie realizowanie pomysłów zawartych w koncepcjach SV) a następnie realizowane będą granty i działania wykorzystujące infrastrukturę.

Podobnie najpierw zostaną podjęte działania wzmocniające liderów i potencjał lokalnych NGO a następnie działania ngo wspierające grupy w niekorzystnej sytuacji.

W międzyczasie realizowane będą operacje własne nastawione na ograniczenie wykluczenia seniorów i młodzieży w tym cyfrowego i komunikacyjnego. Jednym z pierwszych konkursów będą konkursy wspierające tworzenie i rozwój przedsiębiorstw i rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw.

Uzasadnienie doboru dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR.

LSR jest nastawiona na prowadzenie działań w sposób zintegrowany, stąd połączenie różnych metod wdrażania. LGD posiada duże doświadczenie w projektach grantowych, ich największą zaletą z punktu widzenia ngo jest fakt, że stroną umowy jest LGD i wszystkie kontakty oraz rozliczenie grantu jest na miejscu. Oferowane przez LGD wsparcie na każdym etapie przygotowania i rozliczenia wniosków grantowych ogranicza bariery związane z biurokracją. Ponadto granty wzmocniają samodzielność i niezależność lokalnych NGO.

Nowa LSR będzie promować poprzez kryteria oceny projekty realizowane w partnerstwie, dzięki takim projektom wystąpią efekty synergii a oddziaływanie będzie większe.

Projekty własne mają za zadanie być wsparciem dla pozostałych przedsięwzięć w ramach danego celu. Wsparcie przedsiębiorczości w ramach poszczególnych celów jest oczekiwane przez lokalną społeczność. Działania animacyjne będą skupione na włączeniu lokalnej społeczności w realizację strategii, jej ewaluację oraz dostosowywanie do zmieniających się okoliczności i uwarunkowań.

Planowane do osiągnięcia w ramach celów i operacji efekty, będą wzmacniane poprzez promocję, wizualizację, budowanie zasobu wiedzy danych organizacji tak aby mogły realizować kolejne operacje już samodzielnie nawet bez wsparcia ze środków LGD. Prowadzone działania animujące będą docierać z informacją do nowych grup i osób rozszerzając oddziaływanie realizowanych przedsięwzięć i zachęcając do włączenia w działania LGD i partnerów. Końcowym efektem ma być wzrost poziomu życia mieszkańców obszaru ze szczególnym uwzględnieniem osób z grup w niekorzystnej sytuacji oraz młodzieży i seniorów.

Rozdział VI Cele i wskaźniki²

6.1 Specyfikacja i opis celów oraz przedsięwzięć.

Cel pierwszy „Ożywienie Społeczno-Gospodarcze na obszarach wiejskich”. Cel związany ze stworzeniem lepszych warunków do Rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru jest odpowiedzią na problemy zgłaszane przez mieszkańców. Podczas procesu partycypacji często wskazywano na problemy grup, potem zdiagnozowanych dokładniej w analizie problemów i potencjałów. Cele szczegółowe odpowiadają konkretnym potrzebom zgłaszanym przez mieszkańców. Grupy docelowe to mieszkańcy, osoby z grup w niekorzystnej sytuacji, młodzież do 25 roku życia, seniorzy oraz organizacje pozarządowe i lokalni liderzy przedsiębiorcy oraz samorządy. Obszary interwencji to wsparcie sektora społecznego oraz gospodarczego związanego ze srebrną gospodarką. Oczekiwany efekt to między innymi włączenie społeczne.

Przedsięwzięcie 1.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki. Grupa docelowa to rolnicy i domownicy małych gospodarstw oraz istniejące firmy branży szeroko rozumianej srebrnej gospodarki, zdrowia, kultury i edukacji zamierzające rozwijać swoją ofertę oraz osoby zamierzające rozpocząć działalność w tym zakresie. **Powiązanie z analiza potrzeb i potencjału:** W rozdziale 4.1.1 opisano problemy demograficzne w tym te dotyczące grup docelowych. Na terenie LSR firmy z branży srebrnej gospodarki potrzebują wsparcia i rozwoju, ponieważ społeczeństwo starzeje się w bardzo dużym tempie (wysoki wskaźnik starzenia). Zmieniają się potrzeby społeczności, a część osób jest zagrożona wykluczeniem. Analiza wskazuje na rozwój przedsiębiorczości i aktywność osób w zakresie podejmowania i rozwijania firm (wskaźniki ilości firm i nowo zakładanych przedsiębiorstw rosną R.4.2.2) dlatego można przyjąć, że wsparcie usług branży srebrnej gospodarki znajdzie odpowiednich beneficjentów, którzy przyczynią się poprzez inwestycje i usługi do realizacji celu LSR. Wsparcie zakładania i rozwoju gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych jest szansą na poprawę sytuacji rolników, którzy ze względu na zbyt małe gospodarstwa (R 4.2.6) nie osiągają dochodów wystarczających do zaspokojenia potrzeb.

Powiązanie z konsultacjami społecznymi: w procesie partycypacji wskazano, że grupy w niekorzystnej sytuacji oraz osoby młode i seniorzy, nie mają wystarczającego dostępu do usług w tym rehabilitacji, poradnictwa zdrowia, rozwoju osobistego czy usług opiekuńczych. Ponadto w przeprowadzonym badaniu ankietowym wskazywano na rozwój przedsiębiorczości jako jeden z najbardziej pożądanym kierunków w nowej LSR (R 3.1). Na wszystkich spotkaniach podkreślano potrzebę rozwoju sektora agroturystyki, który ze względu na niskie koszty funkcjonowania ma szansę poprawić sytuację rolnika i przyczynić się do wzrostu gospodarki w obszarze turystyki i rekreacji.

Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej. W tym przedsięwzięciu wykonany będzie projekt własny LGD, polegający na ograniczaniu dostępności komunikacyjnej i cyfrowej poprzez wykonanie aplikacji na telefon z informacjami dotyczącymi lokalnych wydarzeń, połączeń komunikacyjnych oraz dostępności usług i wsparcia. Dodatkowo wykonane zostaną multimedialne tablice informacyjne (po jednej na gminę) z możliwością odczytywania lokalnych informacji, ogłoszeń i innych przydatnych informacji. Tablice będą dostosowane do osób z niepełnosprawnościami. **Powiązanie z analiza potrzeb i potencjału:** Dane z gmin wskazują na istnienie kilkudziesięciu miejscowości nieskomunikowanych przez transport publiczny, a sprawozdanie z urzędów gmin dotyczące dostępności informuje o wielu potrzebach szczególnie dotyczących dostępności dla osób niedowidzących i niedoślyszących. (R. 4.1.4) **Powiązanie z konsultacjami społecznymi:** Projekt był wynikiem dyskusji nad

² Część szczegółowych informacji zawarto w formularzu nr 1 do LSR Cele i przedsięwzięcia

dostępnością podczas spotkań z gminnych oraz analizowany na posiedzeniach grupy roboczej, po jego akceptacji został zaproponowany do realizacji jako operacja własna ze względu na zasięg całego LGD.

Przedsięwzięcie 1.3 Inteligentna wieś W tym działaniu wsparte będą operacje polegające na wykonaniu koncepcji SV. Granty będą finansować koszty powstania koncepcji. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza mówi o niewielkiej innowacyjności obszaru, ale zarazem wspomina o dużym potencjale w zakresie odnawialnych źródeł energii (R 4.2.1), dużych lokalnych zasobach rolniczych (R.4.2.6). Dynamicznie rozwija się światłowodowa sieć Internetu. A wiele sołectw ma doświadczenie w przygotowaniu planów odnowy miejscowości. Koncepcje mają za zadanie wydobyć najlepsze pomysły na wykorzystanie endogenicznych zasobów w innowacyjny sposób. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji uznano, że należy dążyć do rozwoju OZE na terenie LSR, wyrażano obawy o zasoby wody, uznano też, że koncepcje mogą być okazją do powstawania innowacyjnych pomysłów wspierających grupy w niekorzystnej sytuacji i ogólnie aktywność społeczną.

Przedsięwzięcie 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji W ramach projektów grantowych zaproponowano wsparcie po pierwsze na wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych. W drugiej kolejności na działania prowadzone przez NGO i instytucje kultury w celu włączenia i aktywizacji grup zdiagnozowanych w LSR jako będące w niekorzystnej sytuacji oraz młodzieży i seniorów.

Sektor społeczny napotyka liczne bariery w rozwoju i prowadzeniu działalności są one związane głównie z dużą biurokracją (załatwianie spraw, dotacje) oraz niewielkim potencjałem finansowym i kadrowym organizacji. Dzięki realizacji przedsięwzięcia potencjał ludzki i rzeczowy ngo wzrosnie. I będą mogły realizować projekty ograniczające wykluczenie osób z grup w niekorzystnej sytuacji.

Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Problemy sektora pozarządowego oraz potencjał społeczny opisany jest w rozdziale 4.1.2 diagnozy. Widzimy tam duży potencjał organizacji takich jak KGW i OSP, które borykają się z szeregiem trudności od potencjału kapitału ludzkiego organizacji poprzez wyposażenie na finansach kończąc. Co do grup w niekorzystnej sytuacji to kobiety stanowią większość wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne w grupie osób w wieku produkcyjnym, przeważają wśród osób z niepełnosprawnościami, osoby z niepełnosprawnościami borykają się z problemami dostępności podobnie jak seniorzy, wskazywany przez nich problem to brak dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych miejsc pracy. Rolnicy z małych gospodarstw – większość gospodarstw na terenie LSR to gospodarstwa małe a na terenie panują dobre warunki do rozwoju agroturystyki. Rolnicy mogą liczyć na niewielkie dochody z tradycyjnego rolnictwa przy małym areale. Osoby poszukujące pracy - stosunkowo duże bezrobocie na terenie LGD wskazuje na potrzebę objęcia wsparciem także tej grupy. (powiązania z diagnozą i konsultacjami grup: młodzież i seniorzy takie same jak dla P.2.4 str. 45 LSR)

Powiązanie z konsultacjami społecznymi: Organizacje pozarządowe nie mają zaplecza w postaci wykwalifikowanych pracowników, są społecznikami i posiadają doświadczenie w pracy społecznej a ogranicza ich biurokracja. W naturalny sposób lokalne NGO pracują z grupami takimi jak osoby z niepełnosprawnościami, kobiety wiejskie czy osoby borykające się z problemami na rynku pracy. W tym przedsięwzięciu adresatami wsparcia będą po pierwsze organizacje pozarządowe, kluby sportowe i inne grupy działające społecznie. A po drugie osoby z grup w niekorzystnej sytuacji. Nabór fiszek oraz dyskusja na spotkaniach pozwoliły zarysować tematykę operacji grantowych. Przykłady potrzeb sygnalizowanych za pomocą fiszek to głównie wyposażenie świetlic, zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych i starszych, podniesienie wiedzy przedstawicieli trzeciego sektora. na konieczność wspierania osób niepełnosprawnych w tym poprzez projekty edukacyjne, skierowane na lepsze radzenie sobie w otoczeniu i na rynku pracy, wskazywano na działania związane z dobrymi praktykami w obszarze agroturystyki. Włączenie kobiet na wielu poziomach od wsparcia na rynku pracy, po rozwój osobisty i integrację w grupach. Podobnie osoby poszukujące pracy znajdują ofertę z zakresu wsparcia samooceny, umiejętności interpersonalnych, radzenia sobie ze stresem i innych przydatnych na rynku pracy umiejętnościach. Wiele pomysłów dotyczyło działań aktywizujących skierowanych do wielu zidentyfikowanych grup stawiając na integrację przykłady pomysłów to: warsztaty kulinarne, warsztaty plastyki obrzędowej, pikniki, zabawy typowo wiejskie, integracja mieszkańców sołectwa, kursy, np. haftu, wikliniarstwa, wyrobów ze słomy; organizowanie spotkań integracyjnych warsztatów kulinarnych, warsztatów rękodzieła, spotkania okolicznościowe, warsztaty integracyjne dla seniorów, dorosłych i dzieci, wyjazdy na różne spotkania, zagospodarowanie amfiteatru, integracja społeczna, wyposażenie organizacji, szkolenie i wizyty studyjne, zagospodarowanie terenu, dostępna altana przy remizie, stroje ludowe, plac zabaw, wiaty rowerowe, nagłośnienie dla KGW wyposażenie kuchni, zajęcia ogólnorozwojowe (zumba, śpiew), kursy, szkolenia. Wszystkie wymienione działania skierowane na wsparcie aktywizację i włączenie grup zdiagnozowanych w LSR.

Cel 2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu. Cel związany z rozwijaniem oferty rekreacyjnej i turystycznej wynika z konsultacji społecznych i jest poparty diagnozą. Podobnie jak sąsiednie tereny obszar LGD posiada zasoby przyrodnicze czy kulturowe mogące stanowić bazę dla rozwoju oferty spędzania wolnego czasu przez mieszkańców oraz wzrostu oferty lokalnej turystyki. Niestety problemem jest niedostateczne wykorzystanie tych walorów. Oferta spędzania wolnego czasu, czy to kulturalna czy związana z działaniami prozdrowotnymi lub rekreacyjnymi jest niewystarczająca i nierównomiernie rozłożona. Ponadto ograniczenia w komunikacji publicznej sprawiają, że niektóre grupy (młodzież i seniorzy czy niepełnosprawni) mają ograniczony dostęp do tej oferty. Dodatkowo niewielka liczba produktów turystycznych nie pozwala osiągać korzyści komercyjnych z rozwoju turystyki w większej skali. Grupy docelowe to przedsiębiorcy i osoby fizyczne, które zamierzają tworzyć lub rozwijać ofertę rekreacyjną, produkty turystyczne. Organizacje pozarządowe oferujące działania związane ofertą zdrowej aktywności w oparciu o naturalne lokalne zasoby, samorządy w zakresie małej infrastruktury publicznej w tym rekreacji, podmioty partnerskie oferujące projekty wychodzące poza obszar działania LSR. Oprócz tego mieszkańcy i turyści ze szczególnym uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji określonych w LSR, korzystający z nowej oferty rekreacji i turystyki. Obszary interwencji to rozwój oferty rekreacji i turystyki poprzez wsparcie podmiotów zajmujących się tą problematyką.

Przedsięwzięcie 2.1 Wsparcie działalności gospodarczej Grupa docelowa to istniejące firmy branży rekreacji i turystyki zamierzające rozwijać swoją ofertę, osoby zamierzające rozpocząć działalność w tym zakresie. Wsparcie będzie kierowane na rozwój lub utworzenie oferty rekreacji i spędzania wolnego czasu oraz produktów turystycznych, w szczególności w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków turystycznych. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: W rozdziale 4.2.5 szeroko opisano walory, środowiskowe oraz istniejąca infrastrukturę sportu, rekreacji oraz nieliczne produkty turystyczne w tym szlaki turystyczne. Problemem jest niewielka ilość produktów, ich niewielkie oddziaływanie poza lokalne, i niepowiązanie ich z szlakami co powoduje, że ruch turystów czy zainteresowanie mieszkańców nie jest w pełni wykorzystane. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: w procesie partycypacji wskazywano na potrzeby lokalnej społeczności związane z interesującym i zdrowym wypoczynkiem (spotkania w gminach, ankiety), problemy z dostępnością szlaków turystycznych, produktów turystycznych, niską jakością oferty gospodarstw agroturystycznych (R 3.1).

Przedsięwzięcie 2.2 Infrastruktura wzmacniająca ofertę spędzania czasu wolnego oraz poprawiająca dostępność architektoniczną. W tym działaniu wsparte będą operacje polegające na budowie małej dostępnej infrastruktury publicznej służącej rekreacji i turystyce. Grupa docelowa to samorządy. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza wskazuje na nierównomierne rozłożenie infrastruktury rekreacyjnej, np. zewnętrznych siłowni czy placów zabaw. Rozdział 4.1.4 diagnozy. Ponadto za mało jest wielosezonowych komercyjnych obiektów na terenie LGD, które przyciągałyby turystów. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji uznano, że budowa, placów zabaw i boisk, budowa siłowni na powietrzu innej infrastruktury kultury, turystyki i rekreacji powinien być jednym z najpotrzebniejszych kierunków inwestowania (R 3.1). Spotkania w gminach wskazały wiele potrzeb związanych z zagospodarowaniem turystyczno rekreacyjnym zasobów wodnych (zalewy, rzeki), budynków i terenów zabytkowych oraz zagospodarowania miejsc ciekawych przyrodniczo.

Przedsięwzięcie 2.3 współpracy poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami z kraju i zagranicy. LGD posiada doświadczenie w przygotowaniu projektów partnerskich, w tym z partnerami zagranicznymi. Dlatego od początku działań partycypacyjnych promuje w lokalnym środowisku ideę partnerstw. Dzięki temu wstępnie zgłaszają się podmioty zainteresowane projektami partnerskimi. Przewidziano osobne przedsięwzięcie dla potencjalnych partnerów zarówno na projekty z partnerami z kraju jak zagranicy. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza wskazuje duży potencjał przyrodniczy i kulturowy obszaru LGD. Działania zmierzające do rozbudowy oferty wykorzystującej te potencjały w oparciu o potencjał innych obszarów i podmiotów z innych terenów przyczyniłaby się do rozwoju gospodarczego i społecznego. Wzajemna wymiana doświadczeń, podpatrywanie sposobów działania przyczyni się do wzrostu synergii oraz innowacji w sektorze spędzania czasu wolnego. Rozdział 4.2.5 analizy. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji uzyskano pierwsze zainteresowane podmioty, a dyskusja nad tworzeniem partnerstw w ramach spotkań oraz działań grupy roboczej uzyskała szerokie poparcie (R 3.1).

Przedsięwzięcie 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą 4 edycje grantów na różnorodne działania, których celem będzie aktywizacja seniorów lub osób młodych, w tym dzieci. Za pośrednictwem organizacji pozarządowych, klubów sportowych i innych grup działających społecznie uzyskane zostanie wszechstronne i wielorakie wsparcie. Oczekiwane są działania w partnerstwie, także z instytucjami kultury oraz szkołami. Przedsięwzięcie oparte będzie na projektach grantowych wspierających wydarzenia oparte o lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne i inne, poprawiając ofertę zdrowego i aktywnego spędzania wolnego czasu.

Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: - Stosunek osób w wieku przedprodukcyjnym do osób w wieku poprodukcyjnym jest niekorzystny. Stosunkowo duża liczba osób bezrobotnych w wieku do 25 lat. Nierozwinięta branża srebrnej gospodarki. Ograniczenie dostępu do usług (edukacji pozaszkolnej, rekreacji, rozrywki, rehabilitacji, zdrowia) ze względu na miejsce zamieszkania na terenach wiejskich z ograniczoną komunikacją zbiorową. Oferta lokalna (zajęcia, infrastruktura, możliwości ciekawego spędzania czasu) ograniczone głównie do miejscowości gminnych przy GOK i GBP. Informacje zawarte w rozdziałach 4.1.1, 4.1.4, 4.2.3, 4.2.2,

Powiązanie z konsultacjami społecznymi - W ankiecie wsparcie osób do 25 roku życia było najczęściej wskazywana opcja po elementach obok kobiet i osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą. Warsztaty na spotkaniach w gminach – wskazywano na brak oferty atrakcyjnego spędzania czasu dla młodzieży, problemy z wyalienowaniem młodych ludzi, zanik umiejętności interpersonalnych w obszarze kontaktu z rówieśnikami. Na spotkaniach w gminach wskazywano problemy samotności seniorów, niewystarczającej oferty aktywności blisko miejsca zamieszkania. Warsztaty przyszłościowe i fiskalnego projektów wskazały pomysły na granty poprawiające sytuację we wskazanych obszarach.

Tabela 24 Wskaźniki.

<p>Cel 1 Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich</p>	<p>R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.</p> <p>R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR Jednostka miary: Liczba przedsiębiorstw</p> <p>R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. Jednostka miary: Liczba strategii.</p> <p>R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: liczba osób.</p> <p>R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: liczba osób. Definicja i cel: Określenie liczby uczestników wspieranych projektów z zakresu integracji społecznej. Jednostka miary: liczba osób.</p>
<p>Przedsięwzięcie 1.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki</p>	<p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie.</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość wspartych rolników w kierunku rozwoju agroturystyki i zagród edukacyjnych.</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji spełniających kryterium innowacji</p>
<p>Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej</p>	<p>Liczba zrealizowanych operacji własnych obejmujących innowacyjne rozwiązania informatyczne.</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji spełniających kryterium innowacji</p>
<p>Przedsięwzięcie 1.3 Inteligentna wieś</p>	<p>Liczba sołectw przystępujących do przygotowania koncepcji.</p>
<p>Przedsięwzięcie 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji.</p>	<p>Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy.</p> <p>Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie seniorów i/lub osób w niekorzystnej sytuacji zdiagnozowanych w LSR - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące kobiet, osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów, rolników z małych gospodarstw, osób poszukujących pracy w tym z obszarów po PGR i seniorów.</p> <p>Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie osób młodych do 25 roku życia - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy.</p>

<p>Cel 2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu</p>	<p>R1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskich partnerstw innowacyjnych (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami</p> <p>R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycję na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania do niej</p> <p>R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.</p> <p>R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. <u>Jednostka miary:</u> liczba osób.</p> <p>R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego</p>
<p>Przedsięwzięcie 2.1 Wsparcie działalności gospodarczej</p>	<p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa - zmierzy ilość firm, które rozwinęły się dzięki dotacjom z LGD.</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie.</p> <p>Liczba zrealizowanych operacji spełniających kryterium innowacji</p>
<p>Przedsięwzięcie 2.2 Infrastruktura wzmacniająca ofertę spędzania czasu wolnego oraz poprawiająca dostępność architektoniczną</p>	<p>Liczba nowych lub przebudowanych (zmodernizowanych) obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej- Wskaźnik bezpośrednio liczący nową lub ulepszoną infrastrukturę służącą turystom i mieszkańcom</p>
<p>Przedsięwzięcie 2.3 Rozwój współpracy poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami z kraju i zagranicy.</p>	<p>Liczba przygotowanych projektów partnerskich - wskaźnik adekwatny Lgd zamierza wspierać projekty partnerskie.</p> <p>Liczba wizyt studyjnych - w ramach celu mieszczą się też wyjazdy studyjne mające na celu poznanie dobrych praktyk wskaźnik adekwatny do celu i przedsięwzięcia</p>
<p>Przedsięwzięcie 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów</p>	<p>Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy.</p> <p>Liczba wizyt studyjnych - w ramach celu mieszczą się też wyjazdy studyjne mające na celu poznanie dobrych praktyk wskaźnik adekwatny do celu i przedsięwzięcia</p>

Źródło: opracowanie własne.

Wszelkie informacje co do ilości wskaźników oraz harmonogramu ich uzyskania zawiera plan działania.

Cele i przedsięwzięcia skierowane na innowacje to **Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej**

W tym przedsięwzięciu wykonany będzie projekt własny LGD, polegający na ograniczaniu dostępności komunikacyjnej i cyfrowej poprzez wykonanie apki na telefon z informacjami dotyczącymi lokalnych wydarzeń, połączeń komunikacyjnych oraz dostępności usług. Dodatkowo wykonane zostaną multimedialne tablice informacyjne w całej gminie (po jednej na gminę) z możliwością odczytywania lokalnych informacji, ogłoszeń i innych przydatnych informacji. Tablice będą dostosowane do osób z niepełnosprawnościami. Dane z gmin wskazują na istnienie kilkudziesięciu miejscowości nieskomunikowanych przez transport publiczny, a sprawozdanie z urzędów gmin dotyczące dostępności informuje o wielu potrzebach szczególnie

dotyczących dostępności dla osób niedowidzących i niedosłyszących. Wykorzystany będzie potencjał rozwijającej się sieci Internetu światłowodowego.

Cele i przedsięwzięcie skierowane do seniorów młodzieży do 25 roku życia oraz do zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji to **Przedsięwzięcie 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji** oraz **Przedsięwzięcie 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów**. W ramach realizacji celu wsparcie aktywizujące otrzymają grupy takie jak młodzież lub seniorzy w *Diagnozie (4.1.4) opisano istniejącą ofertę dla tych grup. Działania przewidziane w ramach realizacji celu są komplementarne do istniejącej oferty. Komplementarność uzyskujemy albo poprzez realizację działań podobnych do istniejącej oferty, ale „blisko domu”, tak aby ograniczyć wykluczenie komunikacyjne, albo poprzez planowanie działań nowych do tej pory nie realizowanych.*

W ramach projektów grantowych zaproponowano wsparcie na działania prowadzone przez NGO i instytucje kultury skierowane na wsparcie seniorów (różnorodne pomysły składane poprzez fiszki) oraz na wsparcie ludzi młodych. Krasnystaw jest obszarem o dużym wskaźniku starzenia się i odpływu ludzi młodych, posiada za to rozwijający się sektor pozarządowy. Działania kierowane będą do grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i młodzieży. Inne problemy związane z przedsięwzięciem: Negatywne trendy w obszarze migracji - ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny, wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym w ilości ludności. Sytuację osób w niekorzystnej sytuacji opisano wyżej przy opisie celów i przedsięwzięć.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1 Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

– LGD Krasnystaw

LGD przeprowadza ocenę na podstawie obowiązujących aktów prawnych, wytycznych, regulaminów, dokumentacji konkursowej oraz procedur. W Lokalnej Grupie Działania “Krasnystaw PLUS” za prawidłowy przebieg naborów wniosków odpowiada Zarząd Stowarzyszenia, który poprzez Dyrektora Biura nadzoruje prawidłowy przebieg naborów oraz właściwe stosowanie przyjętych procedur. Organizacją naborów zajmują się pracownicy biura LGD. Organem decyzyjnym jest Rada LGD, która decyzje o wyborze podejmuje w sposób suwerenny i zgodny z przyjętymi procedurami i zasadami. Rada pracuje w oparciu o przyjęty Regulamin Rady. W celu prowadzenia w sposób jednolity, prawidłowy i przejrzysty wszystkich naborów i oceny wniosków zostały przyjęte pewne uregulowania, które szczegółowo zostały opisane w procedurach:

1. Procedura przyznawania pomocy w ramach projektu grantowego realizowanego przez Lokalną Grupę Działania Krasnystaw PLUS .
2. Podręcznik procedur i zasad regulujących przyznawanie pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie dla wdrażania operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” PROW 2014-2020 w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju – Lokalnej Grupy Działania Krasnystaw PLUS.

Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

na poziomie podejmowania decyzji ani władza publiczna ani żadna z grup interesu nie kontroluje procesu wyboru operacji; bezstronność dokonywanej oceny, poprzez podpisywanie w trakcie procesu oceny i wyboru operacji *Deklaracji bezstronności i poufności*, powodujących konieczność wyłączenia się Członków Rady z oceny w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub Wnioskodawcą;

jawność informacji poprzez udostępnianie procedury wyboru i protokołów z posiedzeń Rady wraz z listą operacji zgodnych z LSR oraz listą operacji wybranych do dofinansowania na stronie internetowej LGD (udzielanie doradztwa dotyczącego aplikowania i rozliczania wsparcia, omówienie procedur w trakcie szkoleń oraz warsztatów dla potencjalnych Wnioskodawców); uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą wystąpić w procesie wyboru i oceny wniosków o dofinansowanie operacji oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. w przypadku różnicy punktowej pomiędzy ocenami dwóch Członków Rady, w sytuacji, gdy wnioski o dofinansowanie operacji zdobędzie taką samą liczbę punktów itp.);

możliwość wniesienia przez Wnioskodawców protestu dotyczącego niekorzystnych dla nich decyzji Rady;

wybór operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup niekorzystnej sytuacji poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru.

Procedury powstały na podstawie obowiązujących dokumentów prawnych, wskazówek i uzgodnień zaproponowanych przez mieszkańców podczas konsultacji, doświadczeń pracowników LGD z wdrażania programu LEADER w poprzednich

perspektywach finansowych a także dopasowane zostały do specyfiki regionu. (Specyfika Regionu w szczególności ma odzwierciedlenie w przyjętych kryteriach wyboru). Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiały sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Obecne kryteria wyboru i sposób przyznawania wag punktowych wynika w głównej mierze z diagnozą obszaru i zostały zapisane w taki sposób, aby wspierały realizację celów LSR i osiągnięcie założonych wskaźników. Ujęte zostały również tzw. kryteria techniczne porządkujące sprawy organizacyjne. Tak jak każdy etap realizacji strategii tak i kryteria oceny poddano szerokim konsultacjom. Kryteria wyboru są ściśle powiązane z celami i wskaźnikami określonymi w LSR. W związku z tym, iż kryteria powstawały we współpracy z lokalną społecznością przy zmianie kryteriów został zachowany również partycypacyjny sposób podejmowania decyzji o wprowadzeniu zmian. Uwagi do kryteriów mogą za pośrednictwem biura wносить mieszkańcy obszaru lub zgodnie z Regulaminem Rady (rozdział XI) to Rada LGD może wystąpić do Zarządu o zmianę kryteriów, które w trakcie dokonywania oceny mogą okazać się niedostosowane do szybko zmieniających się warunków społeczno – gospodarczych na obszarze objętym LSR. Po rozpatrzeniu propozycji i pozytywnym zaopiniowaniu wniosku Zarząd podejmuje decyzję o sposobach konsultacji z mieszkańcami. Biuro LGD konsultuje dokument zgodnie z zasadami ustalonymi przez Zarząd po czym przedkłada nowy dokument do zatwierdzenia przez **Walne Zebranie Członków Zarząd Stowarzyszenia LGD**. Lokalne kryteria wyboru oraz ich uzasadnienie znajdują się w Procedurze ustalania niebudzących wątpliwości interpretacyjnych kryteriów wyboru operacji Stowarzyszenia „Krasnystaw PLUS”.

Lp.	Definicja kryterium
1.	Preferuje się operacje Wnioskodawców korzystających z oferty doradztwa lub/ i spotkań konsultacyjno – doradczych do ocenianego wniosku prowadzonych przez biuro LGD. Kryterium Techniczne – KT
2.	Operacja przewiduje kierowanie wsparcia do grup docelowych zdiagnozowanych w LSR wskazanych w LSR. Operacja gwarantuje, że szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby przynajmniej jednej z grup tj.: seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) lub ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów; kobiet, rolników z małych gospodarstw lub osób poszukujących zatrudnienia np. mieszkańców osiedli po PGR. /lub Wnioskodawca wykazał, że posiada status jednej z wymienionych grup. Diagnoza określa zakres problemów dotyczących grup patrz podsumowanie diagnozy. Wskaźnik Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji, Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości oraz rezultatu R37, R41, R42, Obydwa cele LSR
3.	Kryterium preferuje operacje, realizowane przez Wnioskodawców, którzy są członkami organizacji pozarządowej. Kryterium podyktowane dążeniem do pobudzenia aktywności i poszerzenia dialogu społecznego, nawiązania więzi lokalnych, wzmocnienia umiejętności działania dla realizacji wspólnych celów związanych z realizacją LSR. Diagnoza wskazuje aktywny III sektor, Wskaźnik produktu: Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO, Cel 4.
4.	Operacja zakłada rozwiązania innowacyjne Kryterium podyktowane dążeniem LGD do jak największego propagowania działań innowacyjnych. Szczegółowa definicja w dalszej części rozdziału, dotyczy celów 1 i 2 P1.1, P 1.2 i P 2.1 Diagnoza wskazuje niewielką innowacyjność obszaru.
5.	Preferowane są te operacje, które przewidują utworzenie miejsc pracy. Dodatkowo premiiowane operacje, które przewidują wsparcie osób z grup docelowych., kryterium adekwatne do wskaźników dotyczących nowych miejsc pracy. dotyczy celów 1 i 2 P1.1 i P 2.1
6.	Preferencja dla operacji, w których zaplanowano działania informacyjne oraz promocyjne o źródłach finansowania operacji. Kryterium różnicujące podyktowane dążeniem do wzrostu rozpoznawalności LGD na obszarze wdrażania LSR (KT):
7.	Kryterium preferuje operacje, które bezpośrednio przyczynią się do ochrony środowiska lub / i klimatu lub pośrednio uwzględnią technologie wpływające na oszczędność energii lub ograniczenie emisji szkodliwych substancji). W diagnozie zidentyfikowano obszar LGD jako posiadający bardzo dobre warunki do stosowania OZE, rozwijająca się

	świadomość mieszkańców o zagrożeniach klimatycznych. Kryterium adekwatne do wskaźników związanych z tworzeniem i rozwojem firm, budowaniem infrastruktury s-SV. Obydwa cele.
8.	Kryterium preferuje operacje, które będą realizowane krócej niż 12 miesięcy. (KT).
9.	Operacja zakłada rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury wzmacniającej dostępność i/lub inf. rekreacji i wypoczynku Diagnoza opisuje stan infrastruktury w tym obiektów infrastruktury publicznej zwracając uwagę na niewystarczającą dostępność. Niewystarczający stan i rozłożenie przestrzenne infrastruktury rekreacji, wypoczynku i turystyki. Dotyczy wskaźnika produktu Liczba operacji wzmacniających dostępność Liczba nowych lub przebudowanych (zmodernizowanych) obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej Cel 2 P 2.2
10.	Operacja przewiduje kierowanie wsparcia do grup w niekorzystnej sytuacji. Operacja gwarantuje, że szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby przynajmniej jednej z grup tj.: seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) lub ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, kobiet, migrantów, rolników z małych gospodarstw lub osób poszukujących zatrudnienia, np. mieszkańców osiedli po-PGR.
Lp.	Definicja kryterium dotyczy wyłącznie grantów³
1.	Z uwagi na niewielką ilość środków oraz duże zainteresowanie grup społecznych realizacją operacji preferowane są operacje o dofinansowaniu do 30 tys. zł.
2.	Kryterium preferuje operacje, realizowane przez Wnioskodawców, którzy są członkami organizacji pozarządowej. Kryterium podyktowane dążeniem do pobudzenia aktywności i poszerzenia dialogu społecznego, nawiązania więzi lokalnych, wzmocnienia umiejętności działania dla realizacji wspólnych celów związanych z realizacją LSR.
3.	Preferowane operacje, których Wnioskodawcą, jest organizacja pozarządowa, co gwarantuje większy dostęp społeczeństwa do realizowanych projektów
4.	Kryterium preferuje operacje, które przewidują upowszechnianie informacji bądź zaangażowanie osób biorących udział w projekcie z większego obszaru LSR
5.	Preferuje się operacje, które zakładają jak najszerszy udział i współpracę społeczności lokalnych Kryterium to nakazuje zwrócić uwagę na: liczbę osób wykazujących zaangażowanie w projekt, liczbę osób, które będą korzystały z rezultatów i produktów projektów.
	Opis kryteriów, które występują tylko w ramach oceny operacji własnych.
1.	Operacja zakłada wykorzystanie: rozwiązań informatycznych i cyfrowych poprawiających dostępność komunikacyjną i informacyjną.
2.	Doświadczenie Wnioskodawcy w realizacji projektów. (KT)
3.	Operacja zakłada współpracę społeczności lokalnej. (KT)

Źródło: opracowanie własne.

7.3 Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny.

Uszczegółowiona **definicja innowacji** dotyczyć będzie: celów 1 i 2 Przedsięwzięć P1.1, P 1.2 i P 2.1

Definicja innowacyjności dla tych przedsięwzięć to: Wprowadzenie na obszar LGD zmiany mającej na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Punktacja będzie przyznawana według stopnia oryginalności zmian:

- ▣ Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. – 10 pkt.
- ▣ Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. 5pkt.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości - 0 pkt.

³ Do oceny grantów używa się także pozostałych kryteriów.

Innowacyjność zostanie uznana pod warunkiem, złożenia potwierdzenia w formie opinii o innowacyjności, która została udokumentowana wyłącznie przez: **1. Jednostkę naukową** w rozumieniu art. 2, pkt. 9 z wyłączeniem lit. f) ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Nr 96, poz. 615, z późn. zm.), tj. jednostką naukową – prowadzącą w sposób ciągły badania naukowe lub prace rozwojowe, taką jak: a) podstawowe jednostki organizacyjne uczelni w rozumieniu statutów tych uczelni, b) jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. Nr 96, poz. 619, z późn. zm.), c) instytuty badawcze, d) międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych przepisów, działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, e) Polską Akademię Umiejętności, lub **2. Centrum badawczo-rozwojowe** w rozumieniu ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. Nr 116, poz. 730, z późn. zm.), lub **3. Stowarzyszenie naukowo-techniczne** o zasięgu ogólnopolskim, lub regionalnym, którego zakres działania jest związany z inwestycją będącą przedmiotem projektu. lub **4. Organizację zrzeszającą przedsiębiorców** o zasięgu co najmniej obszaru LGD. W przypadku, gdy innowacyjność nie zostanie wskazana w projekcie lub oświadczenie przedsiębiorcy nie będzie odpowiednio udokumentowane oceniający przyzna 0 punktów w tym zakresie.

Kryteria wyboru będą premiować projekty w partnerstwie, operacja realizowana przez partnerów będzie premiowana 10 punktami na ocenie przez Radę. Na dowód realizacji operacji w partnerstwie musi zostać załączona do wniosku umowa partnerska.

Opis zdefiniowanych metod wdrożenia innowacji oraz wpływ na rozwój obszaru opisano w rozdziale 3.4 punkt „Animowanie do wdrożenia innowacji”

7.4 Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych.

Projekty grantowe: LGD planuje zrealizować 8 projektów grantowych na kwotę 481 000 €.

Zaplanowano 4 przedsięwzięcia obejmujące granty,

Przedsięwzięcie 1.3 Inteligentna Wieś – granty na koncepcje SV,

Przedsięwzięcie 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji przewidziano projekty grantowe:

- podnoszące potencjał lokalnych ngo w tym KGW i OSP.

- z zakresu edukacji, rozwoju osobistego, wsparcia psychologicznego i innych form - 2 edycje grantu

Przedsięwzięcie 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów zakres projektów:

- edukacja ekologiczna, zajęcia sportowe, rekreacyjne, gimnastyczne, artystyczne, taneczne, spotkania, integracja itp.

- wspierające wydarzenia oparte o lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, edukacja prozdrowotna, cyfrowa itp.

Cztery edycje grantów.

Operacje własne: Operacje własne będą przyznawane zgodnie z wytycznymi RLKS. Informacja o zamiarze realizacji operacji własnych zostanie umieszczona na stronie internetowej LGD. LGD planuje zrealizować 1 operację własną, która jest ważna z punktu widzenia osiągnięcia celu szczegółowego 1 LSR. Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej. Zagrożenie wykluczeniem informacyjnym jest wykazane w diagnozie, realizacja operacji związanych z innowacyjnymi narzędziami do dzielenia się informacją i poprawiającymi możliwości informowania na terenie LGD są ważnym elementem realizującym Cel 1. Planowany budżet 125 000.00€ nie przekracza 20% środków na wdrażanie.

Projekty realizowane w partnerstwie – LGD zamierza zrealizować dwa działania skierowane na realizację takich projektów zawarte są w: Przedsięwzięcie 2.3 Współpraca poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami z kraju i zagranicy. Projekty dotyczyć będą wzajemnego uczenia się obejmą wizyty studyjne, wymianę doświadczeń oraz inne działania związane z tematyką wypoczynku, rekreacji, spędzania wolnego czasu oraz rozwoju społeczno - gospodarczego.

Korzyści ze współpracy z partnerem zagranicznym to przede wszystkim, szansa na poszerzenie horyzontów mieszkańców z obszaru LGD oraz wdrażanie innowacji i nowych rozwiązań ważnych i korzystnych dla lokalnej społeczności. Przelamanie kompleksów i poznanie innych kultur, co wpłynie na wzrost postaw tolerancji, wiedzy o świecie i ludziach, kreatywne myślenie, przenoszenie dobrych praktyk, rozwój obszaru, wdrażanie nowych inicjatyw. Podobnie współpraca pomiędzy partnerami krajowymi przyczyni się do wzrostu innowacyjności i ilości nowych pomysłów i projektów.

Określenie wysokości wsparcia dla różnych rodzajów beneficjentów.

Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)

75% – jednostki sektora finansów publicznych

65 % – podmioty wykonujące działalność gospodarczą
65% – osoby podejmujące działalność gospodarczą
85% - rolnicy z małych gospodarstw w obszarze agroturystyki i zagród edukacyjnych)
100% - pozostałe podmioty

Wysokość wsparcia w PLN w konkursach grantowych do wysokości 500 tys. zł przy czym wysokość pojedynczego grantu:
· na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi, indykatorywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
· w pozostałych zakresach zadań objętych grantami – ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota zostanie określona w oparciu o dane historyczne.

Wysokość wsparcia w PLN dla osób zamierzających ubiegać się o wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej to 150 tys. złotych. Ustalono, że operacje na rozwój działalności otrzymają maksymalnie 250 tys. a na działalność agroturystyczna i zagród edukacyjnych po 150 tys. zł.

Wysokość wsparcia dla JST łącznie nie przekracza 40% środków na wdrażanie LSR (687 500,00 €)

Rozdział VIII Plan działania

Plan działania przedstawia w jaki sposób i w jakim czasie osiągnęte będą wskaźniki dla celów szczegółowych i przedsięwzięć zidentyfikowanych w procesie konsultacji i zapisanych w LSR. (PD stanowi załącznik do LSR). Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą miały na celu systematyczną realizację założeń LSR. Intensywność prowadzenia naborów oraz wybór typów operacji będą ustalone w taki sposób, aby LGD bezproblemowo uzyskiwała wymagane poziomy realizacji wskaźników w kluczowych momentach pomiaru. Charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR. (zał. nr 2 do LSR)

Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR: W ramach pierwszego kamienia milowego, czyli do 30 czerwca 2026 roku zaplanowaliśmy realizację 78,13 proc wdrażania LSR., natomiast w drugim kamieniu milowym, czyli do 31 grudnia 2029 zaplanowaliśmy realizację 100% wdrażania LSR.

Rok 2028 - 2029 przeznaczono na podsumowanie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i ewentualne nabory ze środków, które wrócą z wcześniej realizowanych naborów, co zostanie uwzględnione w harmonogramie, jeżeli taka sytuacja będzie miała miejsce.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Krasnystaw PLUS" jest strategią jednofunduszową, wykorzystującą środki PS WPR. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne przedsięwzięcia LSR przedstawia budżet. Wysokość kosztów bieżących określono zgodnie z dokumentem „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR”.

Strategia w rozdziale 5.1 wskazuje inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR wraz z opisem powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR, Potencjalne źródła finansowania spoza RLKS to Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich "Nowe FIO na lata 2021-2030" oraz środki z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych funduszy/programów jest określona w załączniku nr 3: *Budżet LSR*, a plan finansowy jest opisany za pomocą formularza 4: *Plan wykorzystania budżetu LSR*.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

Funkcjonowanie LGD będzie na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ewaluacja będzie niezbędna do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, a także do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD.

a) opis elementów podlegających ewaluacji.

Monitoring i ewaluacja realizowane są na podstawie wytycznych w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach PS WPR. Elementy podlegające ewaluacji z zakresu funkcjonowania LGD to:

1 efektywność pracy biura i organów LGD - ewaluacji zostaną poddane sposób i procedury obsługi interesanta w biurze LGD, sposób i efektywność obsługi Rady LGD przez biuro LGD, przepływ informacji między biurem LGD i instytucjami

zewnątrznymi, przepływ informacji pomiędzy biurem i innymi organami LGD, przepływ informacji pomiędzy biurem i beneficjentami LSR, nadzór nad wykonawcami zadań zleconych przez LGD.

2 ocena przebiegu konkursów - ewaluacji podlegać będzie obieg dokumentów dotyczących wyboru wniosków pomiędzy biurem LGD, organami LGD, beneficjentami oraz instytucjami zewnętrznymi typu ZW. Ewaluacji będzie podlegać sposób informowania o konkursach, udzielanie informacji w punkcie konsultacyjnym, szkolenia i spotkania konsultacyjno - doradcze dotyczące realizacji LSR. Praca Rady LGD w trakcie procesu oceny oraz sam proces oceny wniosków a także wsparcie doradcze dla beneficjentów świadczone w biurze LGD.

3 ocena pracowników - pracownicy oceniani będą w obszarach, profesjonalizm, komunikatywność, zaangażowanie, poziom wiedzy merytorycznej, współpraca w zespole, podejście do interesanta.

4 ocena pracownika na stanowisku specjalisty ds. obsługi biura, komunikacji i animacji z wykonania planu w zakresie animacji lokalnej i współpracy.

5 efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności - badaniu poddane będą te elementy planu komunikacji, które skierowane zostaną na wzmocnienie świadomości marki LGD, wzrost zainteresowania mieszkańców ofertą LGD, oraz beneficjentów LGD.

6 efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej.

7 efektywność planu komunikacji - badaniu poddany będzie sposób docierania do społeczności i grup docelowych, skuteczność określonych w planie narzędzi komunikacji, osiąganie wskaźników określonych w planie komunikacji, osiąganie założeń budżetu planu.

8 dostawy i usługi dla funkcjonowania LGD - jakość produktów wywiązywanie się z podpisanych umów z dostawcami.

Elementy podlegające ewaluacji w przypadku oceny wdrażania LSR to:

1. stopień realizacji celów i wskaźników - praktyczne umiejscowione w czasie osiąganie wskaźników produktu i rezultatu dla celów określonych w LSR. Zgodność z harmonogramem i budżetem (Plan Działania).

2. stopień realizacji operacji własnych i beneficjentów - zgodność z założeniami projektów własnych, ocena prac podwykonawców, realizacja założonych wskaźników, zgodność z harmonogramem i budżetem.

3. wykorzystania budżetu - zgodność z planem, wykorzystanie na realizację celów, zgodność z harmonogramem, ocena poprawności merytorycznej wydatków (dokumenty księgowe, zamówienia, konflikt interesów).

4. jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur - praktyczne spełnianie kryteriów przez beneficjentów, adekwatność kryteriów do zmiennych warunków realizacji strategii, jakość procedur w kierunku eliminacji niepotrzebnych elementów.

b) czas, w jakim zostanie przeprowadzona ewaluacja

Ewaluacja będzie prowadzona w systemie corocznym.

c) sposób i okres pomiaru

Pomiar będzie prowadzony na dwa sposoby. Część zadań wykonywać będą organy LGD (biuro, rada, zarząd) a część zadań zewnętrzny specjalista. Do zadań organów LGD będzie należała ewaluacja własna (procedur, sposobów działania, pojawiających się problemów i propozycje rozwiązań). Zarząd będzie nadzorował ocenę w zakresie wymienionych w punkcie 1 obszarów, czyli ewaluacja funkcjonowania i ewaluacja wdrażania LGD. Narzędzia to ankiety ewaluacyjne, kwestionariusze osobowe, sprawozdania okresowe, statystyki (pomiar liczby osób, którym udzielono doradztwa, liczba składanych wniosków, liczba podpisanych umów itp), ankiety dla mieszkańców, warsztaty refleksyjne.

d) elementy podlegające monitorowaniu.

Elementy, które będą monitorowane to:

- Plan komunikacji i stosowane w nim narzędzia - monitorowanie dotyczyć będzie zainteresowania działaniami informacyjnymi.
- Stopień wykorzystania budżetu,
- Realizacja projektów grantowych i projektów własnych - informacje o etapie realizacji, zgodności z harmonogramem, budżetem i Planem działania.
- Opinie beneficjentów i interesantów - na bieżąco za pomocą ankiety satysfakcji sprawdzać będziemy zadowolenie beneficjentów i osób korzystających z punktu konsultacyjnego.
- Stopień realizacji celów i wskaźników LSR.

e) sposób pozyskiwania danych, czas i okres pomiaru Dane w procesie monitorowania będziemy pozyskiwać za pomocą ankiet wypełnianych przez mieszkańców powiatu Krasnostawskiego, w tym beneficjentów oraz interesantów. Ankiety będą też

zbierane podczas spotkań konsultacyjno - doradczych w ramach realizacji planu komunikacji. Monitorowanie budżetu, celów oraz projektów grantowych i własnych odbywać się będzie na podstawie prowadzonych sprawozdań okresowych z realizacji LSR, lub projektu. Przygotowywanie sprawozdań należeć będzie do pracowników biura a nadzór będzie miał Zarząd.

f) sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Wyniki ewaluacji będą służyć przede wszystkim do poprawiania stosowanych procedur, sposobów działania oraz weryfikacji czy założone cele i wskaźniki są osiągnięte, odpowiadają potrzebom i nie wymagają korekty. Dlatego w pierwszej kolejności wyniki ewaluacji i analizy danych z monitorowania służyć będą aktualizacji strategii. Wszystkie dane z monitoringu i ewaluacji będą zamieszczane w okresowych raportach ewaluacyjnych przygotowywanych przez zewnętrznych ekspertów. Następnie wnioski sformułowane w raportach będą analizowane przez Zarząd LGD, stosowne zmiany będą przedmiotem dyskusji w ramach organów LGD jak również poddane zostaną procesowi konsultacji społecznych. Istotne zmiany będą konsultowane z Zarządem Województwa.

g) planowane do zastosowania kryteria ewaluacyjne

Ewaluacja funkcjonowania LGD:

- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie i zakresie obowiązków,
- znajomość procedur i tematyki PS WPR/LEADER,
- uczestnictwo w posiedzeniach członków rady,
- przestrzeganie regulaminów,
- skuteczność i czytelność procedur,
- realizacja LSR zgodnie z harmonogramem,
- jakość świadczonych usług biura,
- realizacja LSR zgodnie z harmonogramem,
- liczba polubień profilu LGD na Facebooku,
- ilość osób uczestniczących w wydarzeniach organizowanych przez LGD,
- liczba operacji składanych w odpowiedzi na ogłoszenie konkursu,
- realizacja wskaźników PK,
- realizacja budżetu PK,
- skuteczność działań realizowanych w ramach PK.

Ewaluacja wdrażania LSR: znajomość Lokalnej Strategii Rozwoju wśród mieszkańców obszaru LGD, liczba podpisanych umów na realizację operacji, stopień realizacji poszczególnych celów (realizacja wskaźników) zgodność z założeniami projektów własnych, ocena prac podwykonawców, realizacja założonych wskaźników, zgodność z harmonogramem i budżetem. stopień wykorzystania budżetu zgodność z harmonogramem opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji

Tabela 26 Monitoring.

CO SIĘ BADA?	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA
Pytania badawcze; elementy funkcjonowania i wdrażania	Pracownicy biura, zarząd, rada, ewaluacja wewnętrzna, ekspert ewaluacja zewnętrzna	Źródła danych i metody ich zbierania; kryteria oceny i sposób dokonywania pomiaru	Czas i okres dokonywania pomiaru.	Analiza i ocena danych; wskaźniki.
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji:				
efektywność pracy biura i organów LGD oraz ocena pracowników.	Zarząd LGD (ocena własna) - uzupełniona oceną zewnętrznych ekspertów.	- opinia dyrektora biura nt. podległego personelu, opinia przewodniczącego Rady o pracy zespołu. - warsztat refleksyjny	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: rok	rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków uczestnictwo w posiedzeniach członków rady -przestrzeganie regulaminów, skuteczność procedur.
Ocena przebiegu konkursów.	Zarząd LGD (ocena własna) - uzupełniona oceną zewnętrznych ekspertów.	- ankieta/wywiad z wnioskodawcami, -opinia przewodniczącego Rady o przebiegu oceny - warsztat refleksyjny	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: rok	-realizacja LSR zgodnie z harmonogramem -jakość świadczonych usług biura - realizacja LSR zgodnie z harmonogramem
efektywność promocji i animacji lokalnej społeczności	Zarząd LGD (ocena własna)	-listy obecności na wydarzeniach i spotkaniach, -sprawozdanie z realizacji przedsięwzięć. - warsztat refleksyjny	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego po roku ocenianym Okres objęty pomiarem: rok	-liczba polubień profilu LGD na Facebooku, -ilość osób uczestniczących w wydarzeniach -liczba operacji składanych na nabór
efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej	Zarząd LGD -	- ankieta/wywiad z wnioskodawcami,	Czas pomiaru: I kwartał roku następnego po zakończeniu projektu Okres objęty pomiarem: Okres projektu	Realizacja wskaźników zakładanych w ramach projektów, realizacja budżetu projektów,
efektywność planu komunikacji	Zarząd LGD (ocena własna) - uzupełniona oceną zewnętrznych ekspertów.	sprawozdanie dyrektora biura /osoby odpowiedzialnej za realizację planu - warsztat refleksyjny	Czas pomiaru: I kwartał roku następnego Okres objęty pomiarem: rok	-realizacja wskaźników PK. -realizacja budżetu PK, Realizacja działań realizowanych w ramach PK,
Dostawy i usługi dla funkcjonowania LGD.	Zarząd LGD (ocena własna)	sprawozdanie dyrektora biura, osoby odpowiedzialnej za zakupy	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego	- jakość produktów wywiązywanie się z umowy dostawców.

		- warsztat refleksyjny	Okres objęty pomiarem: rok	
Warunki życia w Gminie	Zarząd LGD (ocena własna) – uzupełniona ocena zewnętrznych ekspertów	Ankieta dla mieszkańców	Czas pomiaru: I kwartał roku następującego Okres objęty pomiarem: rok	- opinia nt. jakości i warunków życia w Gminie
Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji:				
stopień realizacji celów i wskaźników Czy LSR osiąga zakładane cele?	Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)	- analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie statystyk i wywiadu bezpośredniego z pracownikami biura beneficjentami i wnioskodawcami.	Czas pomiaru: co roku do czasu osiągnięcia przyjętych w LSR wskaźników Okres objęty pomiarem: cały rok	-znajomość LSR wśród mieszkańców -liczba podpisanych umów na realizację operacji, -stopień realizacji poszczególnych celów (realizacja wskaźników)
stopień realizacji operacji	Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)	- analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie statystyk, wywiadu z pracownikami biura beneficjentami i wnioskodawcami.	Czas pomiaru: co roku do czasu osiągnięcia przyjętych w LSR wskaźników Okres objęty pomiarem: rok	-zgodność z założeniami operacji własnych - ocena prac podwykonawców, - realizacja założonych wskaźników, -zgodność z Planem działania
wykorzystanie budżetu.	Zarząd niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)	- analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie statystyk, wywiadu bezpośredniego z pracownikami biura i wnioskodawcami.	Czas pomiaru: każdy kwartał Okres objęty pomiarem: kwartał poprzedzający	-stopień wykorzystania budżetu -zgodność z harmonogramem
jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur	Przewodniczący Rady, Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)	- analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie wywiadu bezpośredniego z pracownikami biura wnioskodawcami.	Czas pomiaru: Raz do roku w pierwszym kwartale po zakończeniu roku kalendarzowego Okres objęty: rok	opinia pracowników biura, Radnych i wnioskodawców na temat kryteriów wyboru operacji i procedur wdrażania LSR.
Przykładowe elementy podlegające monitorowaniu:				
Plan komunikacji i stosowane w nim narzędzia	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	- dane zebrane z od wnioskodawców na podstawie ankiety	Na bieżąco	- monitorowanie dotyczyć będzie zainteresowania naborami
Stopień wykorzystania budżetu,	Pracownicy biura Zarząd	- dane zebrane z	Na bieżąco	zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem,

	(ocena własna)	przeprowadzonych konkursów, - rejestr danych,		- wykorzystanie funduszy,
Realizacja projektów grantowych i własnych	Pracownicy biura,	- rejestr danych, - sprawozdania beneficjentów,	Na bieżąco	- informacje o realizacji, zgodności z harmonogramem i budżetem.
Stopień realizacji celów i wskaźników LSR.	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	- dane zebrane z przeprowadzonych konkursów, rejestr danych,	Na bieżąco	- stopień realizacji wskaźników

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Raport z ewaluacji LSR,
2. Bank Danych Lokalnych GUS,
3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krasnystaw,
4. Opracowania danych z Gmin obszaru LGD,
5. Diagnoza obszaru LSR Krasnystaw „PLUS” opracowana na potrzeby partycypacji,
6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
7. Program rządowy Dostępność Plus 2018—2025,
8. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030),
9. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030,
10. Strategia Rozwoju Powiatu Krasnostawskiego na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030,
11. Strategia Rozwoju Turystyki opracowana dla obszaru działania Lokalnej Grupy Działania "Krasnystaw Plus", 2012r.
12. Wykaz KGW : <https://krkgw.arimr.gov.pl>,
13. Dokumenty strategiczne Gmin członków LGD.

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
262 500 €	Przedsięwzięcie 1.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki	Osoby młode oraz grupy zdiagnozowane w LSR jako będące w niekorzystnej sytuacji. Osoby fizyczne zamierzające założyć działalność gospodarczą	Konkurs
125 000 €	Przedsięwzięcie 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej	LGD jako wnioskodawca i wykonawca operacji. Seniorzy, młodzież, kobiety, osoby poszukujące pracy, mieszkańcy, turyści jako odbiorcy i użytkownicy.	Operacja własna
10 000 €	Przedsięwzięcie 1.3 Inteligentna wieś	Sołectwa, NGO w tym KGW i OSP	Granty
225 000 €	Przedsięwzięcie 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji	NGO jako wnioskodawcy i wykonawcy projektów. NGO oraz seniorzy i ludzie młodzi do 25 r.ż. oraz osoby w niekorzystnej sytuacji	Projekty grantowe
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
362 500 €	Przedsięwzięcie 2.1 Wsparcie działalności gospodarczej	Osoby młode oraz grupy zdiagnozowane w LSR, jako będące w niekorzystnej sytuacji. Mikro, małe i średnie firmy. Osoby fizyczne zamierzające założyć działalność gospodarczą	Konkurs
687 500 €	Przedsięwzięcie 2.2 Infrastruktura wzmacniająca ofertę spędzania czasu wolnego oraz poprawiająca dostępność architektoniczną	JST	Konkurs
127 500 €	Przedsięwzięcie 2.3 Współpraca poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami z kraju i zagranicy.	Partnerzy krajowi i zagraniczni	Konkursy na projekt partnerski krajowy Konkurs na projekt partnerski międzynarodowy
200 000 €	Przedsięwzięcie 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów	organizacje pozarządowe w tym KGW i OSP, kluby sportowe, i inne podmioty i grupy jako Wnioskodawcy i realizujący operacje na rzecz młodzieży i seniorów	Projekty grantowe

Formularz 2: Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
		Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	
C.1.	Cel 1 Ożywienie społeczno-gospodarcze na obszarach wiejskich													
Przedsięwzięcie P. 1.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i rozwój srebrnej gospodarki	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie.	0	0	2 szt.	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	PS WPR
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych	2 szt.	40%	0	80%	1 szt.	60%	2 szt.	100%	0	0	0	0	PS WPR
	Liczba zrealizowanych operacji spełniających kryterium innowacji	1 szt.	0	4	80%	1 szt.	0	1 szt.	0	0	0	0	0	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.2 Wzmocnienie dostępności informacyjnej	Liczba zrealizowanych operacji własnych obejmujących innowacyjne rozwiązania informatyczne	0	0	0	0	1 szt.	100%	0	0	0	0	0	0	PS WPR
	Liczba zrealizowanych operacji spełniających	0	0	0	0	1 szt.	100%	0	0	0	0	0	0	PS WPR

	kryterium innowacji													
Przedsięwzięcie P. 1.3 Inteligentna wieś	Liczba sołectw przystępujących do przygotowania koncepcji.	10 szt. -	100% -	0 10 szt.	0 100%	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.4 Lokalny system aktywnej edukacji	Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy.	10 szt. -	100% -	0 -	0 -	0 10 szt.	0 100%	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	PS WPR
	Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie seniorów i/lub osób w niekorzystnej sytuacji zdiagnozowanych w LSR- wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy	0 -	0 -	0 8 szt.	0 100%	8 szt. -	100% -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	
	Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie osób młodych do 25 roku życia - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy.	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	8 szt. 100%	0 -	0 -	
Wskaźnik rezultatu W.1.1R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy		0 -	x -	1 szt. -	x -	0 -	x -	0 -	x -	0 -	x -	0 -	x -	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Jednostka miary: Liczba przedsiębiorstw		2 szt. -	x -	0 4 szt.	x -	1 szt. -	x -	2 szt. -	x -	0 -	x -	0 -	x -	
Wskaźnik rezultatu W.1.2 R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. (liczba osób/ liczba zarejestrowanych odbiorców)		0	x	0	x	2000 osób	x	0	x	0	x	0	x	
Wskaźnik rezultatu W 1.3 R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.		10 szt. -	x -	0 10 szt.	x -	0 -	x -	0 -	x -	0 -	x -	0 -	x -	
Wskaźnik rezultatu W 1.4 R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.		250 osób. -	x -	0 250 osób	x -	250 osób	x -	0 -	x -	250 osób	x -	0 -	x -	
C.2.	Cel 2 Wzrost oferty spędzania wolnego czasu													

Przedsięwzięcie 2.1 Wsparcie działalności gospodarczej.	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa - zmierzy ilość firm które rozwinęły się dzięki dotacjom z LGD.	4 szt. -	100% -	0 -	0 -	0 4	0 100%	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	PS WPR	
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie.	0 -	0 -	3 szt. -	100% -	0 3	0 100	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -		
	Liczba zrealizowanych operacji spełniających kryterium innowacji	2 szt. -	100% -	2 szt. -	100% -	0 4	0 100%	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -		
Przedsięwzięcie P. 2.2 Infrastruktura wzmacniająca ofertę spędzania wolnego czasu oraz poprawiająca dostępność architektoniczną	Liczba nowych lub przebudowanyc h (zmodernizowan ych) obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej	0	0	11 szt.	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	PS WPR	
Przedsięwzięcie P.2.3 Współpraca poprzez podejmowanie inicjatyw z partnerami z kraju i zagranicy.	Liczba przygotowanych projektów partnerskich - wskaźnik adekwatny Lgd zamierza wspierać projekty partnerskie.	0	0	0	0	1 szt.	100%	0	0	0	0	0	0	PS WPR	
	Liczba wizyt studyjnych - w ramach celu mieszczą się też wyjazdy studyjne mające na celu poznanie dobrych praktyk wskaźnik adekwatny do celu i przedsięwzięcia	0	0	0	0	0	0	1 szt.	100%	0	0	0	0		

Przedsięwzięcie P. 2.4 Działania integrujące, animujące i edukacyjne dla ludzi młodych lub seniorów	Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy.	1 szt. -	100% -	0 -	0 -	1 szt. -	100% -	0 1 szt.	0 100%	0 -	0 -	0 -	0 -	
	Liczba wizyt studyjnych - w ramach celu mieszczą się też wyjazdy studyjne mające na celu poznanie dobrych praktyk wskaźnik adekwatny do celu i przedsięwzięcia	0	0	1 szt.	100%	0	0	0	0	0	0	0	1 szt.	100%
Wskaźnik rezultatu W.2.1 R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycję na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania do niej	4 szt. -	X -	3 szt. -	X -	0 7 szt.	X -	0 -	X -	0 -	X -	0 -	X -	X -	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy	2 szt. -	X -	3 szt. -	X -	0 5 szt.	X -	0 -	X -	0 -	X -	0 -	X -	X -	
Wskaźnik rezultatu W.2.2. R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	x	1100 osób	x	0	x	0	x	0	x	0	x	x	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3 R1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskich partnerstw innowacyjnych (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0	x	0	x	40 osób	x	40 osób	x	0	x	0	x	x	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.4. R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0	x	200 osób	x	200 osób	x	200 osób	x	0	x	200 osób	x	x	

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 000 000,00	0,00	0,00	2 000 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	462 500,00	0,00	0,00	462 500,00
Razem	2 462 500,00	0,00	0,00	2 462 500,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRR OW	385 000,00 0,00	19,25 0	1 000 000,00 1 047 500,00	69,25 52,38	177 500,00 577 500,00	78,13 81,25	162 500,00 175 000,00	86,25 90,00	150 000,00 75 000,00	93,75	75 000,00	97,50	50 000,00	100%
EFS+	0,00	0	0,00	0			0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
EFRR	0,00	0	0,00	0			0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
RAZEM	385 000,00 0,00	19,25 0	1 000 000,00 1 047 500,00	69,25 52,38	177 500,00 577 500,00	78,13 81,25	162 500,00 175 000,00	86,25 90,00	150 000,00 75 000,00	93,75	75 000,00	97,50	50 000,00	100%